

МІЖНАРОДНІ МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНІ
НАУКОВІ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

www.economy-confer.com.ua

Світ наукових досліджень

Збірник наукових
публікацій міжнародної
мультидисциплінарної наукової
інтернет-конференції

Випуск 21

13-14 липня 2023 р.

ISSN 2786-6823 (print)



Тернопіль, Україна –
Переворськ, Польща
2023

УДК 001 (063)

«Світ наукових досліджень. Випуск 21»: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції, (м. Тернопіль, Україна – м. Переворськ, Польща, 13-14 липня 2023 р.) / [редкол. : О. Патряк та ін.] ; ГО “Наукова спільнота”; WSSG w Przeworsku. – Тернопіль: ФО-П Шпак В.Б. – 115 с.

Збірник наукових публікацій укладено за матеріалами доповідей наукової мультидисциплінарної інтернет-конференції «Світ наукових досліджень. Випуск 21», які оприлюднені на інтернет-сторінці www.economy-confer.com.ua

Оргкомітет:

Патряк Олександра Тарасівна, кандидат економічних наук, ЗУНУ;

Шевченко Анастасія Юрійвна, кандидат економічних наук, ТОВ «Школа для майбутнього»;

Яремко Оксана Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент, ЗУНУ;

Станько Ірина Ярославівна, кандидат юридичних наук, адвокат;

Назарчук Оксана Михайлівна, доктор філософії (Ph.D.), ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»;

Гомотюк Оксана Євгенівна, доктор історичних наук, професор, ЗУНУ;

Біловус Леся Іванівна, доктор історичних наук, кандидат філологічних наук, професор, ЗУНУ;

Недошитко Ірина Романівна, кандидат історичних наук, доцент, ЗУНУ;

Стефанишин Олена Василівна, кандидат історичних наук, доцент, ЗУНУ;

Ухач Василь Зіновійович, кандидат історичних наук, доцент, ЗУНУ;

Яблонська Наталія Мирославівна, кандидат філологічних наук, старший викладач, ЗУНУ;

Савчук Надія Антонівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціогуманітарних технологій ЛНТУ;

Яценко Василь Миколайович, кандидат педагогічних наук;

Рудакевич Оксана Мирославівна, кандидат філософських наук, ЗУНУ;

Русенко Святослав Ярославович, аспірант, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

Адреса оргкомітету:

46005, Україна, м. Тернопіль, а/с 797

тел. +380977547363 e-mail: economy-confer@ukr.net

Оргкомітет конференції не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язковим. Усі роботи ліцензуються відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License

ISSN 2786-6823 (print)

© ГО “Наукова спільнота” 2023

© Автори статей 2023



ЗМІСТ

Економічне спрямування

Mariana Moskva

WOJNA ROSJI NA UKRAINIE: WYZWANIA DLA ŚWIATA.....8

Natalia Serhiivna Zarytska **THE ROLE OF THE STATE IN**

SUPPORTING FOREIGN BUSINESS DURING THE WAR PERIOD...11

Гудима Лілія Олегівна

ЗНАЧЕННЯ КЛАСТЕРНИХ СТРУКТУР ДЛЯ ПІДТРИМКИ

РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ РЕГІОНУ.....12

Дейнека Владислав Сергійович

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....14

Євтушевська Ольга Володимирівна, Годун Юлія Анатоліївна

ВЕРБАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ

РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....16

Єрмошкіна Олена Вячеславівна, Горяча Олена Іванівна

ФІНТЕХ КОМПАНІЇ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ:

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ В УКРАЇНІ.....18

Мигович Тетяна Михайлівна, Русевич Христина Романівна

КОШТОРИСНЕ ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ.....21

Стахурська Світлана Василівна **ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ**

ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ.....23

Стоянець Наталія Валеріївна **МЕТОДИКА НАПИСАННЯ**

НАУКОВОЇ СТАТТІ: АКТУАЛЬНІСТЬ ВИБОТУ ТЕМИ.....24

Інформаційні системи і технології

Liu Qinyuan, Grygoriy Hladiy

**RISKS OF DIGITAL TRANSFORMATION PROJECTS
FOR CHEMICAL ENTERPRISES.....26**

Головач Йозеф Ігнацович, Дудаш Іван Іванович

**УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКІ (УГОРСЬКО-УКРАЇНСЬКІ)
СПЕЦІАЛЬНІ ОНЛАЙН-СЛОВНИКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗУІ.....31**

Кучеров Дмитро Павлович **ВИЗНАЧЕННЯ КООРДИНАТ**

ЦИФРОВИХ ОБ'ЄКТІВ ЗАСОБАМИ КОНТУРНОГО АНАЛІЗУ.....34

Лабенко Дмитро Петрович

ІТ-ТЕХНОЛОГІЇ В ЗАДАЧАХ ЛОГІСТИКИ.....36

Педагогічні науки

Бекус Ірина Романівна, Кирилів Марія Володимирівна,

Загричук Григорій Ярославович, Качур Оксана Ігорівна,

Демид Анна Євгенівна **МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ**

ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ВИКОРИСТАННЯМ

КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ.....40

Бондар Віталій Олексійович **НЕПЕРЕРВНИЙ РОЗВИТОК**

ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКА ЗЗСО.....42

Залізняк Алла Миколаївна **РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ**

В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....43

Пухальська Зорина Станіславівна

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО

ВІКУ З ОСОБОВИМИ ПОТРЕБАМИ.....44

Флоренко Аліна Едуардівна

А.С. МАКАРЕНКО – ЙОГО ВНЕСОК У ПЕДАГОГІКУ.....48

Психологічні науки

Лукашов Олександр Олександрович
**СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ
ЯК СКЛАДНА ДИНАМІЧНА СИСТЕМА.....50**

Тихонова Інна Євгенівна
**ЗІТКНЕННЯ ЗІ СПОГАДАМИ. ВИЯВЛЕННЯ ТА
УПРАВЛІННЯ СИМПТОМАМИ ПТСР У МОЛОДІ.....51**

Історичні науки

Бриленко Владислав Олександрович
**«ПОМАРАНЧЕВА РЕВОЛЮЦІЯ»:
ОЦІНКИ ЗАХІДНИХ ПАРТНЕРІВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ.....53**

Філософські науки

Цой Тетяна Василівна **АНТРОПОЛОГІЧНИЙ
КОНТЕКСТ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ.....57**

Культурологія

Дмитренко Алла Адамівна
**АКТУАЛІЗАЦІЯ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ
СПАДЩИНИ У МУЗЕЇ ВОЛИНСЬКОГО БДЖІЛЬНИЦТВА.....59**

Уличний Андрій Борисович **РОЗВИТОК ЛЬВІВСЬКОЇ
СКРИПКОВОЇ ШКОЛИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ
ЯК ЧАСТИНА ПОЛКУЛЬТУРНОГО ДИСКУРСУ.....60**

Філологічні науки

Благорозумна Анна Віджаївна **КЛАСИФІКАЦІЯ СЛІВ
ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ.....65**

Поліщук Надія Петрівна
**ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТУАЛЬНОЇ
ЛІНГВІСТИКИ В МОВНОМУ ПРОЦЕСІ.....68**

Географічні науки

Івах Ярослав Євгенович, Назарчук Олександра Мирославівна
**ПОЛІТИКО–ГЕОГРАФІЧНЕ ТА ЕКОНОМІКО–ГЕОГРАФІЧНЕ
ПОЛОЖЕННЯ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ ЯК
ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ.....72**

Ковтуник Інна Іванівна **СЕРЕДНЄ ПРИДНІСТРОВ'Я ЯК
ГІДРОЛОГІЧНИЙ РЕКРЕАЦІЙНИЙ РЕСУРС.....78**

Соціологічні науки

Алексєєнко-Лемовська Людмила Владиславівна
**СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СВІТОВОГО ТУРИЗМУ:
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК, ВПЛИВ І ТЕНДЕНЦІЇ.....80**

Попова Оксана Борисівна **АМБІВАЛЕНТНІСТЬ ЕТИКО-
МОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У СПОРТИВНОМУ ПРОЦЕСІ.....81**

Державне управління

Viktor Sergeevich Biryukov **WHAT MEDICAL PROBLEMS WILL
UKRAINE HAVE TO SOLVE AFTER THE WAR?.....84**

Соціальні комунікації

Опалов Олександр Анатолійович, Мельник Олена Василіївна
**РОЗРОБКА ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ
РОЗВИТКОМ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ В РЕГІОНІ.....87**

Поліщук Надія Петрівна
**ЗАГАЛЬНОНАУКОВА ЛІНГВІСТИЧНА ТЕОРІЯ ТЕКСТУ
ТА ЇЇ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ.....91**

Усаєнко Ольга Вікторівна СПОСОБИ ПОДОЛАННЯ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ В КОНФЛІКТОЛОГІЇ.....93

Медичні науки

Вінтонів О.Р., Столярчук М.М. ОКСИГЕНОТЕРАПІЯ, ЯК МЕТОД ЛІКУВАННЯ АНЕМІЇ У ПАЦІЄНТІВ ЖІНОЧОЇ СТАТІ З ХРОНІЧНИМ НЕОБСТРУКТИВНИМ ПІЄЛОНЕФРИТОМ.....96

Мартинова Н.С., Білецька О.М. ЕФЕКТИВНІСТЬ КІНЕЗІТЕРАПІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ БАЛАНСУЮЧОЇ ПЛАТФОРМИ В РЕАБІЛІТАЦІЇ ПАЦІЄНТІВ МОЛОДОГО ВІКУ З МІОГЕННОЮ ЦЕРВІКАЛГІЄЮ.....97

Шемонаєва Катерина Федорівна, Кирилюк Анастасія Олександрівна ВИВЧЕННЯ ТРАНКВІЛІЗУЮЧИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ТАРТРАТОГЕРМАНАТІВ МАГНІЮ ТА ЛІТІЮ В ТЕСТІ «КУБІК».....100

Технічні науки

Косминський Ігор Владленович ВИБІР ТЕХНІЧНИХ ПАРАМЕТРІВ ВІБРОФОРМУВАННЯ ЖАРОСТІЙКОГО БЕТОНУ З КОМПОЗИЦІЙНИМ В'ЯЖУЧИМ НА ОСНОВІ СИЛКАТУ НАТРІЮ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРИВАТАЖУВАЧА.....103

Архітектура

Мартинов В'ячеслав Леонідович, Терещенко Валерія Валеріївна ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОЕКТУВАННЯ ТА БУДІВНИЦТВА ОСВІТНІХ КОМПЛЕКСІВ І-ІІ СТУПЕНІВ.....111

WOJNA ROSJI NA UKRAINIE: WYZWANIA DLA ŚWIATA

Mariana Moskva

dr., Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy

ORCID: 0009-0004-7680-4846

Link do publikacji na stronie:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4712/>

Jednym z głównych wyzwań stojących obecnie przed światową gospodarką jest zagrożenie recesją spowodowaną wojną na Ukrainie. Tylko w pierwszej połowie 2022 roku liczba wzmianek o słowie "recesja" w amerykańskich mediach wzrosła pięciokrotnie – wynika z obliczeń agencji Bloomberg [1]. W 2022 roku mamy już znaczące spowolnienie globalnego wzrostu i rosnącą inflację. W 2023 r. prognozuje się spowolnienie globalnego wzrostu do 3,6% z 6,1% w 2021 r. Następnie globalny wzrost ma dalej spadać do 3,3%. Wywołany wojną wzrost cen towarów i zwiększona presja cenowa doprowadziły do znacznego wzrostu inflacji, zwłaszcza w Europie i Stanach Zjednoczonych. Tego lata stopa inflacji w USA wyniosła 9,1%, co jest rekordem ostatnich 40 lat [2].

Odmowa przez świat od zakupu rosyjskiego gazu i ropy spowoduje znaczne szkody dla reżimu Putina, ale inne kraje również ucierpią z powodu takich działań. Ograniczenia w dostawach rosyjskich surowców energetycznych spowodują wzrost cen energii i wyższe koszty produkcji, co doprowadzi do inflacji. O ile sytuację z ropą można jeszcze ustabilizować, to sytuacja z gazem jest bardziej skomplikowana. Faktem jest, że ropa jest łatwiej dostosowana do zmian na rynku, ponieważ może być transportowana tankowcami i stosunkowo szybko może być przestawiona na nowych dostawców. Dlatego w 2023 r. MFW przewiduje, że cena "czarnego złota" będzie spadać. Nieco inaczej wygląda sytuacja z gazem. Terminy jego dostaw zależą od gazociągów i terminali skroplonego gazu, dlatego wysokie ceny gazu będą utrzymywać się znacznie dłużej – do czasu, gdy kraje UE nie staną się mniej zależne od rosyjskiej energii. Według analityków MFW ceny gazu zaczną spadać w połowie 2023 roku.

Trudna jest sytuacja na rynku żywności. Biorąc pod uwagę, że Ukraina i Rosja należą do największych światowych eksporterów produktów rolnych, należy spodziewać się dalszego wzrostu globalnych cen żywności. Dla przykładu, w okresie przedwojennym Rosja i Ukraina miały udział w 25% światowego eksportu pszenicy i 14% eksportu kukurydzy [3]. Skutki rozpętanej przez Rosjan wojny będą miały największy wpływ na gospodarkę światową poprzez ceny tych surowców, a bliskie relacje handlowe państw z Ukrainą i Rosją tylko skomplikują sytuację.

Państwa, dla których eksport do Rosji stanowił dużą część bilansu handlowego (m.in. Litwa, Gruzja i Łotwa), nie będą mogły sprzedawać swoich produktów tak, jak w okresie przedwojennym. Kraje uzależnione od importu z Federacji Rosyjskiej będą kupować towary na innych rynkach, ale po wyższych cenach i mogą stanąć w sytuacji niedoborów. Przede wszystkim mowa tu o metalach, minerałach, gazach szlachetnych (neon) i produktach rolnych.

Z powodu wycofania się przedsiębiorstw międzynarodowych z rynku rosyjskiego i ograniczenia produkcji w Rosji wielu migrantów zarobkowych straci swoje zarobki, a ich przekazy pieniężne z kraju agresora do krajów Azji Centralnej i Kaukazu znacznie spadną. Zakłócenia w handlu międzynarodowym mogą mieć znacznie większy zasięg niż się spodziewano.

Napad Putina na Ukrainę może wywołać drugą falę kryzysu na rynku chipów. Wojna wstrzymała produkcję ukraińskiego neonu, który stanowi ponad 50% światowych dostaw gazu potrzebnego do produkcji chipów. Niedobór neonu doprowadził do zakłóceń w produkcji samochodów i maszyn, dla których półprzewodniki są elementem krytycznym. Ponadto europejski przemysł motoryzacyjny odczuwa skutki ograniczonych dostaw ukraińskich kabli i wiązek kablowych. Rosja jest jednym z największych na świecie eksporterów palladu i niklu, których niedobór spowoduje wzrost cen katalizatorów w samochodach i baterii do pojazdów elektrycznych.

Zakłócenia w dostawach nawozów potasowych, których głównym producentem jest Białoruś, przyczynią się do jeszcze silniejszego wzrostu cen żywności na świecie. Kupujący nie będą w stanie szybko zastąpić tych towarów - uważa MFW.

Problemy mogą przenieść się na inne sektory, ponieważ dotknięte nimi firmy odpowiednio zmniejszą zamówienia od innych dostawców. Ryzyko utraty reputacji oraz nieakceptacja inwestorów i klientów zmuszają firmy do unikania związków z krajem-agresorem, nawet w branżach, które nie zostały dotknięte sankcjami. Pogłębi to rozpad międzynarodowych powiązań produkcyjnych.

Jeszcze przed wojną banki centralne na całym świecie rozpoczęły cykl zacieśniania polityki monetarnej, w miarę jak gospodarki odbudowywały się po pandemii COVID-19. W rezultacie apetyt inwestorów na ryzyko maleje, a inwestycje na rynkach wschodzących stają się droższe.

Od wybuchu wojny wzrosła niepewność rynkowa, co może doprowadzić do jeszcze surowszej ponownej oceny ryzyka przez inwestorów. Stworzy to dodatkowe problemy dla krajów o dużym zadłużeniu zagranicznym, gdyż trudniej będzie im pożyczać środki na rynkach międzynarodowych.

MFW przewiduje długoterminowe problemy na rynkach finansowych z powodu zmienności rynków towarowych. Wysokie ceny towarów i zakłócenia w handlu przyspieszą globalną inflację, a jej wysokie wskaźniki utrzymają się dłużej niż oczekiwano. W 2022 roku wskaźniki inflacji w Europie i Stanach Zjednoczonych pobiły wszelkie rekordy. Oczekuje się, że w 2023 r. tempo to nieco zwolni, ale nie należy spodziewać się stabilizacji.

Rosyjska inwazja zmusiła kilka milionów Ukraińców do opuszczenia Ukrainy w poszukiwaniu bezpieczeństwa. Połowa z nich dotarła do Polski. W krótkim czasie spowoduje to presję na lokalne usługi mieszkaniowe i opiekę zdrowotną. UE przeznaczyła kilka miliardów euro na pomoc krajom, które przyjmują Ukraińców. W dłuższej perspektywie przesiedlenie dużej liczby uchodźców w UE będzie miało istotne konsekwencje społeczne i gospodarcze. Z jednej strony nastąpi wzrost podaży siły roboczej, z drugiej zaś istnieje ryzyko rozprzestrzenienia się nastrojów antyimigranckich i zachwiania społeczeństw w krajach UE.

Aby przezwyciężyć negatywne skutki wojny na Ukrainie i zapobiec przedłużającej się recesji w UE, postanowiono zmniejszyć zależność od rosyjskiego gazu i zredukować ogólne zużycie. Proces dostosowania będzie długi i trudny. Ale w dłuższej perspektywie wszyscy powinni poczuć się lepiej, ponieważ kraje przyspieszą projekty związane z energią odnawialną, zbudują terminale LNG i rozszerzą rurociągi z innych krajów, w tym z Azerbejdżanu, Algierii i Norwegii. Realizacja tych projektów zajmie kilka lat, a w międzyczasie Europejczycy muszą znaleźć niezawodne źródło gazu, które zastąpi importowany gaz ziemny. Może to zmusić UE do zwrócenia uwagi na bardziej kompromisową energetykę jądrową, węgiel i krajowe wydobycie gazu.

Kolejnym szokiem dla światowej gospodarki może być stopniowe podnoszenie kluczowej stopy polityki Systemu Rezerwy Federalnej, która jest elementem walki z inflacją. Takie kroki nieuchronnie spowodują korektę na rynkach papierów wartościowych i wzrost oprocentowania kredytów dla przedsiębiorstw. Z jednej strony może to utrudnić ożywienie produkcji, z drugiej zaś zmniejszyć inflację i złagodzić presję na gospodarstwa domowe.

Literatura:

1. Мірошніченко Богдан. Світ на порозі кризи. Чому всі говорять про рецесію та які мзагрози для України // Економічна правда. – 22 липня 2022, GDP per capita (current US\$) – Ukraine. [online], [dostęp 4 maja 2023], dostępny w Internecie: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/07/22/689486/>
2. Wojna. Inflacja. Recesja. Zaraza. Cztery jeźdźcy apokalipsy, czyli podsumowanie roku 2022, GDP per capita (current US\$) – Ukraine. [online], [dostęp 4 maja 2023], dostępny w Internecie: <https://www.walutomat.pl/poradnik/wojna-inflacja-recesja-zaraza-cztery-jezdzy-apokalipsy-czyli-podsumowanie-2022-roku/>
3. Stodolak Sebastian Swiatowa gospodarka dostaje rykoszetem z powodu wojny. Wykrwawi się czy dostosuje? [online], [dostęp 4 maja 2023], dostępny w Internecie: <https://gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/8600899,gospodarka-wojna-ukraina-rosja.html>

THE ROLE OF THE STATE IN SUPPORTING FOREIGN BUSINESS DURING THE WAR PERIOD

Natalia Serhiivna Zarytska

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
of the Department of International Accounting and Auditing,
Kyiv National University of Economics named after Vadym Hetman*

Internet address of the article on the web-site:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4711/>

In the present turbulent time, it is very difficult to predict anything, especially acutely this question concerns the economic processes in the middle of our country. State support of domestic business in wartime is an extremely urgent and acute issue, since the future of not only our economy, its subjects, but also the state in general depends on business. The time of very severe tests has come for our state, the war in Ukraine will forever be etched in our history as one of the most painful events, it affected political, social, moral-ethical and financial-economic relations both within the state and beyond. Such changes could not be reflected in the modern business environment without a trace.

Not so long ago, Ukrainian business suffered large financial losses caused by the COVID-19 pandemic, but they cannot be compared with the realities of today, which sometimes cannot even be immediately calculated, precisely such losses from the full-scale war that is currently ongoing in Ukraine. Therefore, the problem of restoring domestic business is now a necessary link that will help rebuild our post-war economic system. That is why the government of Ukraine is working on mechanisms to create comfortable conditions for the development of business, which is the fundamental basis of the economy and the main source of funds for the budget. The war in our country causes huge losses to business, to all categories and groups of citizens, as well as to the country as a whole.

More than ever, the Ukrainian government needs to accumulate its efforts and start supporting Ukrainian business, which now needs the right actions and solutions. Analyzing the current situation in the country, we can say that the state is trying to help businesses develop and remain stable on the market in the current unstable and unpredictable conditions by lowering the interest rate on loans, and as we observe, businesses have a desire to develop and resume their activities, this is evidenced statistical data, because only in the capital for September-October 2022, the number of private enterprises increased by 9.6%.

In conclusion, we can state with confidence that the actions of the government of Ukraine to support business during the war are completely rational and take into account the peculiarities of each type of business as much as possible, creating conditions for its successful recovery and effective functioning. Thus, with the support

of the state, international partners and organizations, we hope that Ukrainian business will restore the economy of Ukraine, and will make it possible to bring it to the same level as the leading countries of the world in the future.

References:

1. Yaroslav Holoborodko. War in Ukraine: economy, business, logistics, help. Official site of transport and logistics. URL: <https://trans.info/ru/viyna-v-ukrayini-ekonomika-biznes-logistika-dopomoga-279148>
2. Dmytro Schwartz. Creating a reliable rear: how the state works business relocation program. URL: UNIAN Information Agency. <https://www.unian.ua/economics/finance/stvorennya-nadiynogo-tilu-yak-pracyuyederzhavna-programa-relokaji-biznesu-novini-ukrajina-11771461.html>.
3. Some issues of financial support for entrepreneurship in wartime conditions: Resolution of the CMU dated 04/12/2022 No. 438. Official portal of the CMU. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-finansovogo-zabezpechennyapidtrimki-pidpriyemnictva-umovahvoyennogo-stanu-438>.

ЗНАЧЕННЯ КЛАСТЕРНИХ СТРУКТУР ДЛЯ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ РЕГІОНУ

Гудима Лілія Олегівна

аспірантка, Національна академія управління

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4731/>

З метою стимулювання та інтенсифікації впровадження інновацій на державному рівні розробляються спеціальні програми, призначені для допомоги компаніям, що вирішили змінити вектор свого розвитку на інноваційний. Інноваційно-організаційні форми ведення бізнесу мають на меті активізацію інноваційного підприємництва (зокрема підтримку розвитку наукоємного виробництва), сприяння співробітництва між наукою та виробництвом, залучення капіталу у сферу інновацій. Однією з основних структурних одиниць серед інноваційних форм ведення підприємницької діяльності є кластерні об'єднання. Кластером визначається комплекс близьких, територіально залежних компаній та пов'язаних з ними організацій, що функціонують разом у певному виді бізнесу, мають спільний напрямок діяльності та взаємно доповнюють одна одну. Кластерні системи являють собою унікальну комбінацію виробничих, комерційних і наукових організацій, що ґрунтуються на вигодах коопераційної взаємодії позитивно впливають на формування та ефективне використання реальних конкурентних переваг окремих галузей, підприємств та національних економік за умов посилення глобальної конкурентної боротьби [1, с. 145-146].

Зарубіжна практика запровадження кластерних структур демонструє, що кластеризація – це, по-перше, запорука формування розвиненого господарства та досягнення конкурентних переваг економічної системи. По-друге, вважається, що кластер – це одночасно кооперація та конкуренція між учасниками цієї структури, що дозволяє їм одержати синергетичний ефект, і це забезпечує конкурентоспроможність об'єднання, якщо порівнювати з окремими підприємствами. По-третє, процеси кластеризації ґрунтуються на співробітництві між декількома групами учасників кластеру (підприємствами, органами державної влади і місцевого самоврядування та науково-освітніми установами), що сприяє посиленню інноваційного спрямування виробництва.

Українські вчені та власники підприємств взяли до уваги дані переваги, тому за останні десять років кількість кластерних структур відчутно збільшилась завдяки регіональним ініціативам. Багато українських регіонів були досліджені на доцільність впровадження кластерів, через що розпочалася активізація перспективних кластерних об'єднань [2].

На забезпечення стабільного розвитку будівельної галузі аналогічним чином впливає рівень впровадження та ефективність державного регулювання інноваційних форм взаємовідносин будівельних компаній, державного управління та інших структур різних видів економічної діяльності, зокрема будівельних кластерів. Таким чином, будівельний кластер доцільно розглядати як постійне, територіальне, добровільне кооперування господарюючих суб'єктів, що виконують наступні роботи: загальне будівництво будівель та споруд, ремонтні і реставраційні роботи, будівництво і реконструкція автострад, доріг та вулиць, будівництво водопостачання внутрішніх та зовнішніх мереж, надання в оренду будівельної техніки, прокладання інженерних мереж; компаній, що займаються виготовленням та реалізацією будівельних матеріалів та конструкцій; організацій, які здійснюють проектні роботи; фінансових установ; органів державної влади та структурних підрозділів із стандартизації, метрології і сертифікації, які мають на меті підвищити конкурентоспроможність будівельної галузі, а також економіку регіону.

«Поділля Перший» є одним із провідних кластерів будівництва та будівельних матеріалів, який орієнтований на внутрішній місцевий ринок. Передумовами його виникнення були: збільшення обсягів будівництва і виробництва будівельних матеріалів; налагодження проблеми безробіття; організація виробництва сучасних будівельних матеріалів через взаємодію з науковими організаціями, впровадження інноваційних технологій та устаткування; підвищення конкурентоспроможності виготовленої продукції; переорієнтація житлового будівництва на сучасні форми, дизайн, архітектуру та будівельні матеріали, що засвідчують основні здобутки будівельної сфери на засадах кластерної моделі [3, с. 241-245].

У Сумській області також спостерігається кластеризація будівництва завдяки функціонуванню кластерної групи, яку очолює компанія «Будівельно-виробнича компанія «Федорченко». Це багатогалузева компанія, що спеціалізується в основному на будівництві багатоповерхових житлових

будинків, сучасних котеджів вдосконаленого планування на окремі замовлення, соціально-культурних об'єктів, а також виробництві будівельних матеріалів (залізобетону, цегли, будівельних розчинів, столярних виробів, виробів з металопластику) [4].

Список використаних джерел:

1. Телетов О. С, Сірік Ю. А. Створення технологічного парку як фактор інноваційного розвитку економіки. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. №4. С.143-154.
2. Дмитерко М. О. Регіональні кластери в Україні: ефективність їх створення та перспективи розвитку. *Українська академія банківської справи Національного банку України: матеріали X Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Соціально-економічні реформи у контексті інтеграційного вибору України»* (м. Суми, 21-22 листопада 2013 р.).
3. Павлов К. В. Кластерний підхід до активізації процесів будівництва та їх вплив на розвиток ринків житлової нерухомості. *Економічні науки: зб. наук. праць Луцького національного технічного університету* / за ред. Л. Л. Ковальської. Луцьк, 2017. С.239-247.
4. Федотова Ю. В. досвід та перспективи функціонування кластерних структур в економіці України. *Ефективна економіка*. № 4. 2015. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3961> (дата звернення: 11.07.2023).

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Дейнека Владислав Сергійович

магістрант кафедри менеджменту та економіки
Льотної академії Національного авіаційного університету,
Кропивницький, Україна

Науковий керівник: Бондар Юлія Анатоліївна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та економіки
Льотної академії Національного авіаційного університету,
Кропивницький, Україна

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4706/>

В сучасних умовах швидких змін на ринку загальна увага з боку підприємств до стратегій розвитку стрімко росте. Стратегія розвитку підприємства є ефективною діловою концепцією, яка доповнена набором реальних дій, що здатні привести цю ділову концепцію до досягнення реальних конкурентних переваг, спроможних зберігатися тривалий час. Єдиної стратегії для підприємства не існує. Кожна стратегія підприємства (навіть однієї галузі)

є унікальною, тому індивідуальне визначення напрямків стратегії залежить від його потенціалу та розміру підприємства. Аналізуючи стан підприємства, можна виділити кілька видів взаємозалежних та взаємодіючих стратегій (рис. 1):

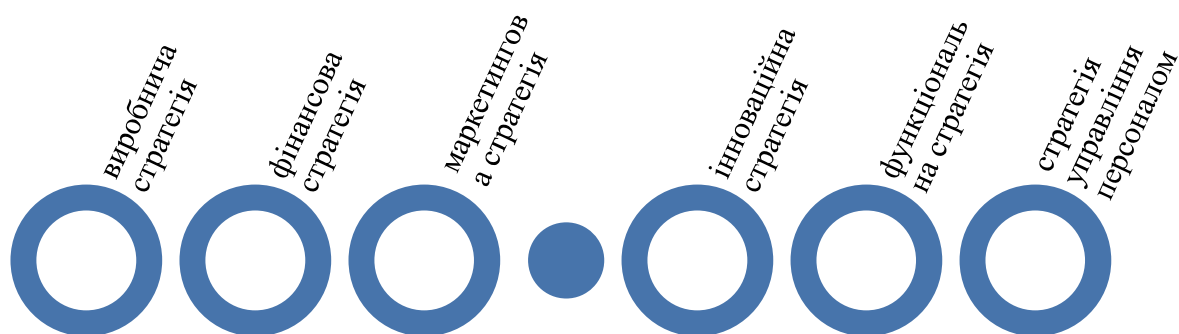


Рисунок 1 Види стратегій підприємства

Розглядаючи стратегії розвитку підприємства слід зазначити, що виробнича стратегія є найважливішим інструментом розвитку підприємства. Дана стратегія є системою узгодженої координації діяльності підрозділів в умовах динамічно змінюваного, диверсифікованого виробництва.

Фінансова стратегія підприємства охоплює всю його діяльність та призвана забезпечити відповідність фінансово-економічних можливостей підприємства умовам, що склалися на ринку продукції, з урахуванням фінансових можливостей підприємства та характеру внутрішніх та зовнішніх факторів.

Стратегія управління персоналом логічно переростає в стратегію управління людськими ресурсами та є складовою частиною розвитку виробничих ресурсів (наряду з фінансовими, матеріальними, технологічними).

В якості маркетингової стратегії підприємства слід розглядати обґрунтовані на перспективу дії в майбутній економічній кон'юктурі, моніторинг ринку покупців та постачальників. Маркетингова стратегія підприємства спрямована на розвиток ринкового потенціалу підприємства та його реалізацію.

Під інноваційною стратегією підприємство передбачає здійснення змін шляхом впровадження чогось нового у виробництво.

Кожне підприємство є складною багатфункціональною системою, тому функціональну стратегію діяльності підприємства можна вважати генеральною стратегією, яка відображає конкретні шляхи досягнення специфічних цілей підприємства та його розвиток.

Таким чином, сукупність стратегій, які реалізуються підприємством, демонструють особливий план його розвитку.

Список використаних джерел:

1. Бондар Ю. А., Легінькова Н. І. Оптимізація системи стратегічного управління підприємством. *Економіко-правові дискусії* : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. студентів, аспірантів та молодих учених, 30 квіт. 2020 р. Кропивницький. 2020. С. 27-30.
2. Дудар Т. Г., Волошин Р. В., Дудар В. Т. Менеджмент : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 336 с.
3. Налобина Ю. І. Оптимальна система стратегічного управління підприємством. *Молодий вчений*. 2016. №8. С. 629-632.

ВЕРБАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Євтушевська Ольга Володимирівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки,
Київський університет імені Бориса Грінченка
ORCID: 0000-0002-4935-5473*

Годун Юлія Анатоліївна

*студентка кафедри міжнародної економіки,
Київський університет імені Бориса Грінченка*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4702/>

До вербальних інструментів комерціалізації продукції можна віднести різні види реклами, телевізійну торгівлю, сарафанне радіо, особистий продаж тощо. На відміну від невербальних інструментів, усне переконання передбачає більш тісну взаємодію між продавцем і потенційним покупцем. На думку Болотіної І. М. та Семенець М. В., «суть просування товару полягає у стимулюванні попиту з метою збільшення або збереження доходів підприємства тощо» [1]. Проте серед перерахованих вище інструментів комерціалізації є один, основною метою якого є не стільки примноження прибутку виробника, скільки бажання поділитися корисною інформацією про різні бренди. Цей інструмент – це сарафанне радіо, яке «вмикається» тоді, коли товар чи послуга викликають позитивні емоції та прагнення поділитися враженнями зі знайомими, друзями чи родичами. Сарафанне радіо принципово відрізняється від інших вербальних інструментів комерціалізації відсутністю матеріального заохочення того, хто рекламує продукт. Подекуди, плутають поняття сарафанне радіо та особистий продаж. Ці процеси схожі, але не тотожні. Сарафанне радіо – це певний душевний порив, шире та безоплатне прагнення дати корисну пораду. Особистий продаж – це вербальний інструмент комерціалізації

продукції, який реалізується на комерційній основі. Фактично тут взаємодіє продавець і потенційний покупець. Тоді як сарафанне радіо – це діалог між порадником і слухачем.

На думку багатьох дослідників, сарафанне радіо є одним із найефективніших інструментів просування продукції на ринку. Передусім, його основними ознаками є щирість, високий рівень довіри слухача, відсутність будь-якої матеріальної зацікавленості оповідача. Компанії, які прагнуть використовувати даний інструмент для реалізації своєї продукції, повинні виконувати ряд дій, які не лише привернуть увагу споживачів, але й підштовхнуть їх ділитися позитивною інформацією про товар чи послугу. Люди схильні більше довіряти рідним, друзям і знайомим, ніж професійним продавцям. Справді, талановиті та переконливі продавці також можуть успішно реалізовувати продукцію, але за їхні послуги потрібно платити. Відповідно, частина виробників намагається «увімкнути» по-суті безкоштовне сарафанне радіо, підвищуючи якість продукції та обслуговування. Проте інколи цього може бути не достатньо. Потрібно не просто якісно виконувати свою роботу, але й перевершувати очікування споживача. Наприклад, додавати подарунки до замовлення, ненав'язливо нагадувати про свій бренд, вітати з днем народження, запам'ятовувати смаки та вподобання постійних клієнтів. Деякі компанії просять найбільш відданих споживачів розповісти про їхню продукцію. Інші виробники навмисне приховують певну перевагу продукції, щоб згодом її виявлення стало приємним сюрпризом.

Інколи сарафанне радіо ще називають рекомендаційним маркетингом. За словами Горбаль Н. І. та Ніценко Д. О., «рекомендаційний маркетинг – це різновид безкоштовної реклами, при якій особа передає інформацію про продукт іншій в усній чи письмовій формі» [2]. На нашу думку, термін «сарафанне радіо» все ж краще відображає неформальний характер взаємодії між людьми. За словами Васильченко Л. С., «відмітною рисою ХХ століття стало доповнення постіндустріальної економіки її інформаційною компонентою, зростання її ролі в економічних відносинах» [3]. Дійсно, на сьогодні сарафанне радіо «працює» не лише в живому спілкуванні, але й в соціальних мережах. Щирі, безкоштовні відгуки та історії, пов'язані з певним товаром чи послугою також можуть відігравати позитивну роль у процесі комерціалізації. Хоча, на нашу думку, сарафанне радіо все ж викликає більше довіри в безпосередньому спілкуванні.

Список використаних джерел:

1. Болотіна І. М., Семенець М. В. Розвиток стратегії просування товарів на зовнішній ринок. *Ефективна економіка*. 2022. №1. URL: <https://www.economy.nauka.com.ua>
2. Горбаль Н. І., Ніценко Д. О. Рекомендаційний маркетинг: особливості й перспективи застосування. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2022. № 1 (7). С. 7-15.

3. Васильченко Л. С. Інтегровані маркетингові комунікації підприємства: генезис та етапи становлення. *Збірник наукових праць ЧДТУ*. 2019. № 55. С. 66-73.

ФІНТЕХ КОМПАНІЇ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ В УКРАЇНІ

Єрмошкіна Олена Вячеславівна

*доктор економічних наук, професор,
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»
ORCID: 0000-0002-4013-3575*

Горяча Олена Іванівна

*старший викладач,
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»
ORCID: 0000-0002-2594-0125*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4726/>

Активний розвиток та впровадження фінансових технологій є неодмінним атрибутом сучасного фінансового ринку. При цьому, фінансові технології розробляються та впроваджуються не тільки і навіть не стільки традиційними гравцями фінансового ринку, скільки високо мобільними, інноваційними компаніями, які на основі поєднання ІТ технологій та рішень, розуміння традиційних фінансових послуг та продуктів, BigData, штучного інтелекту пропонують принципово нові підходи не тільки до вирішення запитів клієнтів фінансового ринку, а й у провадженні нових фінансових рішень, здатних принципово змінювати концепт функціонування самого фінансового ринку. Крім того, активно розвиваються операції з крипто валютами, операції із застосуванням технологій блокчейну. Все це розкриває перед учасниками фінансового ринку безліч можливостей щодо пришвидшення власних операцій, оптимізації своєї діяльності, скорочення витрат, підвищення загалом ефективності бізнесу. Однак, не слід забувати, що фінансові інновації також характеризуються підвищеним рівнем ризику, а, відповідно, й потребує втручання регулятивних інститутів, законодавчого регулювання, побудови потужної нормативної бази. Національний банк України активно долучився до врегулювання та підтримки розвитку фінтех компаній. Зокрема, 16 липня 2020 року НБУ оприлюднив «Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 року» [1], розробивши «*покроковий план створення в Україні повноцінної фінтех-екосистеми з інноваційними фінансовими сервісами та доступними цифровими послугами*». Відповідно до звіту про виконання даної стратегії за 2021 р. [2]

багато чого було зроблено у напрямку інтеграції вітчизняного ринку фінансових інновацій та технологій до міжнародного фінансового ринку.

Багато вітчизняних та закордонних вчених приділяють значну увагу вивченню впливу фінансових технологій на стан глобального ринку FinTech. Зокрема в роботі А. Мазаракі та С. Волосович досліджується вплив фінансових технологій на суспільну трансформацію [3]; в монографії [4] розкриваються питання щодо актуальних проблем розвитку фінансового ринку України в умовах європейської інтеграції, підкреслюючи життєву необхідність гармонійної інтеграції фінансових технологій у фінансовий ринок в Україні та відповідну інтеграцію вітчизняних фінансових послуг у Європейський простір. Значна увага з різних точок зору приділяється розвитку фінансових технологій і зарубіжними вченими. Так, наприклад в роботах М. Cheng, Y. Qu [5] та Y. Wang, X. Sui [6] розглядаються різні аспекти впливу фінансових технологій на кредитний та банківський ризик, акцентуючи увагу на необхідності коригування відповідних підходів до оцінки та прогнозування банківських ризиків з урахуванням таких аспектів фінансових технологій, як цифровий формат, відсутність прямого (очного) контакту з клієнтом, кіберзагрози, тощо.

Відповідно, метою даного дослідження є визначення ключових тенденцій розвитку ринку фінансових технологій та особливостей їх функціонування в сучасних умовах воєнного стану та вітчизняного фінансового ринку.

Воєнний стан, запроваджений в Україні 24 лютого 2022 року внаслідок повномасштабної російської агресії змусив подивитися на сучасні фінансові технології дещо під іншим кутом. Активна вимушена міграція частини економічно активного населення не тільки в межах України, а й здебільшого закордон, вимушене закриття бізнесу у зонах ведення активних бойових дій призвело до значних змін у регіональному розподілі фінансових потоків в країні, переміщення бізнесу на Захід України, закриття бізнесу на тимчасово окупованих територіях.

Відповідно до статистичних даних [7] внаслідок повномасштабної війни вітчизняні фінтех-компанії були вимушені змінити розташування свого бізнесу, хоча і надалі до 77% проєктів працює у м. Київ, 6% – у Львові та 5% – у Дніпрі. Деякі вітчизняні фінтех компанії провели релокацію своїх офісів до Польщі, США, Великої Британії, Естонії, Молдови. В окремих випадках спостерігалось відкриття додаткових міжнародних офісів компаній,

Війна внесла свої корективи і в темпи зростання окремих напрямів діяльності фінтехкомпаній, залишаючи найпопулярнішою сферу побудови та удосконалення технологічної інфраструктури (частка зросла до 24%). Активним розвитком в 2022 р. відрізнялись регуляторна сфера – 7%, діджитал та необанки – 7%, маркетплейси – 5% та блокчейн/крипто – 5%. При цьому такі популярні напрями як платіжні сервіси та перекази, а також споживче кредитування зазнали зниження популярності до 14% та 12% відповідно.

Однак, не дивлячись на суттєвий негативний вплив війни в цілому на економіку України, ринок фінтех залишається привабливим та динамічним, що потребує відповідної уваги науковців, практиків бізнесу та представників

законодавчої та виконавчої влади. До основних питань, які потребують подальшого дослідження та розвитку слід віднести наступні:

1) Гармонізація розвитку ринку фінансових інновацій та фінансових технологій з загальноєвропейськими нормативними документами, зокрема «EU Digital Strategy» [8] та «2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade» [9].

2) Розвиток системи захисту прав споживачів фінансових технологій у контексті кібербезпеки, захисту персональних даних, інтеграції з цифровими державними сервісами, тощо, а також система упередження ризиків, пов'язаних з використанням фінансових технологій у цифровому фінансовому середовищі.

3) Розвиток системи підвищення фінансової інклюзії та фінансової цифрової освіти серед економічних суб'єктів задля формування стійкого розуміння технологій, принципів функціонування, переваг та ризиків використання фінансових технологічних продуктів.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року: [Електронний ресурс] режим доступу: URL// <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-fintehu-v-ukrayini-do-2025-roku>
2. Звіт про реалізацію Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року у 2021 р. [Електронний ресурс] режим доступу: URL// https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_fintech2025_zvit_2021.pdf?v=4
3. Мазаракі А., Волосович С. FinTech у системі суспільних трансформацій. Вісник КНТЕУ. 2018. № 2. С. 5-18
4. Астахова Н. І. Новітні фінансові технології в умовах діджиталізації економіки: досвід розвинутих країн та український досвід. Розвиток фінансового ринку України в умовах європейської інтеграції: проблеми та перспективи: монографія / за заг. ред. В. Г. Баранової, О. М. Гончаренко. Харків: Діса плюс, 2019. С. 314-327
5. Cheng M., Qu Y. Does bank FinTech reduce credit risk? Evidence from China. Pacific-Basin Finance Journal. 2020. Vol. 63. Article 101398. <https://doi.org/10.1016/j.pacfin.2020.101398>.
6. Wang Y., Sui X. Can fintech improve the efficiency of commercial banks? – An analysis based on big data. Research in International Business and Finance. 2020. 3 October. Article 101338. <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2020.101338>
7. Український Фінтех у цифрах. [Електронний ресурс] режим доступу: URL// <https://fintechua.org/fintech-catalog-2023>
8. EU Digital Strategy: [Електронний ресурс] режим доступу: URL// <https://eufordigital.eu/discover-eu/eu-digital-strategy/>
9. 2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade [Електронний ресурс] режим доступу: URL// <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0118>

КОШТОРИСНЕ ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Мигович Тетяна Михайлівна

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів

Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника

ORCID: 0000-0002-1543-1060

Русевич Христина Романівна

магістрант спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та

страхування», провідний економіст планово-фінансового відділу

Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4709/>

У сучасних умовах ефективне фінансове управління є ключовим фактором для ефективного функціонування бюджетних установ. Кошторисне фінансування виступає як важливий інструмент управління фінансовими ресурсами та плануванням їх використання. Забезпечення оптимального використання ресурсів є пріоритетом, і для досягнення поставлених цілей необхідно постійно вдосконалювати фінансовий механізм. Розподіл бюджетних коштів вимагає точного планування та ефективного використання ресурсів, з метою максимізації результативності. Це вимагає розробки нових методів і підходів, а також використання сучасних інструментів фінансового управління.

Фінансове планування є необхідною складовою системи управління бюджетною установою. Воно допомагає забезпечити ефективне використання ресурсів, досягнення стратегічних цілей, контроль фінансових результатів та планування розвитку. Інструменти фінансового планування, такі як бюджетування, прогнозування та фінансовий аналіз допомагають бюджетним установам раціонально планувати свою фінансову діяльність. Однак, фінансове планування також стикається з викликами, такими як зміни у фінансовому оточенні, потреби та пріоритети, розбіжності між плануванням і виконанням, а також вимоги до використання інформаційних технологій. Зрозуміння значення фінансового планування та вміння ефективно його застосовувати є ключовими для успішного управління бюджетною установою.

Кошторисне фінансування є однією з основних складових фінансового планування бюджетної установи. Воно передбачає розробку індивідуальних кошторисів, планів асигнувань загального фонду бюджету, планів надання кредитів із загального фонду бюджету, планів спеціального фонду та зведення показників спеціального фонду кошторису за кожною виконуваною нею бюджетною програмою або функцією. Кошторис доходів і видатків бюджетної

установи є основним плановим фінансовим документом, яким на бюджетний період встановлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподілу бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання функцій та досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень [1].

Кошторисне фінансування є важливою складовою бюджетного процесу, яка забезпечує ефективне планування, розподіл та контроль за використанням бюджетних ресурсів. Сутність кошторисного фінансування полягає в систематичному плануванні, розподілі та контролі бюджетних коштів для досягнення мети бюджетної установи. Основні принципи кошторисного фінансування включають принципи, на яких ґрунтується бюджетна система [2], передбачають ефективне використання ресурсів, прозорість та відкритість, гнучкість та адаптивність, а також відповідальність. Розуміння цих принципів є ключовим для ефективного управління фінансовими ресурсами бюджетних установ та досягнення їх стратегічних цілей.

З метою ефективного управління кошторисним фінансуванням, рекомендується розробити реалістичні кошториси, що базуються на аналізі попередніх фінансових даних і прогнозуванні майбутніх доходів та витрат. Важливо впровадити систему моніторингу та контролю, яка дозволить детально відстежувати використання фінансових ресурсів, ідентифікувати можливості для економії та покращення ефективності витрат.

Крім того, рекомендується постійно аналізувати та оновлювати стратегічні цілі та завдання установи, забезпечуючи відповідність кошторисного фінансування цим цілям. Такий підхід допоможе забезпечити належне спрямування фінансових ресурсів та максимально використовувати їх для досягнення стратегічних результатів.

Таким чином, кошторисне фінансування є невід'ємною складовою фінансового управління бюджетними установами. Враховуючи його значення та виклики, які виникають у цій сфері, важливо розвивати та вдосконалювати методи та практики кошторисного фінансування. Це сприятиме досягненню фінансової стійкості, ефективного використання ресурсів та досягненню стратегічних цілей бюджетних установ.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. №2456-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2010, № 50-51 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 30.06.2023).
2. Дехтяр Н. А., Дейнека О. В., Люта О. В., Пігуль Н. Г. *Фінанси бюджетних установ* : навч. посіб. Суми : Сум-ський державний університет, 2020. 229 с.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Стахурська Світлана Василівна

аспірантка, Західноукраїнський національний університет,

м. Тернопіль, Україна

ORCID: 0000-0001-7333-8764

Науковий керівник: Собко Ольга Миколаївна

доктор економічних наук, професор,

Західноукраїнський національний університет,

м. Тернопіль, Україна

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4723/>

В умовах економіки знань забезпечення конкурентоспроможності підприємства вимагає покращення можливостей для підвищення інтелектомісткості в усіх сферах діяльності. Забезпечення інтелектомісткості базується на спроможності підприємства застосовувати знання та інформаційні технології в господарському житті, тобто на стані розвитку інтелектуального потенціалу. В наукових дослідженнях усе частіше наголошують, що «українських реаліях суттєво погіршуються можливості для формування інтелектуального потенціалу», «посилення інтелектуальної складової» [5, с. 9; 6, с. 68]. Таким чином, актуалізується пошук шляхів розвитку інтелектуального потенціалу вітчизняних підприємств, що підтверджує своєчасність нашого дослідження.

Формування інтелектомістких виробництв, тобто тих, які мають високий рівень розвитку інтелектуального потенціалу, визначається станом розвитку інтелектуального капіталу підприємства. Проблематику «активізації розвитку інтелектуального капіталу» для інноваційних цілей, зокрема для «вдосконалення управління інноваційними проектами» обґрунтовано в наукових дослідженнях [4, с. 101]. Саме інтелектуальний капітал є підтвердженням інтелектуальної діяльності, що в практичному аспекті представлено станом інтелектуальної власності.

В склад об'єктів інтелектуальної власності підприємства входять: 1) об'єкти промислової власності; 2) об'єкти, що охороняються авторським правом і суміжними правами; 3) нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності [1; 2; 7]. Правовий захист об'єктів промислової власності передбачає застосування патентів та свідоцтв. Набуття прав власності у вигляді патентів (винаходи, корисні моделі) і свідоцтв (промислові зразки, торговельні марки, комерційні найменування, сорти рослин, географічні зазначення) дозволяє підприємствам формувати свій інтелектуальний капітал.

Підсумовуючи зауважимо, що набуття прав на використання окремих об'єктів інтелектуальної власності є основою формування інтелектуального потенціалу підприємства та каталізатором інноваційних змін.

Список використаних джерел:

1. Державна система правової охорони інтелектуальної власності. URL: <https://ukrpatent.org/uk> (дата звернення: 10.07.2023)
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» № 2811-IX від 01.12.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 10.07.2023)
3. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» № 3689-XII від 15.12.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення: 10.07.2023)
4. Собко О. М., Бойчик І. М., Крисоватий І. А. Розвиток інтелектуального капіталу та управління інноваційними проектами в торгівлі. *Економічний аналіз*. 2020. Том 20. № 2. С. 98-113.
5. Собко О. М., Крисоватий І. А. Вдосконалення управління інноваційними проектами та поживлення інноваційної активності підприємств України. *Вісник економіки*. 2021. Випуск 3. С. 8-15.
6. Собко О. М., Бойчик І. М., Крисоватий І. А. Оцінювання впливу інтелектуального потенціалу на розвиток інноваційного підприємництва в Україні. *Економічний аналіз*. 2021. Том 31. № 2. С. 62-69.
7. Тарасенко Л. Л. Новий закон про авторське право (2022): виклики та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №12. С. 171-174. URL: http://lsej.org.ua/12_2022/36.pdf

МЕТОДИКА НАПИСАННЯ НАУКОВОЇ СТАТТІ: АКТУАЛЬНІСТЬ ВИБОТУ ТЕМИ

Стоянець Наталія Валеріївна

*доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової, Сумський національний аграрний університет
ORCID: 0000-0002-7526-6570*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4714/>

Наукова стаття є одним з основних видів наукових публікацій. Вона містить проміжні або кінцеві результати наукового дослідження, фокусується на конкретному питанні, пов'язаному з темою дослідження, та відзначає науковий пріоритет автора, роблячи його матеріалом значенням для спеціалістів в галузі. Підготовка статті є індивідуальним процесом, де кожен дослідник має свій підхід. Деякі автори вважають за необхідне коротко описати хід дослідження та детально представити кінцеві результати. Інші науковці поступово вводять читача у свою творчу лабораторію, розкриваючи етап за етапом та детально описуючи методи своєї роботи. Цим вони демонструють весь дослідницький процес – від творчого задуму до заключного етапу, формулюючи висновки та

рекомендації. Таким чином, дослідник розкриває складність творчих пошуків. Перший підхід застосовується, коли автор спрямовує свою публікацію на обмежену аудиторію фахівців, використовуючи його в монографії або статті. Другий підхід зазвичай застосовується при написанні дисертації, що дозволяє краще оцінити здібності дослідника до самостійної науково-дослідницької роботи, його глибину знань та ерудицію.

Одним із ключових аспектів, який відіграє суттєву роль у підготовці наукових публікацій, є вміння дослідника використовувати різні методичні прийоми для ефективного викладу матеріалу. Серед найбільш типових прийомів можна виділити такі: послідовний підхід – цей метод передбачає структуроване та логічне подання інформації в послідовності. Дослідник систематично описує свої дослідження, результати та висновки в логічному порядку, що дозволяє читачеві зрозуміти його дослідження; цілісний підхід – цей прийом передбачає розгляд і обробку кожної частини чи розділу окремо, а потім їх інтеграцію в одну цілісну структуру. Дослідник детально розглядає кожну складову частину своїх досліджень, включаючи теоретичні основи, методика, результати і висновки, а після цього зв'язує їх між собою для створення збалансованої публікації; вибірковий підхід – цей прийом передбачає використання певних методичних підходів, які найбільш ефективно відображають результати дослідження. Дослідник відбирає тільки значущі та релевантні аспекти своїх досліджень для включення їх у публікацію, що дозволяє зосередитися на головних ідеях та результатах. Володіння цими методичними прийомами допоможе дослідникам у більш ефективній підготовці наукових публікацій, сприяючи зрозумілому, структурованому та компактному викладу матеріалу. У процесі підготовки наукових публікацій важливо дотримуватися етичних норм наукової громадськості, використовувати достовірні джерела і привертати увагу до актуальних проблем та внести свій внесок у розвиток науки.

Підготовка наукових публікацій є важливим етапом у науковій діяльності. Головне – обрати тему наукової публікації яка має бути актуальною, цікавою та мати наукову значимість, тобто є важливим етапом у проведенні наукової роботи – процес, який вимагає уваги, осмислення та обґрунтування. Доцільно враховувати кілька ключових аспектів: важливо, щоб тема дослідження цікавила вас особисто, ви будете мотивовані та залучені до роботи, що сприятиме більш якісним результатам. Обирається тема, яка є важливою та актуальною для вашої галузі і може мати практичне значення, сприяти розвитку науки або вирішувати суспільні проблеми, важливо мати достатньо ресурсів для проведення дослідження як доступ до літератури, відповідні лабораторні умови, обладнання, доступ до експертів тощо. Важливо бути відкритим до вивчення нового та готовим до викликів, які можуть виникнути під час дослідження. Враховуйте рівень складності тобто тема, яка відповідає вашому рівню знань та компетенцій, плануйте дослідження таким чином, щоб воно було виконувано на доступному для вас рівні. Пам'ятайте, що вибір теми наукового дослідження є індивідуальним процесом.

RISKS OF DIGITAL TRANSFORMATION PROJECTS FOR CHEMICAL ENTERPRISES

Liu Qinyuan

student, West Ukrainian National University, Ternopil

Grygoriy Hladiy

PhD, West Ukrainian National University, Ternopil

ORCID: 0000-0002-5585-8472

Internet address of the article on the web-site:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4713/>

This article focuses on the digital transformation project of Anhui Xuelang Biotechnology Co., Ltd (China). As the company is in the traditional chemical industry, there is little knowledge about intelligent transformation. Therefore, further research and discussion will be conducted on its project management.

The industrial control system selected by Company covers PLM, ERP, MES, LES, SCADA and other technologies, which have a long history in engineering practice. It has precise control, powerful functions, and anti-interference capabilities, and is widely used in various manufacturing fields. When selecting and integrating systems, only suppliers need to be selected based on system requirements, without the need for secondary research and development [1].

We will conduct research in the aspect of risk management.

1. Technical risks. Possible risks of this type:

(a) Data security risk. With digital transformation, the company generates a large amount of data, including customer information, production data, supply chain data, etc. Incorrect data storage, processing, or transmission may result in data breaches, damage, or malicious attacks, posing a threat to the company's confidential information and reputation.

(b) Technology architecture risk. Digital transformation may require the introduction of new technology architectures, such as cloud computing, the Internet of Things (IoT), big data analytics, etc. If these technology architectures are poorly designed or implemented, it may lead to system instability, poor performance, or an inability to meet business requirements.

(c) Integration risk. Chemical companies typically use multiple different systems and applications, including production management systems, supply chain management systems, financial systems, etc. During digital transformation, integrating these systems into a unified platform may face risks related to technical compatibility and integration difficulties. Data accuracy and consistency may also be affected.

(d) Technical personnel capability risk. Digital transformation typically requires employees with relevant technical knowledge and skills to drive and support implementation. If the company lacks sufficient technical personnel or training programs, it may face difficulties in technology implementation and support.

(e) Business interruptions during the transition. During digital transformation, activities such as system upgrades, data migration, and training may cause business interruptions. Without proper planning and risk management measures, these interruptions may have adverse effects on the company's day-to-day operations and customer service.

(f) Scalability and adaptability risk. The company needs to ensure that the chosen digital technologies and platforms can accommodate future expansion and changes. If the systems cannot meet the demands of business growth or changes, additional investments or re-implementation may be required, resulting in extra costs and delays.

Measures to avoid these risks.

Conduct a comprehensive risk assessment and planning, identify and evaluate potential technological risks, and develop corresponding risk mitigation strategies.

Invest in data security measures, including encryption, access control, network security, etc., to ensure the confidentiality, integrity, and availability of data.

Seek suitable technology partners or consulting services to ensure proper technology architecture design and implementation.

Provide employee training and skills enhancement programs to ensure the company has sufficient technical personnel to support digital transformation.

Develop detailed implementation plans, including business interruption management and risk mitigation strategies, to minimize negative impacts during the transition period.

Regularly assess and adjust the digital transformation plan to adapt to business development and technological changes.

2. Capital risk. Possible risks encountered:

(a) Cost risk. Digital transformation requires financial investment for acquiring and implementing new technology equipment, software systems, and employee training. These costs can be substantial, especially for smaller-scale enterprises, potentially causing financial strain.

(b) Budget overrun risk. During the implementation of digital transformation, factors such as project delays, technical issues, or changing requirements can result in costs exceeding the initial budget. Without proper risk management and control measures, budget overruns may have negative impacts on the company's financial situation.

(c) Return on investment (ROI) risk. The success of digital transformation directly affects the company's ROI. While digital transformation can bring efficiency improvements and business growth, the ROI typically takes time to materialize.

If the ROI timeframe is too long or the transformation initiatives fail to deliver the expected business value, the company may not achieve a reasonable return on its investment.

(d) Market competition risk. Digital transformation can introduce market competition pressures. If competitors allocate more resources to digital transformation and implement superior solutions, the company may face market share loss and decreased profitability.

(e) Supply chain risk. Digital transformation may involve integration and optimization of the supply chain, including digital collaboration with suppliers and distributors. If issues arise within the supply chain, such as information gaps, technological incompatibility, or supplier stability problems, the company's supply chain operations and delivery capabilities may be impacted, resulting in economic losses.

Measures to avoid this group of risks are as follows.

Conduct comprehensive cost-benefit analysis, assessing the potential returns and benefits of digital transformation and comparing them with the expected costs. Ensure the transformation plans are economically viable and establish realistic budgets and investment plans.

Develop risk management strategies, including establishing robust project management, monitoring, and control mechanisms to ensure timely delivery, cost control, and prevention of budget overruns.

Collaborate with financial institutions to explore options for fund procurement and loans to support the financial investment required for digital transformation.

Seek technology partnerships or consulting services to ensure the effectiveness and business value of the digital transformation initiatives, while minimizing market competition risks.

Establish supply chain risk management mechanisms, foster close partnerships with key suppliers, and regularly assess supply chain stability and technological compatibility to mitigate potential supply chain risks.

3. Management risk. This group of risks includes:

(a) Change management risk. Digital transformation often involves significant changes to business processes, organizational structures, and employee roles. Resistance to change and lack of employee buy-in can hinder the successful implementation of digital initiatives. Managing and addressing these changes effectively is crucial to ensure smooth adoption and minimize disruptions.

(b) Leadership and governance risk. Effective leadership and governance are essential during digital transformation. Lack of clear vision, strategy, and direction from top management can lead to misalignment, confusion, and poor decision-making. Strong leadership and governance structures are necessary to guide the transformation efforts and ensure accountability.

(c) Talent management risk. Digital transformation requires a skilled workforce with the right technical and digital competencies. However, attracting, retaining, and developing talent in emerging digital fields can be challenging. The company may face difficulties in recruiting and training employees with the necessary skills, potentially delaying or impeding the transformation process.

(d) Data management and privacy risk. With digital transformation, there is an increased reliance on data for decision-making and operations. Ensuring data accuracy, security, and compliance with privacy regulations becomes crucial. Inadequate data management practices, data breaches, or non-compliance can lead to financial and reputational damage.

(e) Vendor and supplier management risk. Digital transformation often involves engaging external vendors and suppliers for technology solutions and services. Poor vendor selection, inadequate contracts, or reliance on a single vendor can pose risks such as cost overruns, delays, or dependency on external parties for critical operations. Effective vendor management and contracts are necessary to mitigate these risks.

(f) Project management risk. Digital transformation initiatives are typically complex and involve multiple projects and stakeholders. Poor project management, lack of coordination, or insufficient resources can lead to project delays, cost overruns, and suboptimal outcomes. Robust project management practices and stakeholder engagement are crucial to ensure successful implementation.

Avoidance measures.

Develop a comprehensive change management plan, including communication, training, and engagement strategies to ensure employees understand and embrace the digital transformation.

Establish clear leadership and governance structures with defined roles and responsibilities to guide and oversee the transformation efforts.

Invest in talent development programs, including training, upskilling, and recruitment strategies to build a digitally competent workforce.

Implement robust data management practices, including data governance, security measures, and compliance with privacy regulations.

Implement effective vendor management processes, including thorough vendor evaluation, clear contractual agreements, and regular performance monitoring.

Adopt strong project management practices, including clear project plans, milestones, resource allocation, and regular monitoring and reporting.

4. External factor risk. Possible risks for this group:

(a) Technological change risk. Digital transformation often involves rapid technological advancements and evolving industry standards. New technologies and

solutions emerge, rendering old technologies quickly obsolete. Companies need to closely monitor technology trends and industry developments to avoid investing in outdated or unsuitable technological solutions that could result in wasted investments or diminished competitiveness.

(b) Legal and compliance risk. Digital transformation may involve legal and compliance requirements related to personal privacy protection, data security, e-commerce, and other aspects. Companies need to adhere to applicable laws, regulations, and privacy standards, ensuring compliance and taking necessary security measures to protect customer and business data.

(c) Competitive pressure and market volatility risk. Digital transformation is becoming increasingly prevalent in the chemical industry, and companies face pressure from competitors. If competitors undergo digital transformation ahead of the company and implement more competitive solutions, the company may experience market share loss and customer churn. Additionally, changing market demands may impact the company's digital transformation plans and business models.

(d) Supply chain and partnership risk. Digital transformation may require close collaboration with supply chain partners, collaborators, and third-party service providers. The company's digital transformation plans may be affected by risks such as technological incompatibility within the supply chain, partner stability issues, supply chain disruptions, or risks associated with data sharing. Ensuring effective communication, risk management, and collaborative relationships with partners is crucial.

(e) Economic and financial risk. Factors such as macroeconomic instability, currency exchange rate fluctuations, and tightened funding availability can impact a company's digital transformation. Changes in market economic conditions may result in an unstable investment environment, increased financing costs, or limited sources of project funding.

The following measures can be taken to prevent such risks.

Establish monitoring mechanisms to regularly track and assess technology and industry trends, ensuring digital transformation initiatives remain aligned with the latest technology and market requirements.

Establish a legal and compliance team or collaborate with professional organizations to ensure compliance during the digital transformation process, developing data privacy protection and security measures.

Conduct market research and competitive analysis to understand competitors' digital transformation strategies and market dynamics, adjusting the company's digital strategy and business models accordingly.

Build stable supply chain partnerships, establishing long-term collaborative relationships with suppliers and partners, and developing risk management mechanisms to address potential risks within the supply chain.

Seek professional advice in finance and risk management to evaluate and address the impact of economic and financial risks on digital transformation, implementing appropriate financial management measures.

So, digital transformation projects can bring numerous benefits to chemical enterprises, such as improved efficiency, enhanced decision-making, and increased competitiveness. However, it is essential for these organizations to be aware of the potential risks associated with such initiatives.

In summary, digital transformation projects offer immense potential for chemical enterprises, but they are not without risks. By recognizing and addressing the challenges of security, implementation, compliance, workforce, and risk management, organizations can navigate the digital transformation landscape successfully and reap the rewards of a more efficient, agile, and competitive future.

References:

1. China Electronics Technology Standardization Institute, et al. Roadmap for Digital Transformation of Manufacturing Industry. Beijing: China Electronics Technology Standardization Institute, 2021.

УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКІ (УГОРСЬКО-УКРАЇНСЬКІ) СПЕЦІАЛЬНІ ОНЛАЙН-СЛОВНИКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗУІ

Головач Йозеф Ігнацович

*доктор технічних наук, Закарпатський угорський
інститут ім. Ференца Ракоці II
ORCID: 0000-0002-2297-8961*

Дудаш Іван Іванович

*інформатик, Закарпатський угорський
інститут ім. Ференца Ракоці II*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4720/>

У Закарпатському угорському інституті ім. Ференца Ракоці II (ЗУІ) більшість студентів є випускниками шкіл з угорською мовою навчання. Тому з метою покращення володіння ними державної мовою для всіх спеціальностей введено курс української мови по відповідним спеціальностям. Викладачі кафедр інституту розробили та використовують угорсько-українські (українсько-угорські) спеціальні словники. Для більш ефективного користування спеціальними словниками нами було вирішено розробити веб-додаток, який дозволяє користуватись цими словниками онлайн.

Для розробки веб-додатку було використано популярний фреймворк *Bootstrap 5*, який дозволяє використовувати у зручній формі HTML, CSS та JavaScript [1]. Для роботи із словниками використовується СУБД MySQL 8.0, а зв'язок між додатком і СУБД MySQL реалізовано на основі PHP 5.1 [2]. У попередніх версіях PHP для роботи з базами даних (БД) використовувались розширення *mysql* та *mysqli*. Починаючи з версії PHP 5.1. з'явилась можливість використовувати новий зручніший інструмент PHP Data Object (PDO). Зокрема, використання *prepared statement* дозволяє підвищити безпеку даних. В цьому випадку SQL-запит до бази даних виконується у два етапи. Спочатку виконується підготовка запиту за допомогою методу *PDOStatement::execute()*. Такий запит містить псевдозмінні, які під час виконання запиту замінюються конкретними значеннями. Таке двокрокове виконання запитів захищає БД від SQL-ін'єкцій.

Програмне забезпечення системи реалізує технологію «клієнт-сервер». Словники зберігаються на сервері в базах даних (БД), як і SQL-сервер системи.

Кожному спеціальному словнику відповідає окрема база даних, яка містить дві основні таблиці для словників (угорсько-український та українсько-угорський) та декілька додаткових таблиць для обслуговування словників. Назви та структури відповідних таблиць всіх БД ідентичні. Це спрощує підключення потрібної бази даних. Достатньо у команду

```
$conn = new PDO ("mysql: host = $host; dbname = $dbname", $user, $pass);
```

підставити відповідне значення змінної *\$dbname*. Наприклад, для підключення математичного словника задається *\$dbname='mat'*, а біологічного – *\$dbname='bio'*.

УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКИЙ МАТЕМАТИЧНИЙ СЛОВНИК

Show entries Search:

UKRÁN	MAGYAR
– групова алгебра	csoportalgebra
– алгебра Буля	Boole-algebra
алгебраїчний	algebrai
– алгебраїчний символ	algebrai szimbólum
– алгебраїчний вираз	algebrai kifejezés
– алгебраїчна крива	algebrai görbe
– алгебраїчне рівняння	algebrai egyenlet
алгебраїчно	algebrailag
– алгебраїчно замкнений	algebrailag zárt
– алгебраїчно залежний	algebrailag függő

Showing 51 to 60 of 5,434 entries

Previous 1 ... 5 **6** 7 ... 544 Next

Nyomtatóra/PDF-fájlba

VISSZA A FŐOLDALRA

Рис. 1. Фрагмент математичного словника

На даний момент є можливість користуватись словниками по наступним галузям знань: *математика, інформатика, історія, біологія, економіка, географія, хімія*. При потребі легко можна додати бази даних для інших спеціальних словників. Користування словником не потребує реєстрації користувача. Реєстрація потрібна лише тоді, коли користувач хоче повідомити про знайдені у словнику помилки, або хоче запропонувати ввести у словник нові слова.

За стан спеціального словника відповідає адміністратор. Він має право виконувати операції із словником (вводити слова, вирази, модифікувати та видаляти їх). Є можливість вводу даних у словник з txt-файлів через проміжну «карантинну» таблицю. Вона, крім того, містить також введені користувачами помилкові рядки словника та відсутні слова. Після завершення редагування карантинної таблиці адміністратор пересилає її вміст у словник.

UKRÁN-MAGYAR MATEMATIKAI SZÓTÁR

+Szavak intervalluma
+Új sor bevitele
+Csoportos törlés

Show 10 entries Search:

Alapszó	UKRÁN	MAGYAR	Típus	ID	Műveletek
Абель Нільс	Абель Нільс	Abel Niels	0	1	✎ ✖
абсолютний	абсолютний	abszolút, feltétlen	0	2	✎ ✖
абсолютно	абсолютно збіжний	abszolút konvergens	1	3	✎ ✖
абсолютно	абсолютно інтегровний	abszolút integrálható	1	5	✎ ✖

Рис. 2. Редагування словника адміністратором

Онлайн-словники розміщені на внутрішньому сайті інституту. Після завершення тестування вони будуть доступні, як для студентів ЗУІ, так і для учнів середніх шкіл.

Список використаних джерел:

1. Bootstrap 5 підручник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://w3schoolsua.github.io/bootstrap/bootstrap_ver.html
2. PHP підручник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://w3schoolsua.github.io/php/index.html#gsc.tab=0>

ВИЗНАЧЕННЯ КООРДИНАТ ЦИФРОВИХ ОБ'ЄКТІВ ЗАСОБАМИ КОНТУРНОГО АНАЛІЗУ

Кучеров Дмитро Павлович

доктор технічних наук, Національний авіаційний університет

ORCID: 0000-0002-4334-4175

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4738/>

Цифрові зображення отримуються системою комп'ютерного зору, яка задіє методи реєстрації, розпізнавання та ідентифікації з метою підвищення його детальності. Аналіз зображень в інтересах визначення їх геометричних параметрів наявних об'єктів є важливою науково-технічним завданням.

Вирішення зазначеного завдання здійснюється із застосуванням контурного аналізу, який дозволяє описувати, зберігати, порівнювати і виявляти об'єкти, що знаходяться у формі зовнішніх контурів. Основними завданнями контурного аналізу є пошук та виділення досліджуваних об'єктів для наступної обробки для досягнення їх достатньої якості, контроль за випуском промислових виробів, а також дистанційне зондування поверхонь. Перевагою контурного аналізу об'єкту, порівняно із іншими методами, наприклад, ідентифікації об'єктів за кольором, є застосування двовимірного простору, де обчислювальна та алгоритмічна складність зменшується у порівнянні з просторами більшої розмірності. При цьому ефективно вирішуються головні завдання розпізнавання шаблонів – перенесення, поворот і масштабування зображення об'єкту, що вказує на інваріантність методів контурного аналізу щодо зазначених перетворень.

Попередній аналіз згаданої предметної області показує, що контур досліджуваного об'єкта формується множиною характерних точок. Порівняння інтерполяційного, диференціального методів побудови контурів та вейвлет-аналізу за інформацією, отриманої від систем відеоспостереження подано [1]. За результатами проведеного порівняння встановлено переваги вейвлет-аналізу в умовах зашумлення. Подання контуру досліджуваного об'єкта злиттям характерних точок дозволяє подати його у вигляді прямокутника чи еліпса, що спрощує отримання геометричних параметрів досліджуваного просторового об'єкта навіть при зйомці швидкісною камерою [2].

Реальне цифрове зображення, як правило, є викривленим, що відбувається за рахунок недосконалості апаратури зйомки, впливом дії зовнішніх факторів, наприклад, метеоумов, неякісної самої процедури відео зйомки. Традиційно порушення якості кінцевого зображення сприймається як накладання шуму. Авторами [3] запропоновано композицію методів цифрової частотної та просторової фільтрації та лапласіану, яка дозволяє суттєво поліпшити якість

отриманого зображення за рахунок згладжування виявлених перепадів піксельної інтенсивності. В роботі [4] наведено алгоритм обробки зображення на основі контурного аналізу об'єктів для системи стабілізації та управління безпілотними літальними апаратами засобами технічного зору. Основою пропонованого алгоритму є детектор границь Кенні [5-7]. Для підвищення точності побудови контуру автори пропонують збільшувати масштаб об'єкта дослідження.

Мета роботи є визначення координат досліджуваного об'єкту, інформація про який отримується системою комп'ютерного зору, з використанням методів контурного аналізу.

Виявлення контурів досліджуваного об'єкту за алгоритмом Кенні передбачає такі етапи: усунення дрібного шуму або згладжування зображення; обчислення градієнтів яскравості; визначення потенційних контурів і позбавлення хибних контурів.

На першому етапі згладжування зображення, де прибираються зубчасті або сходинки на краях об'єктів, здійснюють фільтром Гауса. Типове ядро гаусового фільтра має розмір 5×5 . Збільшення розміру ядра зменшує чутливість детектора до шуму та збільшує похибку виявлення контурів. Ознакою контуру є точки перепадів яскравості, які визначаються перетином нуля другою похідною над функцією зображення $v(x, y)$, або оператором Лапласа

$$\nabla^2(v(x, y)) = \frac{\partial^2 v(x, y)}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 v(x, y)}{\partial y^2}.$$

Отримані точки з'єднують з використанням детектора границь Кенні [5-7]. Наступний крок в позбавленні зайвого, що досягається пороговою обробкою. Для виявлення фігур серед знайдених країв та границь використовується перетворення Хафа [6, 7]. Типовими фігурами є прямокутник та коло. Остання фігура може бути реалізована функціями `HoughCircles`.

В доповіді подано алгоритм, який може бути застосований для визначення площинних координат виокремлених об'єктів.

Список використаних джерел:

1. Загородня Д. І. Порівняння методів виділення характерних точок контуру для систем відеоспостереження, Радіоелектронні і комп'ютерні системи, 2016, № 3 (77), с. 56-61.
2. Борковський О. В. Можливість визначення контурів деталі при обробці зображення з використанням систем робото-технічного зору. Вісник НТУУ "КПІ". Серія Приладобудування. – 2009. – Вип. 37. С. 115-122.
3. Кучеров Д. П., Зброжек Л. В. Композиція методів просторової фільтрації для підвищення якості зображень. Наукоємні технології. – №3 (27). – 2015. – с. 221-228.

4. Котвицький Р. С. Метод визначення координат рухомого об'єкту з використанням системи технічного зору / Р. С. Котвицький, Г. В. Сарибога, О. В. Збруцький // Інформаційні системи, механіка та керування. – 2017. – Вип. 16. – С. 71-78.
5. Canny J., A Computational Approach to Edge Detection, IEEE Transactions on pattern analysis and machine intelligence, Vol. PAMI-8, NO. 6, NOVEMBER 1986, p. 679-698.
6. Gonzalez R., Woods R. Digital Image Processing, 4th Edition, Pearson; 2017, 1192 p.
7. Gonzalez R., Woods R., Digital Image Processing using Matlab. 3d Edition, Gatesmark Publishing, 2020, 1009 p.

ІТ-ТЕХНОЛОГІЇ В ЗАДАЧАХ ЛОГІСТИКИ

Лабенко Дмитро Петрович

*кандидат технічних наук, Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна
ORCID: 0000-0002-5088-4161*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4729/>

Займаючи специфічне положення в економічній інфраструктурі, транспорт є частиною продуктивних сил суспільства і являє собою самостійну галузь матеріального виробництва, яка забезпечує нормальну діяльність економічної системи в цілому.

Сама по собі транспортна система – це утворення, яке включає сукупність працівників, транспортних засобів (ТЗ) і обладнання, елементів транспортної інфраструктури та інфраструктури суб'єктів перевезення, включаючи систему управління (СУ), спрямована на ефективне переміщення вантажів

СУ ТЗ передбачає розв'язання тих чи інших прикладних задач для ухвалення відповідних рішень відповідальними особами (управлінцями), які раніше в основному покладалися головним чином на свою інтуїцію. Керуючись при ухваленні рішень виключно інтуїцією, управлінець може робити висновки тільки із кінцевих результатів раніше прийнятих рішень, а таке навчання дуже дорого обходиться. Тому, основною задачею СУ є, як один із варіантів, практичні навички створення і використання моделей лінійного програмування і доступних засобів їх реалізації за допомогою ІТ-технологій, що дозволить автоматизувати процес ухвалення рішень [1, 2].

Створення та використання моделей лінійного програмування і доступних засобів їх реалізації за допомогою різних пакетів прикладних (спеціальних) програм дозволяє автоматизувати процес ухвалення рішень для вибору найкращого варіанту.

Розглянемо приклад розв'язання лінійної транспортної задачі засобами пакету прикладних програм MatLab. Усі моделі лінійного програмування мають дві загальні основні особливості. Перша – наявність обмежень. Друга – у кожній моделі лінійного програмування існує єдиний показник ефективності, який необхідно мінімізувати, або максимізувати.

Математична модель транспортної задачі має вигляд:

$$\begin{cases} \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n C_{ij}x_{ij} \rightarrow \min \\ \sum_{j=1}^n x_j = a_i \quad (i = 1, \dots, m) \\ \sum_{i=1}^m x_i = b_j \quad (j = 1, \dots, n) \\ x_{ij} \geq 0 \quad (i = 1, \dots, m, j = 1, \dots, n) \end{cases}$$

де x_{ij} кількість продукції, що поставляється зі складу, а C_{ij} – вартість перевезення із складу до споживачів.

Задача. Три бази знаходяться в містах База1, База2 та База3, на яких зберігається 100, 200 та 100 тон вантажу відповідно. Вантажі необхідно доставити споживачам, потреба в яких наступна: Споживач1 – 250 т, Споживач2 – 150 т, Споживач3 – 100 т.

Необхідно розробити план перевезення вантажів із конкретних баз до конкретних споживачів. Вартість C_{ij} перевезення 1 тони вантажу між постачальниками та споживачами задані у вигляді таблиці:

Постачальник	Споживач			Запаси вантажу
	Споживач1	Споживач2	Споживач3	
База1	2	5	1	100
База2	6	3	4	200
База3	1	3	2	100
Потреба	250	150	100	

Другими словами, необхідно обчислити мінімум цільової функції

$$F=2x_{11}+5x_{12}+x_{13}+6x_{21}+3x_{22}+4x_{23}+x_{31}+3x_{32}+2x_{33}$$

при заданій системі обмежень

$$\begin{cases} x_1 + x_2 + x_3 = 100 \\ x_4 + x_5 + x_6 = 200 \\ x_7 + x_8 + x_9 = 100 \\ x_1 + x_4 + x_7 = 250 \\ x_2 + x_5 + x_8 = 150 \\ x_3 + x_6 + x_9 = 100 \end{cases}$$

Для розв'язання даної задачі використаємо пакет прикладних програм MatLab.

Для цього створимо:

1. Вектор вартості перевезень вантажів між базами та споживачами:

$$C = \{2 \ 5 \ 1 \ 6 \ 3 \ 4 \ 1 \ 3 \ 2\}$$

2. Бінарну матрицю коефіцієнтів системи обмежень:

$$A = \begin{bmatrix} 1 & 1 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 1 & 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 1 & 1 \\ 1 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

3. Вектор правих частин обмежень:

$$B = \{100 \ 200 \ 100 \ 250 \ 150 \ 100\}$$

4. Нульовий вектор для задання умов невід'ємності об'ємів перевезень:

$$V_p = \{0 \ 0 \ 0 \ 0 \ 0 \ 0 \ 0 \ 0 \ 0\}$$

Лістинг програми розв'язання поставленої задачі в системі MatLab наведений на рис.1.

За даними розрахунками мінімальна вартість перевезення складе 1150 (1.1500e+03) умовних одиниць.

Варто звернути увагу на той факт, що задача розв'язується, по суті, в один рядок з використанням однієї функції (команди) **linprog**. Алгоритм, закладений в дану функцію (команду), займає декілька сторінок в науковій літературі, а щоб розв'язати задачу вручну за допомогою паперу і ручки, слід витратити досить багато часу.

```
Command Window
>> C=[2;5;1;6;3;4;1;3;2];
>> A=[1 1 1 0 0 0 0 0 0; 0 0 0 1 1 1 0 0 0; ...
      0 0 0 0 0 0 1 1 1; 1 0 0 1 0 0 1 0 0; ...
      0 1 0 0 1 0 0 1 0; 0 0 1 0 0 1 0 0 1];
>> B=[100; 200; 100; 250; 150; 100];
>> Vp=zeros(9,1);
>> [x,fper]=linprog(C,[],[],A,B,Vp)
x =
    100.0000
     0.0000
     0.0000
     50.0000
     50.0000
    100.0000
    100.0000
     0.0000
     0.0000
fper =
    1.1500e+03
fx >>
```

Рис.1. Лістинг програми розв'язання задачі

Таким чином, використовуючи методи лінійного програмування за допомогою системи MatLab можна досить просто і швидко створювати лінійні моделі і одержувати результати розв'язання задач управління при прийнятті відповідних рішень.

Список літератури:

1. Мур, Джеффри, Уэдерфорд, Лари и др. Экономическое моделирование в Microsoft Excel, 6-е изд.: Пер. с англ. – М.: Издательский дом "Вильямс", 2004. – 1024 с. : ил. – перевод с англ.
2. Лабенко Д. П. Використання середовища Excel для розв'язання задачі про призначення. “Систематика, мехатроніка, телематика дорожніх машин і систем у навчальному процесі та науці”. Збірник наукових праць за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції 16 березня 2017 р. м. Харків, ХНАДУ, 2017. с. 44-47

Педагогічні науки

МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ВИКОРИСТАННЯМ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ

Бекус Ірина Романівна

*кандидат біологічних наук, Тернопільський національний
медичний університет імені І.Я. Горбачевського*

Кирилів Марія Володимирівна

*кандидат біологічних наук, Тернопільський національний
медичний університет імені І.Я. Горбачевського*

Загричук Григорій Ярославович

*кандидат хімічних наук, Тернопільський національний
медичний університет імені І.Я. Горбачевського*

Качур Оксана Ігорівна

*кандидат біологічних наук, Тернопільський національний
медичний університет імені І.Я. Горбачевського*

Демид Анна Євгенівна

*кандидат хімічних наук, Тернопільський національний
медичний університет імені І.Я. Горбачевського*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4716/>

Одним із найскладніших соціально-економічних механізмів є система охорони здоров'я. Адже саме вона забезпечує принципи збереження здоров'я і надання допомоги людям. Важливим моментом також має бути ще й формування прихильності медичних працівників до робочої організації. На сьогодні зростає необхідність переходу на партнерський, рівний підхід, сприяючи формуванню автономії лікарів та пацієнтів. Університети розвиваються тільки за умови, що зможуть залучати та утримувати тих співробітників і ті «команди», які готові висувати ініціативи, запускати проекти, вибудовувати партнерські відносини.

Корпоративна культура як система цінностей та принципів у Тернопільському національному медичному університеті ім. І. Я. Горбачевського, які поділяються і підтримуються членами університетської спільноти, об'єднує професійну, організаційну, правову, економічну, комунікативну, інформаційну, екологічну, моральну культуру, а також елементи освітянської та студентської субкультури, що реалізуються традиціями, переконаннями, етичними нормами та звичаями [2]. Університетське середовище повинно сприяти діяльності різних ініціативних

груп. Перетворення класичного академічного університету на університет іншого типу потребує глибокої трансформації його корпоративної культури. Можливості позиціонування нового вишу визначаються суттєвими змінами його корпоративної культури. При цьому персонал та керівництво по-новому реалізують себе та свою діяльність. Саме завдяки корпоративній культурі університет підбирає кадри, визначає можливості університету як суб'єкта ринку. На даний час немає багато системних уявлень про корпоративну культуру. Багато фахівців роблять акценти на її поведінкових, ціннісних чи регулятивних аспектах [1]. Системна модель корпоративної культури повинна мати свої рівні, зокрема, ті, що вище – мають бути певними рамками для тих, що розташовані в основі. Неможливо скласти повний перелік об'єктів чи ситуацій, які є «носіями» корпоративної культури. Доступними для спостереження та аналізу корпоративної культури університету є: дизайн будівель та інтер'єрів; інформаційне поле будівель та інтернет-сайт; програмні та типові документи; заяви керівників та співробітників; моделі поведінки персоналу та студентів. Як відомо, корпоративна культура вищого закладу освіти формується роками і несе на собі відбитки різних подій, ситуацій. За аналізом експертів було відмічено кілька видів корпоративної культури. Один з яких це – те, що вона відображає наявність цілей розвитку, високих бажань та амбіцій майбутнього. Важливим є і те, що колектив університету та здобувачі вищої освіти обговорюють проблеми та перспективи розвитку університету, тому домінують цінності відкритості, довіри, взаєморозуміння та партнерства. Існують також і програмні та типові документи, що регламентують розвиток та діяльність університету. Внутрішній та зовнішній символічний простір університету (стенди, інтер'єри, корпоративний сайт, газети, журнали, буклети та ін.) формується та відображає ідеї розвитку. Корпоративна культура, це «найм'якший матеріал з усіх, що існують» [3]. Вона робить відносини між людьми більш гармонічними, зачіпаючи особистісні, національні та суспільні системи цінностей.

Список використаних джерел:

1. Jaspers, K. (1959). The idea of the University. Beacon Press, Boston, 149 p.
2. Кодекс корпоративної культури Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України.
3. Корпоративне управління: сучасні світові тенденції розвитку та проблеми впровадження в Україні [Текст] : збірник матеріалів I Всеукраїнської наукової конференції студ. та молодих вчених, 9-10 листопада 2011 р. / Ред. 318 кол.: З. Є. Шершньова, С. М. Соболь, О. М. Мозговий та ін. К. : КНЕУ, 2011. 83 с.

НЕПЕРЕРВНИЙ РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКА ЗЗСО

Бондар Віталій Олексійович

*здобувач кафедри теорії і методики початкової освіти,
Волинський національний університет ім. Лесі Українки*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4730/>

Сучасні процеси трансформації освітньої галузі окреслюють перед керівниками закладів загальної середньої освіти нові вимоги, що нині помітно дисонують зі змістом професійної перепідготовки та саморозвитку сучасного керівника школи. Набуття керівником закладу загальної середньої освіти професійного досвіду з ефективною адаптацією до змін в освітній галузі відбувається переважно під час професійної діяльності, а також в умовах системи неперервної педагогічної освіти. Неперервна освіта загалом має потужний потенціал в аспекті забезпечення та стимулювання неперервного особистісного й професійного розвитку, самовдосконалення директора школи, а саме в процесі курсової перепідготовки педагогічних кадрів. Сучасна українська школа має бути зорієнтована на керівника з розвиненими здібностями й навичками імплементації особистісних професійно значущих якостей для засвоєння нових професійних ролей та функцій, реалізації освітніх проєктів національного масштабу, забезпечувати конкурентоспроможність на європейському й світовому ринку освітніх послуг. Нова місія керівника закладу загальної середньої освіти постає в контексті європейського професіоналізму зі збереженням найкращих ментальних українських характеристик, європейського виміру управлінських та педагогічних якостей.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року наголошено на необхідності створити гнучку, цілеспрямовану, ефективну систему управління освітою, що забезпечуватиме інтенсивний розвиток та якість освіти, спрямованість її на задоволення потреб держави, запитів особистості [2]. Концепція «Нова українська школа» [1] може бути реалізована тільки за наявності потужного директорського корпусу, що складається із професіоналів із сформованими управлінськими, лідерськими якостями, розвинутим інтелектом, моральними чеснотами. Зазначене передбачає професійну підготовку компетентних менеджерів системи освіти, формування управлінців нової генерації, здатних мислити і діяти системно, приймати управлінські рішення в будь-яких сферах діяльності, ефективно використовувати наявні ресурси.

Відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа» (2018 р.) визначено компетентності сучасного керівника та основні напрями діяльності [3]. Серед них такі: організація роботи закладу (вибудовування стратегії розвитку закладу, моделювання діяльності закладу та окремих його ланок, вибудовування соціального партнерства, раціональність у використанні ресурсів); робота з колективом (формування команди односторонців, мотивація вчителів, створення позитивного клімату в колективі, довіра і контроль);

розвиток власних управлінських умінь (опанування компетентностями, уміння керувати собою, дотримання етичних стандартів, стресостійкість).

Отже, сучасний керівник – це головний трансформатор оновленого змісту освіти. За такого підходу, набувають важливості педагогічні особливості його особистості, рівень управлінської компетентності та утвердження управлінських стратегій, орієнтованих на творчу співпрацю усіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 04.07.2023)
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (Указ Президента України № 344/2013) URL: <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html> (дата звернення: 04.07.2023).
3. Типова освітня програма організації і проведення підвищення кваліфікації керівних кадрів загальної середньої освіти відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа». URL: <https://imzo.gov.ua> (дата звернення: 04.07.2023)

РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Залізник Алла Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доцент,

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини, м. Умань

ORCID: 0000-0002-5255-385X

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4703/>

Одним із найважливіших завдань закладу дошкільної освіти в умовах національного відродження України постає проблема виховання всебічно розвиненої особистості. У цьому контексті важливого значення набуває проблема створення розвивального середовища для дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти.

Для виявлення особливостей розвивального середовища в педагогічному процесі закладу дошкільної освіти необхідно, насамперед розглянути поняття «середовище».

Поняття «середовище» розглядається в гуманітарних науках: психології, педагогіці, соціології, політології. Прийнято вважати, що поняття «середовище» введено у вітчизняну психолого-педагогічну науку на початку ХХ століття.

Вперше означене поняття було введено в психологію та філософію французьким ученим-філософом І. Теном. Відомий вчений підкреслював вплив відповідного оточення на розвиток здібностей дитини.

Ідею впливу середовища на особистість також зазначав відомий чеський педагог Я. Коменський у своїй праці «Материнська школа». Вчений звертав

увагу на те, що для розвитку усіх здібностей дитини необхідна відповідна система виховання і сприятливе середовище.

Ми згодні з думкою вчених про те, що будь-яке середовище чинить певний вплив на людину (позитивний чи негативний).

У великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «середовище» розглядається у таких аспектах: речовина, тіла, що заповнюють який-небудь простір і мають певні властивості; сфера; сукупність природних умов, у яких відбувається життєдіяльність якого-небудь організму;

3) соціально-побутові умови життя людини; оточення [2, с. 1116].

Отже, середовище обов'язково передбачає людину, в якому відбувається взаємовплив та взаємодія оточення і людини

Розглянувши сутність поняття «середовище», перейдемо до обґрунтування сутності поняття «розвивальне середовище».

Розвивальне середовище – найвпливовіший стихійний засіб виховання і навчання, у якому відбувається соціалізація дитини дошкільного віку.

Сучасні науковці (А. Богуш Алла, Н. Гавриш) звертають увагу на те, що розвивальне середовище створює усі потенційні можливості для позитивного впливу різноманітних факторів у їх взаємодії на інтелектуальний розвиток дитини і формування цілісної особистості [1]

Зазначимо, що розвивальне середовище забезпечує організацію життя дітей у закладі дошкільної освіти.

Таким чином, розвивальне сприяє розвитку особистості дошкільника, усіх потенційних індивідуальних можливостей кожної дитини та прояву здібностей.

Список літератури:

1. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: підручник для ВНЗ. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 408 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. гол. ред. В. Г. Бусел. Київ: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБОВИМИ ПОТРЕБАМИ

Пухальська Зорина Станіславівна

*магістр, Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4728/>

В Україні відбуваються істотні зміни по відношенню між суспільством та з дітьми з особливими потребами. Стає більш зрозумілим, що психофізичні

порушення не заперечують людської суті, здатності відчувати, переживати, набувати соціального досвіду.

Приходить думка того, що в кожній дитині необхідно створити сприятливі умови для розвитку, які враховують її індивідуальні освітні потреби та здібності. Необхідно вирішити ряд проблем у дітей з особливими потребами, такі як: у визнанні їх прав на освіту, включити їх у дитяче товариство, визнання їх у суспільстві, а також їм набути соціальних навичок.

Таким дітям допоможе звільнитися від соціальної ізоляції, взаємодія з іншими дітьми та людьми, а також сприятиме розвитку позитивного, толерантного, терпеливого, лояльного ставлення до них з боку оточуючих.

В умовах навчального середовища для дитини з особливими освітніми потребами важливим є процес соціалізації, який відбувається першим у сім'ї, а потім у школі.

Це дуже важливо для кожної маленької дитини, особливо для дітей з особливими (потребами). І саме школа грає найважливішу роль в процесі адаптації її до життя [32].

У зв'язку з бажанням батьків навчати дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітній школі, дає поштовх для змін в освітньому процесі.

Завдяки створеним умовам щороку зростає кількість дітей з особливими потребами, які навчаються в інклюзивних класах загальноосвітніх навчальних закладів.

Соціалізація – це процес входження індивіда в суспільство, активного засвоєння ним соціального досвіду, соціальних ролей, норм і цінностей, необхідних для успішного життя в суспільстві. У процесі соціалізації в людини, формуються соціальні якості, знання, уміння та навички. Соціалізація відбувається як за стихійного впливу на особистість різних життєвих обставин, так і за цілеспрямованого розвитку особистості.

В даний час наука розглядає процес соціалізації в широкому і вузькому розумінні цього поняття. Соціалізація в широкому розумінні – це визначення походження та формування родової природи людини (йдеться про філогенез – історичний процес розвитку людства), у вузькому – процес залучення людини до суспільного життя через активну присвоєння норм, цінностей та ідеалів. З огляду на це соціалізацію можна розглядати як типовий і унікальний процес. Типовий перебіг визначається соціальними умовами, залежить від класових, етнічних, культурних та інших відмінностей. Воно пов'язане з формуванням стереотипів поведінки, характерних для конкретної спільноти [40].

Соціалізація як єдиний процес пов'язана з індивідуалізацією особистості, виробленням власної поведінки, набуттям особистого життєвого досвіду, тобто з формуванням індивідуальності.

Серед багатьох вчених існує думка, що соціалізація тісно пов'язана з адаптацією – пристосуванням організмів до навколишнього середовища. Вони трактують соціалізацію як безперервне пристосування живого організму до навколишнього середовища, його здатність пристосовуватися до реакцій

інших людей. Відповідно до іншого погляду, адаптація є складовою соціалізації, її механізмом.

Існують певні взаємозв'язки соціалізації з вихованням – цілеспрямованим, свідомим впливом на особистість суспільства та його соціальних інститутів з метою організації та стимулювання активної діяльності індивідів. Однак ці процеси не можуть бути ідентичними, оскільки соціалізація відбувається як під впливом цілеспрямованих зусиль, так і в результаті прямого впливу середовища, що містить елементи спонтанності та неорганізованості. Тому соціалізація – це значно ширший процес, ніж батьківство, який може бути як організованим, так і спонтанним і не завжди усвідомленим [38].

Між соціалізацією та розвитком – процесом, що призводить до зміни якостей особистості, є схожість і особливості. Як соціалізація, так і розвиток зумовлені соціальними чинниками, причому особливість полягає в тому, що розвиток характеризується також наявністю внутрішніх рушійних сил (суперечностей, які виникають на межі внутрішнього і зовнішнього світу особистості, внаслідок невідповідності потреб і можливості, очікувані та отримані, бажані та реальні тощо) та психофізіологічні зміни. Терміни «соціалізація» і «розвиток» не ототожнюються і не протиставляються, а доповнюють один одного. Саме психологічні особливості розвитку визначають процес індивідуальної вибірковості до різноманітних взаємодій із середовищем. Знання цих характеристик забезпечує успішне навчання, виховання та формування соціально прийнятної особистості.

Суспільство впливає на особистість через інститути соціалізації, тобто конкретні групи, в яких людина включається в систему норм, цінностей і соціальних зв'язків (сім'я, школа, неформальні організації, засоби масової інформації та ін.). Для них характерна стійка

організаційна форма спільної діяльності, усталений комплекс правил, принципів і норм, що їх регулюють [41].

Найважливіші параметри особистості не є вродженими, а набуваються індивідом протягом життя. Термін «соціалізація» був введений в середині 19 ст. Французький соціолог Габріель Тард описує процес інтерналізації соціальних норм через соціальну взаємодію. З того часу поняття «соціалізація» еволюціонувало, охоплюючи різні аспекти цього явища.

Існує багато визначень терміна «соціалізація», що варіюються відповідно до розуміння авторами природи та структури особистості. Більшість визначень цього поняття містить загальне положення про те, що сутністю соціалізації є засвоєння індивідом соціального досвіду.

Таким чином, соціалізація має дві мети: полегшити взаємодію людей через виконання різних соціальних ролей і забезпечити підтримку суспільства шляхом прищеплення відповідних переконань і моделей поведінки новим членам.

За змістом можна виділити два структурних елементи процесу соціалізації: соціальну адаптацію та інтерналізацію. Адаптація – це пристосування індивіда до умов існування різних соціальних структур і спільнот, завдяки чому засвоєння

існуючих у них норм, цінностей та ідеалів. Адаптація означає пристосування особистості до рольових функцій, до соціальних норм, цінностей, до умов функціонування різних сфер суспільства. У процесі пристосування особистість порівнює свої самооцінки і свої вимоги зі своїми здібностями і реаліями соціального середовища. Однак людям похилого віку важче, ніж молоді, адаптуватися до нових соціальних механізмів. Тому наступним етапом соціалізації особистості є інтерналізація – процес формування внутрішньої структури психіки людини за допомогою засвоєння соціальних норм, цінностей та інших компонентів соціального середовища в результаті соціальної діяльності, процес привнесення елементів зовнішнього середовища у внутрішнє.

Соціалізація – це не вулиця з одностороннім рухом. Ми вчимося у своїх батьків, однолітків. Під впливом цих людей ми розвиваємо інтелектуальні, соціальні та фізичні навички, необхідні для виконання наших соціальних ролей. Вони також дечому вчать від нас. Особи та установи, відповідальні за навчання культурним нормам і вивчення соціальних ролей, називають агентами соціалізації. Їх можна поділити на агентів первинної та вторинної соціалізації. Носіями первинної соціалізації є батьки, близькі та далекі родичі, однолітки, вчителі, лікарі, лідери молодіжних груп. Агентами вторинної соціалізації є представники школи, університету, бізнесу, армії, держави, медіа-адміністрації [38].

Процес соціалізації суто індивідуальний. Тому соціалізація особистості неодмінно передбачає її індивідуалізацію, формування особистісних якостей. Соціалізація – безперервний процес. Воно охоплює всі етапи життя людини, в яких вона засвоює та використовує цінності культури. Кількісне накопичення цінностей навчання за певний проміжок часу стає новою якістю, що виявляється у зміні структури та спрямованості особистості.

Список літератури:

1. Актуальні проблеми соціально-виховної роботи дітей молодшого шкільного віку з особливими потребами: [модульне дистанційне навчання] / А. Й. Капська, О. В. Безпалько, Р. Г. Вінола; [загальна редакція А. Й. Кейптаун]. К., 2002. 164 с.
2. Алексеєнко Т.Ф. Сімейна педагогіка як філософська та соціально-педагогічна проблема: методологія та теорія дослідження / Т. Ф. Алексеєнко // Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та шкільної молоді: зб. наук пр.: У 2 кн. – Кн. 2. К.: Інститут проблем освіти НАН України, 2002. С. 6-11.
3. Артемова Л. В. Соціалізація дитини з особливими потребами в сім'ї / Л. В. Артемова // дошкільне виховання. 2004. № 3. С. 3-5.
4. Баєв Б. Ф. Ви знаєте свою дитину? / Б. Ф. Баєв. К.: 2012. 80 с.

5. Базовий компонент початкової освіти в Україні. К.: Дошкільне виховання. 2022. – 70 с.
6. Базовий компонент початкової освіти в Україні. К., 2021. 61 с.
7. Бех-ІД Розвиток особистості: У 2 кн. / ІД. Бех // Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні основи. К.: Либідь, 2003. 344 с.
8. Беленька Г. В. Здоров'я дитини – із сім'ї / Г. В. Беленька, О. Л. Богінч, М. А. Мащовець К.: СПД Богданова А. М., 2006. 220 с.
9. Беленька Г. В. Розшарування суспільства і дітей у ньому / Г. В. Беленька 2005. № 6. – с. 10-12
10. Бобак О. Б. Підготовка соціального педагога до проектування роботи з сім'єю як первинним інститутом соціалізації дитини / О. Б. Бобак //: Посвіт, 2012. Т. 3. С. 152-159.
11. Бобак О.Б. Сімейне виховання у розвитку дитини з особливими потребами / О.Б. Бобак // Серія Збірник наукових праць: Педагогіка, психологія та соціологія. Т. 5 (155). Ч. I. – Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ», 2009. С. 328-331.

А.С. МАКАРЕНКО – ЙОГО ВНЕСОК У ПЕДАГОГІКУ

Флоренко Аліна Едуардівна

*студентка, Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4727/>

Знаменитий педагог А. С. Макаренко розробив принцип і методику виховання у праці і колективі. Ідея його полягала в тому, що дітей потрібно виховувати в колективі, адже в колективі діти об'єднуються, до них приходить бажання досягти в спільній праці загальних цілей. Ідея Макаренка відрізняється системою відповідальності і повноважень, взаємозалежністю і співвідношенням своїх окремих частин.

А. С. Макаренко наголошував, що найголовніша умова сімейного виховання – це повна сім'я, коли є батьки. Тато – авторитет та голова сім'ї, мама – це любов, тепло, захист, це стабільний міцний колектив, який дуже важливий для кожної дитини.

Провідна діяльність кожної дитини – це гра. Макаренко підкреслював, що значення гри в методі виховання і навчання дуже велике. Коли діти граються – вони навчаються.

Дуже важлива для виховання – дисципліна. Великий педагог наголошував, що дисципліна є результатом системи виховання. Антон Макаренко розробив власні принципи дисциплінованого виховання: вимогливість і повага, відкритість і щирість, увага і турбота, принциповість, знання, гарт, праця, колектив, сім'я, дитяча радість, гра, покарання і нагорода.

Також Макаренко розробив закон трудового виховання. Трудова діяльність вихованців займала велике місце в керованих Макаренко установах, вона невпинно розвивалася і вдосконалювалася.

У процесі трудової діяльності дітей, говорить Макаренко, треба розвивати їх вміння орієнтуватися, планувати роботу, дбайливо ставитися до часу, до знарядь виробництва і до матеріалів, досягати високої якості роботи.

Центральна ідея його педагогічної системи – це виховання в колективі. Одним з найважливіших законів колективу Макаренко вважав “закон руху колективу”. Колектив завжди повинен жити напруженим життям, прагненням до певної мети.

Антон Макаренко залишив нам велику педагогічну спадщину – це книги : “Педагогічна поема”, “Прапори на баштах”, “Честь”, “Книги для батьків”, “Марш 30 року”, “Методика організації виховного процесу”, “Шляхи покоління”, “Лекції про виховання дітей”, “Про виховання”.

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК СКЛАДНА ДИНАМІЧНА СИСТЕМА

Лукашов Олександр Олександрович

*кандидат економічних наук, докторант кафедри
практичної психології та соціальної роботи,*

*Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля, м. Київ
ORCID: 0009-0007-0485-5128*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4718/>

Трансформаційні процеси торкнулися функціонування всіх систем сучасного суспільства. Останнім часом постає питання соціальної відповідальності особистості, включеної у всі сфери діяльності. У сучасній науковій літературі приділяється велика увага розвитку концепції соціальної відповідальності. У дослідженнях простежуються різноманітні методологічні підходи до трактування конструкту «соціальна відповідальність». Тлумачення цього поняття не однозначне в залежності від предмета дослідження, що демонструє широкий діапазон розуміння даного явища. Виявлена невизначеність потребує глибокого системного аналізу та наукового осмислення, передусім на методологічному рівні.

Механізми соціальної відповідальності регулюють соціальну діяльність особистості через: обмеження та припинення негативних форм поведінки; стимулювання та мотивування соціально схвалюваних форм поведінки.

Соціальна відповідальність, її прояв та реалізація у житті представляється багатогранним і багатоаспектним соціальним явищем, тобто є системою, що володіє цілісністю. Із розуміння цілісності, як інтегрованої сукупності, це поняття застосовується до соціальної відповідальності як до цілісної системи.

Зауважимо, що системний підхід використовують як інструмент дослідження. Застосування системного підходу до вивчення соціальної відповідальності допомогло розкрити ті внутрішні закономірності, які зумовили якісну своєрідність об'єкта дослідження.

Соціальна відповідальність особистості є складною системою, що спирається на базові вимоги державної політики, вплив громадянського суспільства та соціальних мікрогруп. Функціонування цієї системи забезпечується активною діяльністю суб'єктів (індивідів чи груп) у соціальному просторі. Оскільки соціально відповідальна поведінка поширюється як на осіб, так і на суспільство, то активізуються всі системи та процеси, чим забезпечується

самоактуалізація як особистості, така й суспільства загалом. Такий підхід стимулює формування соціально відповідального простору.

Отже, соціальна відповідальність особистості виявляється у її здатності до оцінки своїх дій, починаючи від перспективи, теперішнього часу та ретроспективи, ґрунтуючись на загальноприйнятих нормах та цінностях, властивих даному суспільству та мікрогрупі. Соціальна відповідальність є елементом соціальної структури особистості та інтегрує у собі соціальні та психологічні компоненти. На структуру соціальної відповідальності впливають державна соціальна політика, громадянське суспільство та соціальні мікрогрупи. Необхідно як розвивати соціальну відповідальність особистості, так й стимулювати формування соціально відповідального простору.

Список використаних джерел:

1. Баюра Д. О. Формування системи корпоративного управління на засадах соціальної відповідальності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2013. № 10. С. 18-22.
2. Грищук В. К. Соціальна відповідальність. Львів: Львівський університет внутрішніх справ, 2012. 152 с.
3. Євтушенко В. А. Внутрішні та зовнішні інституційні форми корпоративної соціальної відповідальності. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2013. № 1. С. 40-46.
4. Охріменко О. О., Іванова Т. В. Соціальна відповідальність. К.: Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», 2015. 180 с.

ЗІТКНЕННЯ ЗІ СПОГАДАМИ. ВИЯВЛЕННЯ ТА УПРАВЛІННЯ СИМПТОМАМИ ПТСР У МОЛОДІ

Тихонова Інна Євгенівна

студентка, Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4708/>

Стресові події, такі як війни, теракти, зґвалтування можуть призвести до посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Також тригером для ПТСР може стати смерть близької людини, емоційне насильство, переживання сильного страху або якщо людині загрожувала смерть. З тих дітей та підлітків, які перенесли травму, приблизно у 3-15% дівчаток та від 1% до 6% хлопчиків розвивається ПТСР.

До основних симптомів, що визначають наявність ПТСР у молоді, відносять: постійні згадки про майбутнє (нав'язливі спогади, які згадуються мимовільно і всупереч бажанню особи), водночас уникнення всього, що нагадує

йому про пережите; емоційне напруження, прояви агресії чи навпаки – апатичність, депресивність; порушення сну, страшні сновидіння; підвищення рівня тривожності, очікування повторення подій, перебування у стані «на поготові» через активацію системи реакції на небезпеку; порушення пам'яті, уваги (наприклад, може бути втрата частини спогадів про пережиту травму); саморуйнівна поведінка (зокрема у підлітків: самоушкодження, алкоголізація).

ПТСР у дітей та молоді не так легко виявити, адже діти не завжди можуть розповісти про пережите скривдження. Їм може бути соромно розповісти про пережите чи їх залякали кривдники. Інколи дорослі, бажаючи допомогти дитині, не звертаються по допомогу, бо вважають, що «час усе вилікує», але одного часу – недостатньо. Тому дуже важливо, щоби дорослі, які є поруч з дітьми, – батьки, вчителі, вихователі, тренери та інші – знали про ПТСР і у випадку пережиття дитиною психотравмуючих подій могли підтримати її та, якщо потрібно, вчасно звернутися по допомогу.

Згідно з сучасними міжнародними протоколами основним рекомендованим лікуванням посттравматичного стресового розладу є два травмофокусовані методи психотерапії – когнітивно-поведінкова терапія, яка допомагає послабити реакцію на лячні стимули, щоб не виснажувати і так вразливу психіку пацієнтів, та EMDR (метод десенсибілізації та репроцесуалізації травми рухом очей), при якому певні рухи очей нагадують ті, що відбуваються уві сні, допомагають «переживати» травматичні спогади. Іноді ефект психотерапії підтримують лікарями: чи потрібні вони конкретним пацієнтам, чи ні, вирішує психіатр. Обидва методи продемонстрували у наукових дослідженнях високу ефективність у терапії ПТСР.

Список літератури:

1. Що таке ПТСР і як допомогти людині, у якої його діагностували [Електронне джерело]. Доступно за посиланням : <https://www.wonderzine.com.ua/wonderzine/life/psychology/12377-scho-take-posttravmatichniy-stresoviy-rozlad-i-yak-dopomogti-lyudini-u-yakoyi-yogo-diagnostovali>
2. ПТСР у дітей: підходи до діагностики та лікування. [Електронне джерело]. Доступно за посиланням : <https://www.darnitsa.ua/ptsr/ptsr-u-ditey-diagnostika-ta-likuvannya>
3. Коло сім'ї. Посттравматичний стресовий розлад. [Електронне джерело]. Доступно за посиланням : <https://k-s.org.ua/ptsd/>
4. EMDR-терапія – ефективний та швидкий метод роботи з травмою. [Електронне джерело]. Доступно за посиланням : <https://kolesnikova-chmel.com/emdr-терапія-мега-ефективний-та-швидкий/>

«ПОМАРАНЧЕВА РЕВОЛЮЦІЯ»: ОЦІНКИ ЗАХІДНИХ ПАРТНЕРІВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ

Бриленко Владислав Олександрович

*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
факультету історії і права,
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди*

Науковий керівник: Чернікова Інна Володимирівна

*кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України,
координатор з виховної роботи факультету історії і права
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4710/>

«Помаранчева революція» 2004 року в Україні стала поворотним моментом в історії країни, позначеним масовими протестами та політичними потрясіннями. Ця подія привернула значну увагу західних партнерів, включаючи представників Європи та США. Політичний вплив «Помаранчевої революції» був центральним в оцінках західних партнерів, бо вона була спрямована на боротьбу з фальсифікаціями на виборах та проведення демократичних реформ. Західні партнери, які уважно спостерігали за подіями, високо оцінили відданість українського народу демократичним принципам та його протест.

Колишній Посол США в Україні Стівен Пайфер висловив захоплення «Помаранчевою революцією» в Україні. Він підтвердив свою позицію під час зустрічі з міністром закордонних справ України Борисом Тарасюком. С. Пайфер також позитивно оцінив демократичні та економічні реформи нового уряду. Він особливо захоплено відгукнувся про зовнішню політику України, яка, на його думку, була успішною та принесла конкретні результати [8].

У березні 2005 року, Кондоліза Райс, Державний секретар США, висловила глибоке захоплення проявом свободи, продемонстрованим українським народом під час «Помаранчевої революції», назвавши її важливим прикладом, який Україна подала решті світу. К. Райс висловила своє задоволення особливими відносинами між Сполученими Штатами та Україною на урядовому рівні [7].

На думку Джорджа Сороса, президента Інституту «Відкрите суспільство», події в Україні мають значення для всього пострадянського регіону. Він

вважає, що країни колишнього Радянського Союзу зараз перебувають перед вирішальним моментом, коли вони повинні вибрати між наслідуванням прикладів Грузії та України в плані прийняття свободи або протистояння її проявам [9].

За словами помічника Державного секретаря США з європейських справ Деніела Фріда, Президент України Віктор Ющенко за шість місяців свого перебування на посаді досяг значних успіхів у внутрішній політиці та значно покращив репутацію України на міжнародній арені [6].

Після парламентських виборів Україна отримала позитивні оцінки від американських законодавців. Вони висловили свої вітання українському народу з проведенням вільних, чесних, відкритих і прозорих парламентських виборів. У документі вони виразили «суттєву та довготривалу підтримку зусиллям українського народу щодо зміцнення досягнень «Помаранчевої революції» у зміцненні поваги до прав людини, верховенства права, включаючи незалежну судову систему» [1].

Під час свого щорічного звернення до Конгресу, у 2008 році звітуючи про стан справ у державі, президент Джордж Буш зробив акцент на зовнішній політиці США і присвятив цій темі значну частину своєї промови. Він особливо відзначив «Помаранчеву революцію» в Україні як приклад того, що населення країни прагне свободи та демократичних цінностей [4].

У рейтингу свободи слова складеному міжнародною неурядовою організацією «Репортери без кордонів», станом на 28 жовтня 2009 року, Україна посіла 87-ме місце серед 173 країн. Порівняно з 138-м місцем, яке країна займала у 2004 році. Це показує певне покращення. Після «Помаранчевої революції» влада припинила тиск на пресу [3].

Згідно з оцінкою 2009 року експертів Freedom House, рейтинг свободи ЗМІ в Україні покращився. Київ посів 108-ме місце, що є покращенням порівняно з минулорічним 115-м місцем. Автори звіту пояснюють цей прогрес зменшенням кількості нападів на журналістів [10].

У січні 2010 року європейські міністри з Великобританії, Німеччини, Польщі та Франції, висловили переконання, що «Помаранчева революція» в Україні не зазнала поразки. У статті для газети «Дзеркало тижня» вони заявили, що медіа та політичний ландшафт стали більш різноманітними та вільними, а виборчі механізми стали більш захищеними від фальсифікацій та маніпуляцій. Міністри визнали, що, незважаючи на певне розчарування результатами «Помаранчевої революції», вона стала каталізатором політичних змін як в Україні, так і за її межами [5].

Повторне голосування на президентських виборах в Україні підтвердило оцінку місії міжнародних спостерігачів про те, що виборча процедура в цілому відповідала стандартам, встановленим ОБСЄ та Радою Європи. Матіаш Ерші,

голова делегації Парламентської Асамблеї Ради Європи, заявив, що, хоча дехто стверджує, що «Помаранчева революція» зазнала поразки, він не погоджується з цим твердженням. За його словами, «Помаранчева революція» зробила демократичні вибори в Україні відчутним досягненням [2].

Отже, «Помаранчева революція» в Україні у 2004 році мала глибокий вплив на демократичні цінності в країні. Вона об'єднала українців навколо спільної мети проведення прозорих виборів та політичних реформ, що призвело до значних змін у культурній, економічній, політичній та соціальній сферах. Незважаючи на те, що такі виклики як триваюча корупція та геополітична напруженість залишаються, революція заклала фундамент для більш демократичного суспільства в Україні. Спадщина «Помаранчевої революції» продовжує формувати політичний ландшафт країни і слугує нагадуванням про силу колективних дій у прагненні до демократичних ідеалів.

Література:

1. Американські конгресмени привітали український народ з проведенням вільних, чесних, відкритих і прозорих парламентських виборів [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. 2007. Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/970648.html>.
2. Вибори в Україні відповідали стандартам – місія міжнародних спостерігачів [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. 2010. Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/1952037.html>.
3. «Вільне слово». Україна посіла 87 місце в міжнародному рейтингу свободи слова [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. 2008. Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/1335753.html>.
4. Джордж Буш: Ми бачили, як громадяни Грузії та України обстоювали своє право на справедливі та чесні вибори [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. 2008. Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/976439.html>.
5. Європейські міністри не вважають, що помаранчева революція в Україні зазнала поразки [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/1943965.html>.
6. Заступник держсекретаря США по країнах Європи Деніел Фрід заявив, що за півроку перебування при владі Президент України Віктор Ющенко домогся значних успіхів усередині держави і помітно поліпшив імідж України за кордоном [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/932962.html>.
7. Зустріч міністра Тарасюка з держсекретарем Райс [Електронний ресурс] // Голос Америки. 2005. Режим доступу до ресурсу: <https://ukrainian.voanews.com/a/a-49-a-2005-03-14-2-1-86987132/225587.html>.

8. Колишній Посол США в Україні Стівен Пайфер висловив захоплення Помаранчевою революцією в Україні наприкінці минулого року [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. 2005. Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/930842.html>.
9. Президент Інституту відкритого суспільства Джордж Сорос упевнений, що події в Україні є важливими для всього пострадянського регіону, оскільки країни всього колишнього Радянського Союзу зараз перебувають на перехресті – або вони підуть шляхом Грузії та Ук [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. 2005. Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/931038.html>.
10. Freedom House поліпшує показник України за рівнем свободи ЗМІ [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. 2010. Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/2027864.html>.

АНТРОПОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ

Цой Тетяна Василівна

кандидат філософських наук,

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

ORCID: 0000-0003-4413-1478

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4717/>

Становлення техногенної цивілізації з її негативними наслідками не лише екологічного, а й антропологічного характеру визначає екологічну проблему як дотичну до антропологічного контексту. Інакше кажучи, незважені дії людини, що набули глобальних вимірів, не лише спричиняють невідворотні наслідки щодо навколишнього природного середовища, але й загрожують людському буттю. Наразі стає вкрай актуальним розглядати людську особистість в її цілісності та сукупності з її життєвими умовами, з реальним простором та часом, де відбувається буття людини. Як слушно зауважив У. Бек: «Наприкінці ХХ століття стає зрозумілим, що природа – це суспільство, а суспільство – і «природа» те ж саме. Хто сприймає природу сьогодні поза суспільством, той користується категоріями з іншого століття, які вже не визначають нашу реальність» [1, С. 98-99].

Філософська антропологія у широкому значенні обіймає розміркування про природу (сутність) людини, про критерії «людськості» в усіх сферах життя, про взаємозв'язок людини й світу, «мікрокосм» та «макрокосм», про вселюдське та індивідуально-унікальне в людині, про людське призначення та можливості людського самоздійснення. М. Шелер вважав, що філософська антропологія могла б стати «останньою філософською засадою» й водночас «точно визначити дослідницькі цілі» всіх наук, які мають справу з «предметом» людина. М. Шелер передбачав розгорнути філософське вивчення людини у всій повноті її буття, реалізуючи для цього ідеал синтезу конкретного знання з філософським осягненням. У своїй праці «Становище людини у Космосі» дослідник характеризує людину:

- як істоту, максимально «вкорінену» в ті, що передують їй, нижчі шари буття;

- як істоту, котра здатна сягати найвищого духовного злету, і не для того, аби відірватися від отих шарів буття, що про них тільки-но мовилося, а задля того, аби впоратися з ними, залишаючи їх у своїй структурі й залишаючись усім еством у структурі цілісного буття.

За Г. Плеснером, для антропології важливим є усвідомлення кореляції між усіма елементами «життєвої сфери», яка охоплює рослинний, тваринний та людський тип життя. На його думку це є корисним як для біології, так і для антропології, позаяк біологія без філософії – сліпа, а філософія людини

без біології – пуста. Людський світ не може тлумачитись як абсолютно дистанційований від світу природи.

Дуже важливою в екологічному відношенні є думка М. Шелера стосовно взаємостосунків вищого і нижчого в природі. Він досить критично сприймає вияви зверхньо-зарозумілого ставлення людини до інших форм буття. Людська діяльність постає як особлива іпостась буття, але вона є цілком залежною від природного «позалюдського» середовища, а щодо діяльних інтенцій усього суцього. Потік діяльних сил світу, де ми живемо, спрямований не «згори донизу», а «знизу догори». Тому рослинний і тваринний світ є незалежними від людини. Тварини, в свою чергу, залежні від рослин і в них немає вже того безпосереднього спілкування з неорганічним, що є у рослини, завдяки її способові живлення. Кожна більш вища форма буття безсила, щодо більш нижчої і здійснюється не власними силами, а силами нижчої форми [3, С. 171].

Усвідомлення такого стану і місця людини в світі спонукає до необхідності розуміння того, що не можна виснажувати те, що нас енергетично наснажує. Адже навіть якщо ми вважаємо людину вінцем космічної ієрархії, це не усуне того факту, що людська життєдіяльність є елементом більш універсальної буттєвої сфери. Осмислюючи долю європейської цивілізації М. Шелер, розглядає її як наскрізь пронизану суперечностями й колізіями: між духом і життям, розсудок і розумом, людиною у її повсякденності та її ідеальним образом, між різними сутнісними вимірами людського єства. Людина – істота, сам спосіб буття якої – то все ще не прийняте рішення, чим вона хоче бути і стати. [3, С. 105], Отже, класики філософської антропології вважали важливим усвідомленням кореляції між усіма елементами «життєвої» сфери.

Як зазначає сучасний дослідник Кисельов М., людський світ не може тлумачитись як абсолютно дистанційований від світу природи. Суспільна організація стає природним явищем. Видається, що саме такий підхід є необхідною передумовою адекватного аналізу стану сучасної антропосфери, уявлення про який швидко змінюється [2]. Таким чином, розвиток сучасного знання про людину вимагає врахування екологічного компоненту, а негативний стан навколишнього природного середовища має безпосереднє відношення до антропології.

Список використаних джерел:

1. Бек, У. Общество риска. На пути к другому модерну / У. Бек. – Москва: Прогресс, Традиция, 2000. – 383 с.
2. Кисельов, М. Феномен життя у сучасному філософському дискурсі / М. Кисельов, Т. Гардашук, Ю. Іщенко, С. Грабовський. – Ніжин: Видавець Лисенко М. М. – 2018. – 296 с.
3. Шеллер, М. Избранные произведения / М. Шеллер. – Москва: Гносис, 1994. – 490 с.
4. Shatrevich, V. Industrialisation factors in post-industrial society / V. Shatrevich, V. Strautmane // Entrepreneurship and Sustainability Issues. – 2019. – 3(2): 157-172.

АКТУАЛІЗАЦІЯ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ У МУЗЕЇ ВОЛИНСЬКОГО БДЖІЛЬНИЦТВА

Дмитренко Алла Адамівна

кандидат історичних наук, доцент,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ORCID: 0000-0001-6125-8628

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4707/>

Бджільництво – давнє заняття з тисячолітнім досвідом, яке сьогодні активно розвивається, що спричинене попитом на екологічні продукти харчування. 2018 року поліське бортництво (бджільництво) внесене до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини (далі – НКС) з тим, щоб берегти і розвивати віковічні традиції догляду за бджолами. З цією ж метою 2012 року, з ініціативи Братства бджолярів Землі Волинської «Ройовий стан», у с. Баїв Луцького району започаткований Музей волинського бджільництва. Музей розміщений у приміщенні колишнього сільського клубу разом з Музеєм історії села Баїв і сьогодні носить назву Клуб-музей історії села Баїв та волинського бджільництва. Очільник музею – баївський пасічник з більш як 30-літнім стажем Іван Душак.

2023 року, за сприяння відділу культури та молодіжної політики Боратиської ТГ «Глядіння бджіл по-Баївськи» внесене до обласного переліку елементів НКС, що є однією з форм актуалізації традицій волинського бджільництва.

Дієвою формою актуалізації бджолярської спадщини Волині є включення 2020 року Музею волинського бджільництва до туристичних «магнітів» Волині, але чомусь? під назвою «Музей меду».

Однак на цьому волинські бджолярі не зупинилися і сформували свій маршрут під назвою «Медовий шлях», який об'єднав кілька туристичних локацій. Насамперед – Музей волинського бджільництва у с. Баїв, де можна простежити історичний шлях промислу, познайомитись різними типами вуликів та особливостями їх влаштування; побачити життя бджіл у спеціальному оглядовому вулику; відвідати «кімнату пасічника»; побачити і навіть спробувати на смак медову продукцію сучасних пасічників [1]. Наступна локація – Центр традиційної культури «Медова хата», який із задоволенням відвідують лучани та гості міста Луцька. Тут можна отримати інформацію про особливості вживання і використання різноманітної медової продукції, у т. ч. медової косметики; а ще – придбати сувенір на згадку. Наступні локації – пасіка Марії та Антона Шотіків у с. Радомишль Луцького району та пасіка Валентина

Глушка і Юрія Момота, розміщена на болотистій місцевості у заплаві р. Стир у м. Рожище Луцького району. На цих локаціях пропонують знайомство з особливостями сучасними бджільництва, є можливість на практиці спробувати різні форми догляду за бджолами, а в медовий сезон – вибрати мед.

Важливою формою актуалізації бджільництва є свята, які проводяться в Музеї до різних дат. Серед них – щорічне свято «Я вас бджоли благословляю», приурочене до дня Теплоного Олексія (30.03), що знаменує початок бджільницького сезону. Багатолюдним є святкування Дня пасічника 19 серпня.

При музеї діє «Школа пасічника», де діти не тільки знайомляться з історією промислу, а й вчать догляду за бджолами.

Варто сказати, що волинські пасічники активно допомагають нашим бійцям здобувати Перемогу – вони надсилають їм медову продукцію у патріотичному пакуванні: на фоні Прапора України – логотип Братства, а нижче напис «Захисникам Вітчизни. Повертайся живим» [1].

Музей волинського бджільництва став популярною туристичною локацією. Його відвідують не тільки волиняни, а й гості з інших регіонів України та закордонні туристи – з Польщі, країн Балтії та ін.

Список використаних джерел:

1. Стамбульський А. Бджільництво по-волинськи: луцькі пасічники створили «музей меду». URL: <https://www.volynpost.com/articles/508-bdzhilnyctvo-po-volynsky-lucki-pasichnyku-stvoryly-muzej-medu> (дата зверн. 07.07.2023).

РОЗВИТОК ЛЬВІВСЬКОЇ СКРИПКОВОЇ ШКОЛИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ ЯК ЧАСТИНА ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ДИСКУРСУ

Уличний Андрій Борисович

*аспірант III року навчання, факультет культури та мистецтв,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Науковий керівник: Дубровний Тарас Миколайович

*кандидат мистецтвознавства, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4705/>

Одним із видів академічного музичного мистецтва є скрипкове виконавство, яке в Україні має більше ніж столітню історію, а на сучасному етапі представлено яскравими, самобутніми виконавцями. Львівська скрипкова школа, у контексті вітчизняного скрипкового мистецтва, як предмет теоретичного дослідження стала актуальною в останнє десятиріччя ХХ століття, що пов'язано з багатьма причинами. Серед них – розгляд школи як регулятора

виконавського процесу у двох основних вимірах: творчості музиканта-виконавця і творчого досвіду педагога, який його навчає.

Становлення, розвиток та досягнення скрипкових шкіл є постійним предметом дослідження науковців, музикознавців та педагогів. Так, наприклад, Ю. Волощук дослідив основні напрями розвитку вітчизняного скрипкового мистецтва першої половини ХХ ст., зокрема поліетнічний зміст підготовки виконавців в Одеській скрипковій школі кінця ХІХ – першої третини ХХ ст.; З. Ядловська – тенденції розвитку українського скрипкового мистецтва 60-80-х рр. ХХ ст.; Р. Солтіс – полікультурний феномен Львівської струнно-смичкової школи; М. Білецька проблеми українського скрипкової школи у контексті світового скрипкового мистецтва та інші. Таким чином, різноманітні за тематикою наукові дослідження (історія скрипкового мистецтва, виконавські засоби, скрипкова література, формування умінь і навичок скрипаля та інші) свідчать про зацікавленість науковців, педагогів, митців скрипковими школами загалом.

Інструментальна музично-виконавська культура України посідає одне з чільних місць у мистецькому доробку нації, що засвідчує її належний художньо-професійний потенціал та інтелектуальну зрілість. Особливо це стосується виконавської гри на скрипці, інструменті, володіння яким потребує безупинної та ретельної підготовчої роботи над виробленням професійної майстерності.

Українська скрипкова школа пройшла тривалий і плідний процес еволюції. Це результат клопіткої і тривалої роботи музикантів-скрипалів. Насамперед, у сфері виконавства, композиції, у аспектах психології педагогіки і методики. У Львові середини ХХ століття відмічається наявність низки ключових постатей, які зіграли важливу роль у підготовці необхідних умов для становлення та забезпечення стрімкого розвитку вітчизняної скрипкової школи, як-то Осип Москвичів, Вадим Стеценко, Олександр Вайсфельд, Олександр Єгоров, Олександра Деркач.

У другій половині 20-го століття Львівська скрипкова школа пройшла через інтенсивний розвиток і стала однією з провідних музичних шкіл в Україні. Вона відіграла важливу роль у формуванні скрипкового мистецтва та розвитку талановитих музикантів. Одним з факторів, що сприяли розвитку Львівської скрипкової школи, був наявний багатий музичний спадок та традиції у Львові. Місто відоме своєю багатошаровою культурною спадщиною, що створило сприятливе середовище для музичного розвитку. Багато видатних скрипалей та музикантів виходили саме з Львівської скрипкової школи. Львівська скрипкова школа другої половини 20-го століття відрізнялася своїми віртуозними скрипалями та видатними педагогами. Школа надавала молодим музикантам якісну освіту та навчання, покладаючи особливий акцент на розвиток технічних навичок, музичного виразу і інтерпретації. Багато з випускників Львівської скрипкової школи стали визнаними національними та міжнародними

скрипалями, такими як Михайло Стріхарж, Олег Каськів, Олександра Деркач, Лідія Шутко та інші. Розповсюдження інноваційних підходів у музичному навчанні та дослідження нових репертуарів також сприяло розвитку Львівської скрипкової школи. Музиканти школи активно виступали на концертах, брали участь у конкурсах і фестивалях, просуваючи українську скрипкову музику як в Україні, так і за її межами.

Осип Москвичів навчався у С. Барцевича у Варшавській консерваторії, згодом Л. Ауера, М. Безекирського у Петербурзі і М. Ерденка. З 1920 до 1939 року виступав із сольними концертами, які завжди супроводжувалися великим успіхом, його партнерами були піаністки Володимира Божейко та Галина Левицька. Був професором і педагогом у ВМІ ім. М. Лисенка, а у 1939 році, після реорганізації, запрошений на посаду професора Львівської державної консерваторії імені Миколи Лисенка (нині Львівська Національна музична академія імені Миколи Лисенка), а також працював у школі-десятирічці та музичному училищі, де у 1944–45 р. був директором. Також Осип Москвичів був членом “Спілки українських музик”.

Вадим Стеценко, один із засновників української скрипкової школи, упорядник десятків збірок скрипкового педагогічного репертуару та музикологічних праць, автор класичної монографії "Методика гри на скрипці". Закінчив Першу київську трудову школу в 1928 році, музичний технікум – в 1932 році і Київську консерваторію в класі скрипки проф. Давида Бертьє – 1936 року. Із 1936 року викладав скрипку в Київській середній спеціальній музичній школі, а в 1940 році захистив кандидатську дисертацію на тему «Джерела розвитку скрипкового концерту». З 1946 року В. Стеценко працює у Львівській державній консерваторії ім. Лисенка, де він веде клас скрипки, альту, квартету, та камерного ансамблю. У Львівській консерваторії В. Стеценко вперше розробив курси лекцій з історії виконавства на струнно-смичкових інструментах та з методики навчання гри на скрипці. Професор В. Стеценко вів значну науково-дослідницьку роботу, він є автором вагомої роботи “Закономірності інтонування на скрипці”. Велику систематичну роботу провів проф. В. Стеценко і над створенням українського педагогічного і концертного репертуару. Музична громадськість Львівщини знала Вадима Стеценка як талановитого скрипаля-ансамбліста, він систематично брав участь у виконанні нових камерно-інструментальних творів львівських композиторів, які неодноразово довіряли йому, вдумливому музикантові, редакції скрипкових партій своїх творів.

Олександр Вайсфельд працював концертмейстером симфонічного оркестру Львівського театру опери та балету імені С. Крушельницької. Маючи прекрасну технічну підготовку, виконавську інтуїцію та вишуканий художній смак, він з успіхом виконував найскладніші сольні скрипкові партії оперних і балетних спектаклів, що відбувалися у Львові та інших містах колишнього СРСР. Він закінчив (1949 р.) Київську державну консерваторію,

де навчався в класі професорів Давида Бертъє (учня Л. Ауера) та Я. Магазинера (учня І. Налбандяна). З 1960 року на запрошення М. Ф. Колесси починає працювати на кафедрі скрипки Львівської державної консерваторії імені Миколи Лисенка. Під час роботи в консерваторії на базі громадської організації «Університет культури» створив струнний квартет у складі: О. Вайсфельд (1 скрипка), Г. Павлій (2 скрипка), Л. Оленич (альт), Є. Шпіцер (віолончель), з яким успішно концертував по містам Львівщини. О. Вайсфельд акцентував свою увагу на роз'ясненні та навчанні професійних навиків камерного музикування, які він вважав обов'язковими до вивчення всіма скрипалями. За 40 років роботи підготував понад 100 випускників, серед яких скрипалі і педагоги, що працюють як в Україні так і за кордоном.

За 40 років роботи підготував понад 100 випускників, серед яких скрипалі і педагоги, що працюють як в Україні так і за кордоном. Серед найбільш відомих – Ю. Корчинський (І премія Міжнародного конкурсу імені Н. Паганіні), Н. Пестер (Ізраїль) Л. Рахлін (Австралія), С. Барам (Ізраїль), В. Коцюруба (США), Н. Костик (Словаччина), А. Тихий (Німеччина), В. Микитка (Німеччина), О. Мазепа (Польща), С. Студзинський (Німеччина), О. Тельвах (Польща), народна артистка України Н. Мандрика, заслужений артист України В. Дуда, заслужена артистка України Л. Стичук, професори Т. Шуп'яна та Ю. Соколовський, викладачі О. Цап, В. Шургот, І. Гриньків, М. Ліщук, артисти оперного театру Ю. Войтинський, У. Смовж та багато інших.

Олександра Деркач, яка закінчила Львівську консерваторію (1946; клас скрипки О. Москвичіва), де відтоді й працювала: 1972–86 – завідувач кафедри камерного ансамблю і квартету. Засновниця (1959) і художній керівник 1-го студентського камерного оркестру при консерваторії. У складі струнного квартету з Б. Каськівим, З. Дашаком і Х. Колесою вперше виконала низку творів С. Людкевича (підготувала їх до друку), А. Кос-Анатольського, В. Барвінського, М. Колесси. Гастролювала у Польщі, Німеччині. Серед учнів – Л. Шутко.

Львівська скрипкова школа другої половини 20-го століття та Європейська скрипкова школа того ж періоду мають свої унікальні особливості, але також мають деякі спільні риси.

Наприклад, Музична традиція Європейської скрипкової школи загалом відома своєю багатозоровою історією та глибокими традиціями. Європейські музиканти відрізняються своїм підходом до технічної майстерності, інтерпретації та музичного виразу. Львівська скрипкова школа також має власну унікальну традицію, яка поєднує український музичний спадок з впливами європейської класичної музики.

Педагогічний підхід Європейської скрипкової школи, в залежності від країни, може мати свої власні педагогічні методи та школи. Вона часто покладає особливий акцент на технічну вправність, музичний стиль та інтерпретацію. Львівська скрипкова школа також славиться високим рівнем педагогічної

експертизи та акцентує увагу на розвитку технічних навичок, а також на виразності і музичній інтерпретації.

Львівська скрипкова школа другої половини 20-го століття відіграла важливу роль у розвитку скрипкової музики в Україні. Цей період був визначений видатними скрипалями, педагогами та композиторами, які прославилися не лише на внутрішній сцені, але й за її межами. У Львові виникли й розвивалися музичні колективи, такі як Львівський національний академічний оркестр народних інструментів, які дали змогу молодим музикантам отримати якісну музичну освіту та розвиватися у скрипковому мистецтві.

Отже, Львівська скрипкова школа другої половини 20-го століття внесла значний внесок у розвиток скрипкової культури в Україні і визнання у світі. Її вплив на музичне середовище став надзвичайно цінним, створюючи талановитих скрипалів і відкриваючи нові горизонти для української музики.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія українознавства : Словникова частина : [в 11 т.] / Наукове товариство імені Шевченка ; гол. ред. проф., д-р Володимир Кубійович. – Париж-Нью-Йорк : Молоде життя, 1955-1995.
2. Мистецтво України : Біографічний довідник / упоряд.: А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський ; за ред. А. В. Кудрицького. – К. : «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1997. – 700 с. – ISBN 5-88500-071-9. – С. 665.
3. Закопєць Р. Л. Вплив чеської педагогіки на становлення скрипкової школи в Галичині // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Мистецтвознавство. – Тернопіль: ТНПУ, 2012. – Вип. 3. – С. 102-108.
4. Людкевич С. З концертного залу. Вечір скрипкових творів Лесі Деркач // Діло. 1939. Ч. 135;
5. Білинська М. Вірність камерному жанру // Музика. 1985. № 6;
6. Вечір з оркестром Лесі Деркач // Там само. 2003. № 1-2.
7. Мазєпа Л. Шлях до музичної Академії у Львові / Лешек Мазєпа, Тереса Мазєпа. – Львів: Сполом, 2003. – Т. 1. – 288 с
8. Булка Ю. Історія української музики / Юрій Булка. – К. : Муз.Україна, 1992. – 120 с.

КЛАСИФІКАЦІЯ СЛІВ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Благородумна Анна Віджаївна

викладач кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Науковий керівник: Кулина Ірина Георгіївна

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри німецької філології,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4732/>

Запозичення іноземних слів є вагомим свідченням тривалої історичної взаємодії мов та закономірним наслідком багатовікових культурних, соціальних, економічних і політичних контактів між різними народами. Лексичні запозичення є одним із найголовніших способів збагачення словникового складу певної мови.

О. Ткаченко описує термін «запозичення» наступним чином: «звук, морфема, слово або його окреме значення, фразеологізм або синтаксична конструкція, перенесені з однієї мови в іншу, а також сам процес перенесення» [3].

Запозичені лексеми посідають особливе місце у структурі німецької мови. Це обумовлено історією Німеччини, а саме: феодальною роздробленістю, реформацією у XVI столітті, селянською війною, французькою буржуазною революцією тощо. Усі ці фактори суттєво гальмували процес формування єдиної німецької нації і німецької мови. Довгий час Німеччина знаходилась під впливом інших країн, що не могло не відобразитись на словниковому складі мови.

Мовознавці ведуть тривалу дискусію щодо питання розмежування запозичених (*Lehnwörter*) та іноземних слів (*Fremdwörter*). [2; 3] Згідно цьому розподілу запозичень істотним є ступінь освоєння іноземних лексем у мові.

Б. Кетteman відмічає, що «термін «*Fremdwort*», тобто іноземне слово, з'явилося завдяки німецькому філософу К. Краузе та було популяризоване Дж. Паулем у журналі „*Hesperus*“ (1819) й згодом увійшло у вжиток. Дане поняття означає вираз, що перейшов із однієї мови в іншу, і який, на відміну від запозиченого слова, не адаптувався до системи мови-реципієнта.» [6, 56-57]

Але слід зауважити, що різниця між поняттями *Lehnwort* та *Fremdwort* не завжди є повністю прозорою та чіткою.

Метою даного дослідження є встановлення ролі запозичень у процесі розвитку німецької мови і розмежування понять «запозичення» (*Lehnwort*) та «іншомовне слово» (*Fremdwort*).

Об'єктом дослідження в роботі є запозичена лексика, що увійшла у німецьку мову з кельтської, латинської, грецької, французької, італійської та англійської мов, а **предметом** – історичні зміни досліджуваних лексем.

Матеріалом для дослідження в даній роботі слугують чотири словники, а саме: словник давньоверхньонімецької мови Р. Шутцайхеля, словник середньоверхньонімецької мови Б. Генніг, етимологічний словник К. Дудена та етимологічний словник В. В. Левицького. Всього було досліджено 527 лексичних одиниць.

В роботі було використано дослідницький, діахронічний та синтетичний **методи** дослідження.

В результаті проведеного дослідження ми виявили наступне. *Lehnwörter* – це запозичені слова, що за своїм звучанням, написом та граматичними формами не відкривають свого іншомовного походження.

До такої лексики можна віднести пласт кельтських запозичень (приблизно V-III ст. до н.е.). Наприклад, німецьке *Reich* (імперія) (двн. *rîhhi*, гот. *reiki*) походить від кельтського слова *rîg*; кельт. *ambactus* → нім. *Amt* (служба, посада) (двн. *ambahti*, гот. *andbahti*).

Сюди також відносимо запозичення, що прийшли у німецьку з латинської мови на початку нашої ери. Давні германці перебували під значним впливом римської культури, що відобразилось не тільки в галузі військової лексики, але й у сфері будівництва та вирощування різноманітних рослин. Наприклад, *Kampf* (боротьба) (двн. *kampf*) походить від лат. *campus*; лат. *pîlum* → нім. *Pfeil* (стріла) (двн. *pfîl*); лат. *mûrus* → нім. *Mauer* (стіна) (двн. *mûra*); лат. *tēgula* → нім. *Ziegel* (цегла) (двн. *ziagal*); лат. *cellarium* → нім. *Keller* (підвал, погріб) (двн. *kellari*); лат. *cocīna* → нім. *Küche* (кухня) (двн. *chuhhina*).

Цікавою є також історія появи у німецькій мові лексеми «*Fenster*» (вікно), що походить від лат. *fenestra* (двн. *fenstar*). До цього давні германці вживали слово «*Windaug*» (*der Wind* – вітер; *das Auge* – око).

Як вже зазначалось, було запозичено багато лексики, пов'язаної із садівництвом. Наприклад, нім. *Kirsche* (вишня) походить від лат. *cerēsia* (двн. *kirsa*); лат. *prūnum* → нім. *Pflaume* (слива) (двн. *pfrūma*); лат. *rādex* → нім. *Rettich* (редька) (двн. *rātih*); лат. *cucurbita* → *Kürbis* нім. (гарбуз) (двн. *kurbiz*); лат. *sinapis* → нім. *Senf* (гірчиця) (двн. *senef*); лат. *piper* → нім. *Pfeffer* (перець) (двн. *peffar*); лат. *caulis* → нім. *Kohl* (капуста) (двн. *kōl*); лат. *cepulla* → нім. *Zwiebel* (цибуля) (двн. *zuibolle*).

Також до категорії *Lehnwörter* можемо віднести найдавніші запозичення слів релігійної тематики, що датуються V ст. н.е., а саме: нім. *Kirche* (церква) (двн. *kiricha*) походить від давньогрецького слова *kyrikón* або *kyriakón*; дав.-гр. *papás* → нім. *Pfaffe* (священик) (двн. *pfaffo*); дав.-гр. *episcopos* → нім. *Bischof* (єпископ) (двн. *biscof*); дав.-гр. *áγγελος* → нім. *Engel* (ангел) (двн. *engil*) і т.д.

У VI-VII століттях були запозичені деякі латинські релігійні терміни. Це було пов'язано із діяльністю франкських і англосаксонських місіонерів. Німецьке *Mönch* (чернець) (двн. *munich*) походить від лат. *monachus* або *tonicus*; лат. *claustrum* → нім. *Kloster* (монастир) (двн. *klôstar*); лат. *operāri* → нім. *opfern* (жертвувати) (двн. *opfarôn*); лат. *signāre* → нім. *segnen* (благословити) (двн. *seganôn*) і т.д.

Розвиток писемності та шкільної освіти також призвів до ряду запозичень: лат. *scōla* → нім. *Schule* (школа) (двн. *scuola*); лат. *tabula* → нім. *Tafel* (дошка) (двн. *tavala*); лат. *brēvis* → нім. *Brief* (лист) (двн. *briaf*).

Значний вплив на німецьку придворну поезію та життя феодалів мала французька лицарська культура. Так згодом до загального вжитку увійшли слова: *Turnier* (турнір), *Palast* (палац), *Preis* (нагорода), *Tanz* (танок), *Lampe* (лампа), *Stiefel* (черевики) тощо.

З романських мов, насамперед з італійської, активно запозичувалися слова, пов'язані із грошовими операціями: *Bank* (банк) (італ. *banco*), *Konto* (рахунок) (італ. *conto*), *Kasse* або *Kassa* (каса) (італ. *cassa*), *Bilanz* (баланс) (італ. *bilancio*).

Наприкінці XVIII та на початку XIX століття німецька мова перебувала під активним впливом англійської, було запозичено багато лексики із галузі торгівлі, судноплавства, спорту і т.д.: *Konzern* (корпорація), *Scheck* (чек), *Banknote* (банкнота), *boxen* (займатися боксом), *Sport* (спорт), *Start* (старт), *Match* (матч), *Champion* (чемпіон), *Hockey* (хокей), *Manager* (менеджер), *Clown* (клоун), *Streik* (страйк), *Smoking* (смокінг), *Rekord* (рекорд), *Marketing* (маркетинг), *Trend* (тренд).

Fremdwörter – це лексеми, які на відміну від запозичених слів, все ще не пристосувалися до системи мови-реципієнта і зберігають свою іншомовну форму.

До цієї групи можемо, наприклад, віднести слова, що увійшли у німецьку мову з англійської. Їх часто можна почути в новинах або на радіо: *Kicker*, *Talk*, *Snack*, *Event*, *Highlight*, *Society*, *King*, *Trash*, *Womanizer*, *Monster*, *Dress*, *Dribbling*, *Ranking*, *Shuttle*, *Statement*, *Bag*, *Budget*, *City*, *Kids*, *Story*, *Style*, *Song*, *Fashion*, *Power*, *Dinner*, *Beauty*, *Mentoring*, *Covergirl*, *Mascara*, *Shopping*, *Sticker*.

При розподілі лексики на запозичені (*Lehnwörter*) та іншомовні слова (*Fremdwörter*) виникає проблема змішування синхронічного та діахронічного методів, бо постає питання який період вважати оптимальним для дослідження. Тому можна вважати, що дискусія щодо диференціації слів іншомовного походження на основі ступеню їх адаптації до системи мови-реципієнта залишається відкритою. При аналізі лексем іншомовного походження мають бути враховані не тільки формальні, а й функціональні критерії, а саме: частота вживання слова як окремо, так і у стійких виразах, його семантична самостійність та словотвірний потенціал.

Мова не може існувати ізольовано, бо це призведе до її стагнації. Запозичення – це одне із джерел зростання мови. Таким чином, можемо зробити висновок, що процес запозичення є позитивним аспектом розвитку та збагачення мови, бо її склад збільшується раціонально, що значно полегшує комунікацію у різних сферах.

Список використаних джерел:

1. Левицький В. В. Етимологічний словник германських мов. Вінниця: Нова Книга, 2010, т. 1 – 616 с., т. 2 – 282 с.
2. Левицький В. В. Основи германістики.: Навчальний посібник для ВНЗ. Вінниця: Нова Книга, 2008, 528 с.
3. О. Б. Ткаченко О.Б. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-15400>
4. Duden Das Herkunftswörterbuch. 4., neu bearbeitete Auflage. Mannheim/Leipzig/Wien/Zürich: Dudenverlag. 2007. – S. 960
5. Hennig, Beate. Kleines mittelhochdeutsches Wörterbuch. 7., durchgesehene Auflage. Berlin/Boston. 2022 – S. 484
6. Kettemann, B. Anglizismen allgemein und konkret: Zahlen und Fakten // EUROSPEAK – der Einfluss des Englischen auf europäische Sprachen zur Jahrtausendwende / B. Kettemann, R. Muhr. – Wien, 2002. 236 S.
7. Schützeichel, Rudolf. Althochdeutsches Wörterbuch: 7., durchgesehene und verbesserte Auflage., Berlin, Boston: De Gruyter, 2012. – S. 402

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТУАЛЬНОЇ ЛІНГВІСТИКИ В МОВНОМУ ПРОЦЕСІ

Поліщук Надія Петрівна

кандидат філологічних наук, Київський національний економічний університет, м. Київ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4734/>

Мовна діяльність – одна із суттєвих компонентів життя людського суспільства, в якому колективне матеріальне виробництво знаходить своє відображення у свідомості і, відповідно, в мові як в його матеріальній основі. Комунікація в своїй основі є не що інше, як перенесення інформації в людському колективі, а отже, в результаті – реалізація суспільного характеру свідомості.

Спілкування не може бути конгломератом будь яких ізольованих висловлювань, воно передбачає насамперед системність, засновану на системності знань людини про світ і усвідомлення цих знань в процесі.

Лінгвістика тексту як галузь мовознавства розглядає будову тексту, творення та його конструктивні елементи з точки зору формальної і змістовної структури формування його смислу. Таким чином текст отримує нове тлумачення відповідно до завдань, які ставить перед собою лінгвістика тексту, що робить його предметом особливого вивчення.

Вивчення тексту зумовлене прагненням пояснити мову як глобальне явище з точки зору сучасного мовознавства, як цілісний засіб комунікації, глибше вивчити зв'язки мови з різними особистими сторонами людської діяльності, реалізованими через текст. Цей інтерес пояснюється також прагненням за допомогою тексту пізнати буття мови, вічно живого і багатогранного, досягнути ті його закономірності, які розкриваються тільки при функціонуванні мовних одиниць у відрізках, більших, ніж речення.

При цьому предметом розгляду є одна з основних функцій мови – функція створення тексту.

Мета даної роботи – комплексне вивчення закономірностей походження та сприйняття мовленнєвого повідомлення (тексту). Слід враховувати специфіку психолінгвістичного підходу, що полягає в розгляданні тексту як одиниці комунікації, як продукту мовлення, детермінованого потребам спілкування. Звісно, що в процесі спілкування один з учасників намагається певним чином змінити поведінку або стан іншого. Зміна поведінки виявляється в тому, що партнер по комунікації виконує будь яку не мовленнєву дію або відтворює відповідне мовленнєве повідомлення. Зміна стану передбачає зміну відношення суб'єкту до будь якого об'єкта або явища, що в свою чергу може привести до зміни поведінки. Таким чином, об'єктивно, тобто незалежно від суб'єктів мовленнєвої діяльності умови комунікації потребують, щоб мовленнєвий текст, що являється основною одиницею спілкування, чинив певний вплив.

Слід зазначити що, текст є цілісною знаковою формою організації мовлення.

Дослідження категорій тексту є актуальним і передбачає виявлення особливостей текстової структури, організації мовних одиниць та зв'язків які встановлюються між ними.

У цьому разі лінгвістика тексту тісно стикається зі стилістичним аналізом, спрямованим не стільки на самі мовні факти, скільки на їх добір, організацію і сполучуваність. Одні вчені розглядають такі категорії, як зчеплення тексту, інформативність, ретроспективність тощо. Дослідження категорій тексту є

актуальним і передбачає виявлення особливостей текстової структури, організації мовних одиниць та зв'язків, які встановлюються між ними. У цьому разі лінгвістика тексту тісно стикається зі стилістичним аналізом, спрямованим не стільки на самі мовні факти, скільки на їх добір, організацію і сполучуваність. Одні вчені розглядають такі категорії, як зчеплення тексту, інформативність, ретроспективність тощо [4]. Дехто пропонує такі як: перед – і постінформація, розповідь про світ / переказ про світ, ініціальність / не ініціальність, а також художній час, прогресія / стагнація та ін. В їх основі лежать різні критерії: семантичні і структурні: прагматичні й функціональні; обов'язкові й факультативні: ознаки, що вирізняють текст як лінгвістичний об'єкт, і ознаки, що характеризують екстралінгвістичну ситуацію його виникнення. Існують і такі ознаки, що не мають широкого розповсюдження, а саме: часто згадувані і рідко згадувані назви в комунікації, розрізнення точки зору мовця про якийсь вчинок і точки зору того, хто здійснив цей вчинок. Для побудови чіткої класифікації слід поєднувати принципово нову систему понять і методів, застосовану до зв'язного тексту, з поняттями і методами, раніше розробленими лінгвістичною наукою, і насамперед граматиною речення [3].

Категорії тексту можна розподілити на дві основні групи. Перша група – категорії, які являють собою ознаки структури тексту, а друга особливості його змістовної сторони. Перші називаються структурними, другі – змістовними, або концептуальними. Як взаємозумовлені категорій вони мають змістовну і формальну сторони. Змістовна притаманна тексту як лінгвістичному об'єкту і закладена в самій його структурі, формальна характеризує процес відображення в тексті об'єктивної дійсності и здійснює зв'язок між текстом і цією дійсністю. До першої групи належать такі категорії, як зчеплення інтеграція, прогресія і стагнація, до другої образ автора, художній простір і час, інформативність, причинність, підтекст та інші [5].

Категорії тексту мають універсальний характер і проявляються у зв'язному тексті незалежно від його мови та типу. Єдність універсально-понятійного аспекту (наявність певного архетипу) поєднується з відмінностями в конкретному мовному втіленні, оскільки воно визначається системою і нормою конкретної мови [1].

Ієрархія категорій тексту є нечіткою і не встановленою. Існує гіпотеза, що, незважаючи на відсутність повного ізоморфізму між двома світами – світом буденної мови і світом художньої мови, їх характеризують як подібності, так і відмінності. Тому сучасні семіотичні дослідження спрямовані саме на пошук подібностей і відмінностей між двома знаковими системами – первинною

моделюючою системою (природна мова) і вторинною моделюючою системою (художня мова). Варто зазначити, що керуючись спільністю між цими системами, можна припустити, що антропоцентризм мови [1], проектуючи на художній текст, провідною категорією тексту робить образ автора. Суб'єкт, який має корелят в природній мові, творить образ автора як віддзеркалення. Цим корелятом є локація – одна з основних функцій мови поряд з функцією номінації і предикації. Локація – це абстрактні відношення, що виникають навколо творця «Я» як центрального орієнтира, який підпорядковує собі категорії часу і простору [2].

Опис категорій тексту ставить перед дослідниками два основні завдання: 1) з'ясувати, які поняття передаються цими категоріями; 2) визначити, які засоби використовуються для їх вираження.

Література:

1. Бенвенист З. Загальна лінгвістика / Под ред., с вступ. СП. І комет. Ю. С. Степанова. М., 1974.
2. Кожевнікова К. Аспекти зв'язаності в тексті як в цілому // Синтаксис текста. – М.: Наука, 1979.
3. Скорочений словник термінів лінгвістики текста т / Сост. Т. М. Николаева //
4. О. О. Селіванова. – Черкаси : Вид-во Чабаненко Ю. А., 2011. – 350 с.
5. Соссюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики / Ф. де Соссюр // Фердинанд де Соссюр. – М., 1977.

Географічні науки

ПОЛІТИКО–ГЕОГРАФІЧНЕ ТА ЕКОНОМІКО–ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ

Івах Ярослав Євгенович

доцент Львівського національного університету імені Івана Франка

Назарчук Олександра Мирославівна

магістр середньої освіти (географія),

Львівський національний університет імені Івана Франка

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4722/>

Актуальність теми. Глобалізаційні економічні процеси збільшують економічну і політичну значущість великих світових економік і водночас зменшують соціально-економічні можливості невеликих держав, їхню економічну й політичну самостійність. Практичною опорою глобалістського геополітичного мислення в Західній Європі стали організаційні та управлінські успіхи Європейського Союзу, а в США – зростання військово-політичної й економічної значущості цієї держави разом з широким колом своїх союзників в усіх частинах світу. Сьогодні Західна Європа та США здійснюють підтримку України у сфері безпеки в усіх її вимірах - військово-політичному, економіко-довкільному та гуманітарному, враховуючи безпрецедентну у XXI ст. російську агресію.

Завданням даної статті є обґрунтування тих економічно, політично-географічних передумов, дій в Україні, що будуть мати вирішальне значення в становленні повоєнної України.

Україна належить до великих держав Європи. За площею вона займає перше місце (603,7 тис. км²), тобто майже 10% Європейського субконтиненту (без врахування території Росії). Враховуючи розміри території України та її домінування у північному Причорномор'ї, стає зрозумілою її роль для політико- та економіко-географічних процесів в Європі. Впродовж багатьох століть Русь-Україна перебувала на межі світів і цивілізацій, виконуючи роль бар'єру для агресивних азійських орд.

Політико-географічне положення (ПГП) держави – це її геопросторове відношення до політичних данностей, що перебувають поза нею і мають на неї вплив. Цей вплив може набувати не лише безпосередньо політичного характеру. ПГП відображає вплив на політичні процеси і структури держави не лише зовнішнього політичного середовища, але й природних, екологічних, економічних, соціальних систем.

Геополітика досліджує державну приналежність тієї чи іншої території, земного простору, вплив їхніх конкретних природно-географічних властивостей на державну політику. Вона межує і пов'язана з географією, особливо фізичною. Екополітика досліджує господарські аспекти зовнішнього і внутрішнього політичного становища держави: виходи на регіональні та світові ринки; регіональну економічну політику тощо [10].

Економіко-географічне положення (ЕГП) України характеризує її розміщення щодо географічних об'єктів, які впливають на її економічний стан та можливості розвитку (позитивні та негативні).

Україна має сім сухопутних сусідів першого порядку. Це Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія, Молдова, росія, Білорусь і трьох морських сусідів: Болгарія, Туреччина, Грузія. Одночасно, Румунія і росія є частково морськими сусідами.

Історично склалося так, що політико-географічне, і ще більше геополітичне, розташування України мало багато негативних аспектів. Однак культурна орієнтація України була, як писав український історик Михайло Грушевський, західною, а географічна – південною (майже усі ріки та їхні басейни мають чорноморсько-азовське спрямування). І ці орієнтації були для України і українців загалом позитивними [2].

Загрози і відповідні геополітичні виклики йшли переважно зі сходу: у XII - XIII ст. від монголо-татарської навали; з XV–XVI ст. – від Московської держави, з XVII - XIX ст. – від Московського царства і Російської імперії; у XX ст. – від імперської Росії, що мімікрувала в СРСР. Росія була і залишається головним стратегічним противником України. Її постійна загроза, яка перманентно призводила до втрати Україною своєї незалежності та величезних демографічних та економічних збитків (XVII ст. – Переяславська угода, 1917-1920 рр. – більшовицька агресія, 2014-2023рр. – сучасна війна). Остаточно територія сучасної України сформувалася саме в часи СРСР. Більшість областей Західного регіону ввійшли до складу УРСР у 1939 - 45 рр.

Виклад основного матеріалу. До складу Західного соціально-економічного району (ЗСЕР) входить вісім областей: Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська, Закарпатська, Волинська, Рівненська, Хмельницька та Чернівецька. Його площа 131,3 тис.км² – 21, 1% території України. Кожен п'ятий житель України проживав в цьому географічному просторі до початку російської агресії, а після окупації великої території України його частка в населенні держави суттєво зросла.

У зв'язку з військовим конфліктом, наймасштабнішим у XXI ст., в стабільній Європі, по сусідству з ЄС і НАТО безпрецедентно змінило ПГП та ЕГП України, як країни в цілому, так і окремих її регіонів. Щось схоже в Європі було лише під час I і II світових воєн та конфлікту на Балканах у 1980-их рр.

На ПГП Західного СЕР першочерговий вплив має російсько-українська війна, локалізована зараз переважно на сході України. Фронт простягнувся на 900 км від гирла Дніпра до російсько-українського кордону у Харківській

області з максимальною інтенсивністю боїв на південному сході. Тому важливою є військова складова ППП. Через меншу ймовірність та результативність обстрілів з боку Росії (лише дорогі крилаті або балістичні ракети) логістичні габи для постачання озброєнь та підготовки військ, лікування і реабілітації військовослужбовців оптимально розміщувати у цьому регіоні.

На ППП всієї України найбільший вплив має перетворення РФ із прихованого колонізатора, який нав'язав Україні неефективні економічні зв'язки і найбільший обсяг товарообігу, в екзистинційного ворога, агресія якого не припиниться при сучасному російському керівництві. Білорусь також пройшла трансформацію від «доброго сусіда» до сателіта Росії і бази розміщення російських військ і, навіть, потенційного агресора.

Ця зміна вже безпосередньо зачепила ППП Західного СЕР. Його північне прикордоння перетворилося у буферну зону з новоствореними лініями оборони та об'єктами військової інфраструктури. Це вплинуло на спосіб життя населення та структуру господарства. І, хоча, Росія найбільш інтенсивно використовує Гомельську і Мінську (Мачулищі) області, але великі військові об'єкти є також у районі Бреста і Баранович, що майже межують із Західним СЕР України.

Певні потенційні загрози можуть існувати на південно-східному кордоні регіону у Чернівецькій обл. Хоча Молдова впродовж останніх двох років впевнено вибрала шлях європейської інтеграції, проте в ній збереглися чималі проросійські сили. Підтримка вступу Молдови до ЄС і НАТО є недостатньою. На півночі Молдови проживає багато українців, які ще в часи СРСР і, навіть, у часи незалежної Молдови піддавалися русифікації (при мовчазній згоді місцевої влади). Саме звідти (м. Бельці) походить попередній проросійський президент Молдови – І. Додон. В цьому регіоні, як і в Придністров'ї та Гагаузії, російські спецслужби формували «п'яту колону» як проти Молдови, так і проти України [1].

Решта кордонів Західного СЕР - з країнами ЄС і НАТО. Українсько-російська війна виявила приховані інтереси та справжні цінності наших сусідів і партнерів. Хоча, і до подій 2022 р. найважливішим західним сусідом була Польща, але під час війни її роль виросла багатократно, Південний схід Польщі став головним районом військової логістики для забезпечення ЗСУ (особливо район м. Жешув). Через польсько-український кордон йде основний потік озброєнь і боєприпасів, здійснюються всі поїздки високопосадових осіб з Європи та США. Тісна політична та військова співпраця повинна знівелювати давні історичні суперечності та політичні розбіжності ХХ ст. Важливо, що Словаччина, у якій ще донедавна панували проросійські настрої, також твердо стала на бік України [2].

Загалом сприятливою для України є сучасна політика Румунії, яка забула про свої імперські амбіції та бажання відсудити о. Зміїний. Та Румунія не є сильною ланкою НАТО, а її озброєння часто поступаються навіть українському. Окремі маргінальні румунські політики все ж згадують про бажання відновити контроль над Буковиною, Герцою чи Буджаком, але вже ніхто не мріє про «Велику Румунію» до Пд. Бугу. Натомість, сучасне керівництво Угорщини

веде проросійську політику і зайняло ворожу позицію щодо України. Угорщина виступає в розріз рішень ЄС і НАТО, блокує співпрацю України з НАТО та економічні санкції ЄС проти РФ. Кордон з Угорщиною є важливою ділянкою для нелегального переміщення українських чоловіків призовного віку.

Всі ці особливості політико-географічного положення та велика частка українського населення у Західному СЕР, робила його проблемним об'єктом для російської агресії. Тому у 2008 - 10 рр. навіть велися таємні переговори про поділ цього регіону між країнами сусідами, що пізніше визнав тодішній міністр закордонних справ Польщі Р. Сікорський.

Економіко-географічне положення (ЕГП) України характеризує її розміщення щодо географічних об'єктів, які впливають на її економічний стан та можливості розвитку (позитивні та негативні). Західний регіон здебільшого зберіг, а багатьох випадках, наростив свої транзитні функції, але переважно у західному напрямі. Припинився транзит на північ (Білорусь) та на схід (росія) за винятком частини транзитних газопроводів та нафтопроводу «Дружба». Унікальний випадок, коли дві країни в умовах масштабної війни зберігають транзитні відносини в інтересах третіх країн (Угорщина, Австрія). В регіоні зосереджена більшість транскордонних автомобільних переходів і майже всі залізничні. Найгустіша в Україні мережа автошляхів (правда різної якості) дозволила сформувати нові маршрути перевезень, що особливо важливо для військових вантажів. Але біля прикордонних переходів існують майже постійні багатокілометрові черги (інколи до 20 - 30 км) із вантажних автомобілів [7].

Залізниця в умовах війни довела свою ефективність для економічної та соціальної безпеки країни. Саме залізниця взяла на себе частину масових вантажів, що раніше вивозились через морські порти, не кажучи вже про евакуацію населення. Тому вже у вересні 2022 році відновлена ділянка залізниці з Рахова до Ділового, яка частково проходить територією Румунії. До осені 2023 року планують відновити пряме залізничне сполучення Варшава – Львів через Раву-Руську. Ймовірно, переведення залізниць на європейську ширину колії також розпочнеться із Західного регіону.

Важливе значення має регіон для об'єднання енергосистеми України з європейською. Колишній Бурштинський енергоострів став важливим елементом цього поєднання. У планах також відновлення потужної лінії (750 КВольт) електропередач від Хмельницької АЕС до м. Жешува.

Хід війни змінюється, оскільки Україна повертає свої території, але російська окупація все ще завдає руйнівних людських та економічних збитків. Оскільки напади і руйнування тривають, безпосередніми пріоритетами є військова допомога, гуманітарна допомога та макрофінансова допомога [4].

Після того як Україна зупинила російську агресію та стала кандидатом в члени ЄС, майбутнє України та Європи зараз переосмислюється. Європі потрібне сміливе бачення нового «Зеленого плану Маршалла» для України [11]. Потрібен амбітний план переоснащення промисловості та економіки України. Це потрібно не лише Україні, а й самому ЄС. Існує необхідність спроектувати

його в дусі реконструкції після II світової війни, щоб відповідати масштабам збитків, завданих російською агресією.

У післявоєнні роки до грудня 1951 року США надали 13 країнам Європи допомогу у розмірі 13,3 млрд. доларів (148 млрд. в цінах 2013 року), більшу частину яких отримали Велика Британія (2,8 млрд.), Франція (2,5 млрд.), Італія та Німеччина (по 1,3 млрд). Поставки із США були направлені на запобігання голоду (надавались у вигляді дотацій), розвиток промисловості (промислове устаткування) та ринку споживання (промислові товари, сировина, мале машинобудування). «План Маршалла» виявився одним з найуспішніших економічних програм в історії [8].

Голова Європейської Комісії Урсула фон дер Ляєн (Ursula von der Leyen) та федеральний канцлер Німеччини Олаф Шольц (Olaf Scholz) закликали до створення міжнародного «Плану Маршалла XXI століття» для повоєнної відбудови України (Берлін, 5-та Німецько-українська економічна конференція, 24.10.2022). ЄЗК (Європейський Зелений Курс) був офіційно представлений Президентом ЄК Урсулою фон дер Ляєн в Європарламенті 11 грудня 2019 року. Ключовими напрямками ЄЗК є чиста енергія, кліматична дія, будівництво та реновація, стійка промисловість, стійка мобільність, зменшення забруднення довкілля, біорозмаїття, стійка аграрна політика. Ось чому сьогодні потребує «Зеленого плану Маршалла» для України. Насамперед необхідне відновлення промисловості як рушія економіки. Металургійний сектор України, який сильно постраждав від варварської облоги та знищення Маріуполя, потрібно буде відбудовувати з нуля. Нові технології сьогодні дозволяють виробляти сталь за допомогою електроенергії та зеленого водню замість вугілля.

Зелена українська сталь буде використовуватися всією Європою для будівництва вітрових турбін, сонячних електростанцій, нової інфраструктури та транспортних коридорів, високошвидкісних поїздів, громадського транспорту та нового військового та оборонного обладнання для захисту наших кордонів.

Поряд із багатими запасами залізної руди Україна має найбільший потенціал сонячної та вітрової енергії в Європі. За наявності відповідних технологій та інвестицій Україна швидко розширить свій сектор відновлюваної енергетики та стане великим виробником і постачальником зеленої енергії на європейські енергетичні ринки.

Західний регіон України може бути задіяний у виробничих ланцюгах для теплових насосів, обладнання для відновлюваних джерел енергії, акумуляторів, електромобілів, енергоефективних приладів та інших рішень, які нам потрібні, щоб скоротити залежність Європи від імпорту викопного палива та досягти нульового забруднення в найближчі кілька десятиліть.

Російська агресія в Україні та енергетичний шантаж посилили терміновість повної декарбонізації Європи та вимагають від нас прискорити відповідні заходи. Наприклад, підземні газосховища Західної України можуть стати потужним логістичним хабом для майбутньої європейської водневої енергетики.

У нашому баченні майбутнього Зелений план Маршалла дозволить Європі перейти від імпорту російської нафти та газу до децентралізованого місцевого виробництва енергії з відновлюваних джерел та до постачання екологічно чистої електроенергії з України [6]. Щоб досягти ключової мети Європейського зеленого курсу та зробити Європу першим вуглецево-нейтральним континентом, нам потрібно реалізувати Зелений план Маршалла для України протягом цього десятиліття. Саме питання «зеленого» майбутнього було одним з ключових на конференції з відновлення України (Лондон, 21-22.06.2023).

Висновки. Підводячи підсумок, можна сказати, що для відновлення повоєнної України необхідно покласти в основу планування регіонального розвитку територіальний підхід із використанням функціональних типів територій. Актуалізувати Державну стратегію регіонального розвитку (ДСРР2027), регіональні стратегії розвитку (РСР), розробити стратегії відновлення територіальних громад і регіонів, що постраждали від війни. Західний регіон отримає пріоритетний вплив на хід відбудови, як найменш постраждалий, розвинений та адаптований до Європи [5].

Стратегічними першочерговими цілями мають бути розвиток Зеленої промисловості, підприємництва, модернізація інженерної, маркетингової та соціальної інфраструктури диверсифікація потенціалу транспортно-логістичної сфери тощо.

Список використаних джерел:

1. Бойко А. Планування регіонального розвитку в Україні. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2017. № 1. С. 19-35.
2. Блій Г., Муллер П., Шаблій О. Географія. Світи, регіони, концепти – Київ: Либідь, 2004. - 738 с.
3. Гринів О. Підприємства, релоковані на Львівщину, найчастіше спеціалізуються на торгівлі та легкій промисловості. URL: <https://zahid.espresso.tv/pidpriemstva-relokovani-nalvivshchinu-naychastishe-spetsializuyutsya-na-torgivli-ta-legkiy-promislovosti>
4. Драннік А. «Третини економіки у нас більше немає»: вплив війни на регіони України. URL: <https://vesti.ua/uk/business-uk/economics-uk/treti-ekonomiki-u-nas-bolshe-net-vliyanievojny-na-regiony-ukrainy>
5. Дністрянський М. С. Загострення геополітичних взаємин у період посмодерну та становище України: монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. - 154 с
6. Мікула Н. А., Москалюк Н. П. Чинники зближення моделей регіонального розвитку України та ЄС. Регіональна політика Європейського Союзу - К.: КНЕУ, 2016. С. 375-388.

7. Павліха Н. В., Кицюк І. В. Управління проектами як інструмент активізації транскордонного співробітництва. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр. 2014. Вип. 3(107). С. 189-199.
8. Попадинець Н. М. Роль стратегічного планування в економічному розвитку регіону. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр. 2017. Вип. 6(128). С. 16-19.
9. Райнерт Ерік Як багаті країни забагатіли... і чому бідні країни лишаються бідними. – К.: Темпора, 2014. 444 с.
10. Шаблій О. Суспільна географія: у двох кн. Книга перша. Проблеми теорії, історії та методики дослідження – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – 814 с.
11. URL: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/yak-zelenij-plan-marshalla-dopomozhe-svitovomu-energetichnomu-perehodu>

СЕРЕДНЄ ПРИДНІСТРОВ'Я ЯК ГІДРОЛОГІЧНИЙ РЕКРЕАЦІЙНИЙ РЕСУРС

Ковтуник Інна Іванівна

*кандидат географічних наук, старший викладач
кафедри туризму та готельно-ресторанної справи,
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський
ORCID: 0000-0003-1484-0708*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4701/>

Особливою для розвитку курортної галузі на території Хмельницької обл. є та зона Придністров'я, яка виходить до р. Дністер. Вихід на поверхню крутих південних схилів тепломістких вапнякових субстратів у даній зоні Придністров'я обумовлює виникнення мікрокліматичних умов, які за своїми характеристиками наближаються до степових або, навіть, до середземноморських, що сприяє розвитку рекреації [1, с. 238].

В зоні Придністров'я особливо виділяється підзона – Середнє Придністров'я. Середнє Придністров'я займає вигідне місце серед потенційних курортних районів країни. В цьому районі знаходяться надзвичайні за красою території, які відрізняються унікальністю природних ландшафтів, яскравим прикладом поєднання живописного ландшафту та відпочинку на воді є *Дністровська рів'єра*.

Дністровська рів'єра – це місцина, де р. Смотрич (притока р. Дністер) безпосередньо впадає в р. Дністер. Дане місце називають устям, звідси і назва села, на території якого знаходиться курорт Дністровська рів'єра [2, с. 52].

Устя – село в Слобідсько-Кульчієвецькій сільській територіальній громаді Кам'янець-Подільського району Хмельницької обл. Площа с. Устя становить 1,196 км.² Населення складає 529 осіб.

Історія с. Устя є надзвичайно цікавою. Колись воно було с. Мукша, за назвою місцевої р. Мукша, яка протікає неподалік від м. Кам'янця-Подільського. Сама р. Мукша, імовірно, названа за іменем богині Мокоші (в той час поклонялися давнім богам), припускають географи. Адже долина р. Дністер була заселена людьми ще з часів раннього палеоліту. Цьому факту сприяв особливий, схожий до середземноморського, мікроклімат, родючі землі, придатні для землеробства і скотарства, ріка, багата рибою. Існує легенда про підземний хід, що зв'язував між собою печери на правому березі р. Мукші з с. Устя.

Пізніше с. Устя називалося Устям Дністровим та Устям Смотрицьким.

За радянських часів с. Устя було місцем побудови дач працівників м. Кам'янця-Подільського, в основному, наукових і освітніх закладів, а також місцевих заводів [3, с. 112].

З кінця XIX ст. і до вересня 1939 р. ці місця були олюбленими місцями відпочинку поляків, угорців та австрійців.

З давніх часів р. Дністер була судноплавною і століттями відігравала роль головної транспортної артерії, яка зв'язувала Прикарпаття та Пониззя з Балканами та Близьким Сходом. У ті часи з півдня Дністром доставлялися античний посуд, тканини, вироби з металу й інші товари, а племена, що проживали на території Подністров'я вивозилися зерно, шкіру, хутро та інше.

Список використаних джерел:

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування: монографія. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2001. 395 с.
2. Геренчук К. И. Природа Хмельницкой области. Львов: Вища школа, 1980. 152 с.
3. Ковтуник І. І. Рекреаційні ресурси Хмельниччини. *Хмельниччина туристична: історико-культурні, природно-географічні та економічні аспекти розвитку*: колект. монографія. Випуск 1. Кам'янець-Подільський, 2015. С. 98-119.

СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СВІТОВОГО ТУРИЗМУ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК, ВПЛИВ І ТЕНДЕНЦІЇ

Алексєєнко-Лемовська Людмила Владиславівна

кандидат педагогічних наук, Міжнародний європейський університет

ORCID: 0000-0001-5391-0719

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4733/>

Світовий туризм є одним з основних факторів глобалізації, що впливає на соціальні, економічні та культурні аспекти сучасного світу. Він змінює наш спосіб життя, створює нові можливості та виклики, має великий потенціал для соціального та економічного розвитку країни. Глобальний туризм заснований на переміщенні людей із звичного середовища, що робить можливим взаємодію між людьми. Це створює взаємний вплив на туристів і приймаючу спільноту, об'єднуючи людей різних рас, мов і вірувань [1].

У соціологічних дослідженнях світового туризму дослідники зосереджують увагу на аналізі соціальних аспектів світового туризму. Адже, у соціальному аспекті туризм є індикатором рівня життя населення, сприяє збереженню культурної спадщини та історичних цінностей, формуванню взаємного інтересу людей різних національностей, веде до зростання толерантності та поваги між ними, стабілізації міжетнічних і міжнародних відносин [2].

Актуальними є дослідження впливу туризму на місцеві спільноти, соціальну структуру, культурну ідентичність та взаємодію між туристами та місцевими жителями. Одним з ключових аспектів соціологічних досліджень є вивчення взаємодії між туристами та місцевими спільнотами. Визначається, як туризм впливає на соціальну структуру та взаємодію в місцевих спільнотах, зокрема, на зайнятість, доходи та соціокультурну динаміку [3].

Дослідження показали, що туризм може мати як позитивний, так і негативний вплив на соціальні спільноти. З одного боку, він може створити нові можливості для розвитку, сприяти підтримці культурної спадщини та збереженню природних ресурсів. З іншого боку, посилений туризм може привести до економічної нерівності, змін у соціальній структурі та втрати автентичності місцевої культури.

Серед соціальних факторів, які сприяють розвитку туризму в його сучасному стані, можна виділити сприйняття безпеки та політичної стабільності. Крім того, соціальні фактори, групи, ролі та статус формують туристичні потреби, особистість та ідеї для впливу на поведінку туриста.

Дослідження також розкривають певні тенденції у світовому туризмі. Зростання масового туризму, підвищення інтересу до сталого туризму та екотуризму, зміни в популярних туристичних напрямках та вплив технологічних інновацій на туристичну галузь – це лише деякі з тенденцій, які були виявлені у дослідженнях.

Отже, соціологічний аналіз світового туризму є інструментом для розуміння його впливу на суспільство. У подальших дослідженнях ми плануємо розширити аналіз соціологічних аспектів світового туризму.

Список використаних джерел:

1. Amoiradis Christos, Velissariou Efstathios, Stankova Mariya. Tourism as a Socio-Cultural Phenomenon: A Critical Analysis. In: Journal of Social and Political Sciences, 2021, Vol.4, No.2, pp. 10-21.
2. Зайцева М. М. Соціальний аспект туристичної діяльності. Соціопростір: Міждисциплінарний збірник наукових праць соціології та соціальної роботи Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, 2016, № 5, с. 23-27.
3. Yankovyi Volodymyr, Koval Viktor, Dudka Tetiana, Bykhovchenko Valentyna. Statistical assessment of project economic priority in company's investment management. Rev. gest. pers. tecnol. 2021, vol. 14, n. 42, pp. 85-105.

АМБІВАЛЕНТНІСТЬ ЕТИКО-МОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У СПОРТИВНОМУ ПРОЦЕСІ

Попова Оксана Борисівна

доцент, кандидат філософських наук,

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,

Національний університет фізичного виховання і спорту України

ORCID: 0000-0002-0457-4883

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4737/>

Питання амбівалентності спортивної етики залишається актуальним для сучасного спортивного процесу. Кожний приклад появи протиріч між встановленими принципами і правилами та новими умовами суспільного життя має розглядатися уважно і окремо з усіх боків. На перший план виходять поняття етики спортивного змагання, допустимість агресії у спортивному процесі, екологічної етики, людяності та гуманності. Фізична культура і спорт як соціальне явище є абсолютно етико-наповненими феноменами, адже ще А. Швейцер висловив парадоксальну думку про те, що «справжня етика

починається там, де перестають користуватися словами». Сама сутність спортивного процесу, сповнена проявів тілесної активності, є глибоко етико-моральною, коли спортивну людину постійно супроводжує питання, – чи правильна ця дія, наскільки вона соціально значуща і актуальна. Але спортивна дія не може не бути суперечливою або амбівалентною, оскільки потребує моменту агресії, насильства, певної ворожості до противника, готовності перемогти його, при цьому, все ж таки, залишаючись в кордонах спортивної справедливості, справедливої гри, не забуваючи про людяність та цінності гуманітарної взаємодії.

У сучасній соціології фізичної культури і спорту чимало авторів ставить своєю метою освітлення проблем амбівалентності спортивної етики у сучасному спортивному процесі (М. Візитей, М. Ібрагімов, С. Столяров, Є. Пінчук).

Сама ідея спорту має глибоку етичну основу, адже спорт розглядається як торжество миру, як зупинка війни, як антипод смертовбивства. Ще І. Кант говорив, що в «етиці добра воля поєднується з доброю дією», а спорт – це дія. У соціологічних дослідженнях залишається неоднозначне трактування спорту, з одного боку, як форми виходу з агресії та варіанту вирішення проблем соціальної поведінкової агресії, з іншого боку, спорт розглядається як такий, що спонукає до агресії. Останнє стосується, скоріше, професійного спорту. У різних видах спорту існують різні допустимі види та рамки прояву агресії. По-різному проявляє себе і етико-моральна амбівалентність: якщо у боксі допускається прояв максимальної агресії, зупинитись треба лише перед загрозою нанесення смертельної травми противнику, то у футболі фізичне травмування члена команди противника, навіть ненавмисне, жорстко обмежується правилами. Це стосується і всіх інших видів спорту, які умовно можна поділити на такі, що допускають агресію по відношенню до противника, і ті, що таку агресію категорично заперечують. Досягнення успіху у спорті потребує моменту агресії та насильства, але не має перетинати межу гуманізму. Тому у спортивному процесі постійно постають питання: чи можна жаліти суперника, якому завдано болю у спортивному змаганні; чи гідно допомогти супернику під час жорсткої боротьби під час Олімпійських ігор; де та грань, що відділяє олімпійський спорт з його базовими принципами справедливої гри, від професійного спорту, у просторі якого допускаються гранично агресивні дії та вчинки. Відповідь на ці надзвичайно важливі питання є сутнісним завданням сучасної соціології. В процесі розвитку олімпійського та загальносвітового спортивного руху постійно відбуваються зміни та кореляції правил спортивних змагань у відповідності з новими вимогами суспільного життя.

Принциповим питання у розвитку спортивної етики є питання про підвищення рівня людяності у процесі соціальної взаємодії в спорті, зокрема, під час змагань, у процесі виховання нового покоління спортсменів, у стосунках тренерів та їхніх вихованців, у стосунках між різними спортивними організаціями, клубами, організаторами змагань. Правила спортивних змагань постійно змінюються, бо змінюється світогляд суспільства, атмосфера співжиття, умови комунікації, хоча амбівалентність у формуванні базових морально-етичних принципів залишається, але її зміст піднімається на вищий щабель суспільного розвитку згідно з втіленням настанов та принципів гуманізму та демократії.

Підсумовуючи, виокремимо соціальні та ментальні наративи морально-етичної поведінки у спортивному процесі:

- спортивна етика – основа формування людини спортивної або спортивної особистості, яка, у свою чергу, є базовим елементом нового постмодерного суспільства;

- спортивна етика має амбівалентний характер, що має постійно корелюватися і враховуватися у процесі соціального розвитку;

- спортивна етика – це живий організм, що постійно видозмінюється, реагуючи на виклики часу;

- етика спортивного змагання має сприяти підвищенню індексу людяності у спортивному процесі;

- постійна увага до етико-моральних питань є необхідною умовою повноцінного розвитку спорту на сучасному етапі;

- сучасний спортивний процес має враховувати і навіть базуватися на принципах екологічної етики, яка стоїть на засадах захисту природи, екологічного середовища, і людської тілесності, яка є невід'ємною частиною цього середовища;

- етика спорту – це етика сильної і справедливої дії, що має гуманістичний характер.

WHAT MEDICAL PROBLEMS WILL UKRAINE HAVE TO SOLVE AFTER THE WAR?

Viktor Sergeevich Biryukov

PhD, Odessa National Medical University

ORCID: 0000-0002-7884-4428

Internet address of the article on the web-site:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4725/>

Russian aggression has caused and continues to cause enormous damage to the economy of Ukraine and incalculable suffering to the population of the country. The war took national health reform by surprise. The three-level system of medical care (primary, secondary and tertiary) did not have time to take root. And health insurance, in the face of economic collapse, has led to skyrocketing medical costs. The uncontrolled rise in prices for medicines has turned budgetary medical institutions into bankrupt structures that live solely on volunteer assistance.

A mistake in the training of medical personnel became obvious when military departments were closed in universities, which allowed university graduates to have an additional special military medical education.

Colossal migration processes disrupted the system of preventive vaccination of children and adolescents, which increased the pool of the population unprotected from mass infectious diseases.

And finally, the huge number of disabled and internally displaced persons revealed the insufficiency of psychological and social support services.

All of the above problems will rise to their full height after the end of the war in a destroyed country, and therefore, already now, it is necessary to start discussing future steps to restore our national health care.

We can distinguish, in order of importance of the tasks to be solved, the following line of problems:

- 1) financing of health services with adequate support for a multilevel system of medical care;
- 2) fairness in the distribution of health care resources;
- 3) search, training and distribution of medical personnel;
- 4) a modern system of education in medical schools of II, III and IV levels;

5) choice of the national healthcare system:

- government system
- compulsory or voluntary health insurance,
- market system or
- mixed form.

6) restoration and implementation of digital information systems.

When planning the financing of primary, secondary and tertiary health care, it is necessary to consider the rapid growth in the energy supply of the direct link. A modern family doctor has the opportunity to perform an ECG and X-ray examination on an outpatient basis, he has at his disposal a pulse oximeter, an infrared remote thermometer, a rhino-oto-ophthalmoscope, a glucometer and several laboratory rapid test kits. All this technical equipment allows for solving up to 90% of the problems of patients who seek medical help at the primary level. The last 4-5 years have reflected a trend towards a significant decrease in referrals to hospitals by family doctors, who have been able, based on diagnostic standards, quickly and accurately, at the early stages of diseases, to establish a diagnosis and prescribe the correct treatment.

Accordingly, planned funding should reflect this growing trend in the importance of primary care. In this case, reducing the number of hospitalizations will release the financial resources spent on the notorious second-level beds, and allow them to be transferred to the level of highly specialized medical care, providing services or care at the most modern level.

The correct solution to the first problem will solve all subsequent issues. The main determinant of future decisions should reflect the ideology of improving the quality of medical care and medical services. The current system of accreditation of medical institutions is far from perfect. It consists in checking the presence in the medical institution of several mandatory documents of the "Quality System", as well as in the accuracy of drawing up reports of internal auditors on the raids carried out by the institution's departments.

It should be noted that all modern quality management systems are based on the concept of identifying leading and supporting processes in the organization. The contradiction is that is impossible for employees of international audit companies independent of the Ministry of Health of Ukraine since their auditors are not medical professionals. Due to these circumstances, they do not have the skills to assess the

actual work of staff with patients, the adequacy of treatment and medical expenses, the skills of nurses, the reliability of laboratory and instrumental examination methods, and the correctness of medical reports. The existing assessment of the quality of the medical institutions' activities suffers from a superficial approach and does not provide real competitive advantages over European institutions. It is necessary to move away in the future from such a bureaucratic formal approach, distracting staff to write unnecessary commitments and endless reports. It is necessary to develop such rating indicators that would significantly affect the further work of personnel, stimulate them to master modern methods of communication and should affect a significant increase in wages, and improve working conditions and social guarantees.

References:

1. Health financing in Ukraine: resilience in the context of war. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2022 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/361645>).
2. Principles to guide health system recovery and transformation in Ukraine. Geneva: World Health Organization; 2022 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/358446>).
3. Recovery plan. In: Ukraine Recovery Conference 2022, 4–5 July 2022, Lugano, Switzerland. Ukraine Recovery Conference 2022 (<https://www.urc2022.com/urc2022-recovery-plan>).
4. Про схвалення Стратегії розвитку системи охорони здоров'я до 2030 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2023 році <http://surl.li/jadgy>

РОЗРОБКА ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ГАЛУЗИ ТУРИЗМУ В РЕГІОНІ

Опалов Олександр Анатолійович

*кандидат економічних наук, доцент,
Поліський національний університет*

Мельник Олена Василіївна

студентка, Поліський національний університет

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4700/>

Щоб обумовити розробку стратегії інтегрованих процесів для початку потрібно надати характеристику самого поняття. Конкретно поняття інтеграції говорить саме за себе, адже воно розуміється як певне об'єднання. Воно може між собою поєднати об'єкти одного підприємства та виробництва, які і так були схожі між собою, цей вид інтеграційних процесів носить назву горизонтальна. Також він в змозі об'єднати зовсім різні підприємства, формуючи із них єдиний ланцюг, повністю замінюючи їх род минулої діяльності, починаючи із виробництва продукту до його прямої реалізації. Це більш складний процес, який називається вертикальною інтеграцією

В цілому, туристична сфера ще початку ХХІ ст. займала провідну роль у розвитку України як сучасної та перспективної країни у рамках туристичного ринку послуг. Туризм забезпечує стабільний прогрес в економічній ситуації, а також створює позитивну динаміку для розвитку інших галузей діяльності. Це може підтвердити статистика взята із даних ЮНВТО, яка говорить про те, що кількість міжнародних туристичних прибуттів у 2013 році збільшилась більше ніж на 5 % порівняно з 2012 роком [1].

Але, незважаючи на більш менш гарну картину на території України, дивлячись на міжнародний світовий ринок туризму, можна сміливо заявити, що наша держава значно відстає від тенденцій та процесів обслуговування від інших держав. Це відбувається з причини неграмотності деяких вітчизняних туристичних господарств, які, намагаючись розширювати власний бізнес, просто скупчують різноманітні види просування та виробництва на одному підприємстві, замість того, щоб реалізовуватись завдяки господарському ланцюгу туристичних незалежних одиниць.

Саме цей процес і обумовлюється поняттям «економічної інтеграційної системи». Іншими словами, цей процес можна назвати такими взаємовідносинами між підприємствами, які поєднують їх на довгостроковий час та структурують для отримання сумісних цілей. В основному розумінні, інтеграція має за мету об'єднати окремі об'єкти господарювання у єдину власність, при цьому зберігаючи в них незалежність [3].

З наукової точки зору, роботу інтеграції на підприємстві можна охарактеризувати наступними послідовними процесами:

1. Об'єднання підприємств, цеху та виробництв в єдине ціле.
2. Підтримання системи обслуговування різного призначення одночасно.
3. Забезпечення виконання всієї необхідної функціональності на основі взаємодії всіх погоджених на це складів підприємств.
4. Зіставлення регламенту задач та місячних цілей.
5. В результаті, взаємодія всіх сумісних факторів технічного, програмного, інформаційного та інших видів діяльності.

Також варто зазначити, що процес інтеграції дозволяє раціонально управляти всіма ресурсами та фінансами, плюс до того, при обміні даними на підприємствах почнуть грамотніше працювати всі підрозділи. Цей момент можна забезпечити так званими шляхом сполучення, узгодження та сумісності систем.

Аналізуючи інтеграційні процеси на туристичних підприємствах, використовуючи джерела можна виокремити наступні переваги:

- зниження рівня невизначеності у постачанні та збуті;
- обмеження у питанні конкуренції через об'єднання деяких об'єктів в єдиний;
- спрощена система впровадження інноваційних технологій у всіх туристичних закладах;
- зниження видатків.

Інтеграція в рамках регіону, а також її називають регіональне туристичне товариство розглядається як добровільне об'єднання учасників, з метою загального їхнього управління, захисту їх прав і реалізації об'єднаних проектів та різноманітних програм. Аналізуючи, інтеграції в регіоні можна обґрунтувати наступні переваги використання в управлінні регіональним розвитком туризму організації рекреаційного господарства у формі регіонального туристичного товариства:

- підтримка органів державної влади та місцевого самоврядування за допомогою створення певних додаткових пільг, режимів оподаткування, тощо;
- реалізація маркетингу регіону;
- випередження конкурентів з урахуванням консолідації зусиль для використання об'єднаних в єдине ціле природних, культурно-пізнавальних ресурсів, а також забезпечення їх цілісності;
- створення та підтримання в якісному робочому стані нових туристичних центрів та дестинацій.

Варто також зауважити, що інтеграції, впровадження у регіональному розумінні сприяє вдосконаленню вже існуючої інфраструктури, формуванню кращого туристичного продукту, а також покращує розвиток як міжнародного, так і внутрішнього туризму.

На сьогоднішній день розробка інтегрованих систем займає високу пріоритетність, адже вона допоможе вирішити багато запитань, які стосуються

інноваційних поштовхів в туризмі України, а також значно покращить попит як вітчизняних туристів, так і потік іноземців. В Україні існує декілька інтеграційних процесів, що уже розробляється та поширюється серед наших туристичних об'єктів.

Найбільш динамічніше інтегровані процеси розвиваються у сфері франчайзингу, адже по суті франшиза – це і є напряму впровадження об'єднання та додавання нового підприємства до вже існуючої групи. Це горизонтальна інтеграція. Можна сказати, що в Україні цей тип тільки починає набирати оберти та стрімко розвиватись.

Франшиза – це діяльність, яка веде український туристичний бізнес до покращення партнерства з іншими країнами та виводить державу на міжнародний рівень туризму. Вона формує нові тенденції впливу на підприємницьку діяльність. В туризмі активну інтеграційну стратегію щодо створення франчайзингових систем обирають туристичні оператори «Соната Тревел», «Join UP», «Феєрія», «Мережа магазинів гарячих путівок», тощо.

Наступна інтеграція, яка має достатню популярність у міжнародному туризмі та переходить на ринок українських туристичних послуг – це готельні мережі. Наша країна тільки починає свій розвинений шлях у питанні міжнародно популярних готельних ланцюгів, що будуть користуватись шаленим попитом. Існує низка незначних проблем, яка гальмує підвищення потенціалу та обумовлення перспектив цієї діяльності, такі як маленький процент інвестування у сферу гостинності, політичні негаразди із сусідньою країною, недостатня обізнаність у процесі реалізації мережі та інше.

Саме поняття готельний ланцюг – це об'єднання декількох готелів, які здійснюють колективну туристичну діяльність, під керівництвом одного власника, мають загальне управління та функціональність та дотримуються єдиних стандартів високоякісного обслуговування. Зараз на території України нараховується 16 готельних мереж. Всі вони намагаються надавати якісні послуги та отримувати найвищу зіркість серед категорій. Найпопулярніші з них це Premier Hotels and Resorts та Reikartz Hotel Group.

Готельна мережа в Україні, в цілому, є абсолютно перспективною та необхідною для розвитку туристичної сфери на території держави. На сьогодні, 84% всієї землі відносяться до готельного номерного фонду що існує сьогодні, із загальним розміром – 51 700 номерів. Отже, варто розвивати надалі туризм та національні готельні ланцюги, адже порівняно з іншими європейськими країнами, ми поки знаходимось не на високому рівні забезпечення.

Варто сказати, що протягом останніх років достатньо гарно розвиваються впровадження інтеграційних процесів як міжнародних, так і національних напрямків формувань, але більшість із них зараз ще знаходяться на етапі реалізації та розробки стратегій удосконалення. Їх подальший розвиток буде обумовлений після адаптації під робочу систему обслуговування.

Отже, щоб інтеграції грамотно працювали на підприємстві та функціонували індивідуально для кожного закладу необхідно впроваджувати

стратегію інтегрованої діяльності, яка допомагає спрощувати роботу туристичних об'єктів та удосконалює надання послуг.

Є декілька етапів, які потрібно виконати для отримання результативної стратегії. Перший етап реалізує створення базових умов, які можуть сприяти інтегрованим процесам в туризмі. Другий етап впроваджений задля збільшення присутності та більшої ролі України у європейському та світовому просторі. Третій етап займається формуванням стабільних інтеграційних зв'язків, перманентної багатоаспектної міжнародної взаємодії у туристичній сфері [4].

Розробка стратегічного напрямлення інтеграції повинна здійснюватися на основі отриманих аналітичних розумінь якісних, кількісних та ресурсних чинників. Вона має реалізовуватись згідно наступній послідовності структури передумов:

- моніторинг послуг та діагностичний аналіз вже існуючих туристичних продуктів кожного партнера та їх реальний попит в обслуговуванні;

- формування альтернативних стратегій розвитку інтеграційних відносин;

- адаптування розробленої та вже впровадженої стратегії до реальної картини українського туристичного ринку послуг та розгалуження стратегічного впливу на всі підгалузі діяльності;

- визначення процедур поетапного контролю, слідкування за правильністю виконання стратегії і, у разі необхідності, її коригування.

Підсумовуючи, можна сказати, що запропонована інтеграційна стратегія розвитку туристичних підприємств потрібна для забезпечення всіх нагальних потреб регіональної туристичної сфери, а також допомагає модернізувати національну українську економіку з урахуванням глобалізації та загальної інтеграції міжнародного туризму.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт ЮНВТО. URL: <http://media.unwto.org/> (дата звернення 19.05.2023)
2. Мешко Н. П. Розвиток туристичного бізнесу в умовах інформатизації світової економіки: монографія / за ред. Н. П. Мешко, Є. А. Фалько. Миколаїв : Миколаївський нац. ун-т імені В. О. Сухомлинського, 2014. 114–120 с.
3. Мельниченко С. В. Інформаційні технології в туризмі: теорія, методологія, практика: монографія / за ред. С. В. Мельниченко. Київ: Нац. торг.-екон. ун-т, 2008. 493 с.
4. Босовська М. В. Інтеграційні процеси в туризмі: теорія та практика розвитку. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/> (дата звернення 20.05.2023)

ЗАГАЛЬНОНАУКОВА ЛІНГВІСТИЧНА ТЕОРІЯ ТЕКСТУ ТА ЇЇ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Поліщук Надія Петрівна

кандидат філологічних наук, Київський національний економічний університет, м. Київ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4735/>

Становлення лінгвістики тексту в якості окремої галузі філології відображає весь хід розвитку сучасної лінгвістичної науки. Текст є первинна даність всього гуманітарно-філософського мислення і є тією безпосередньою дійсністю, з якої тільки й можуть виходити ці дисципліни. Інтерес до вивчення тексту зумовлений прагненням пояснити мову як глобальне явище з точки зору сучасного мовознавства, як цілісний засіб комунікації, глибше вивчити зв'язки мови з різними особистими сторонами людської діяльності, реалізованими через текст. Цей інтерес пояснюється прагненням за допомогою тексту пізнати буття мови, вічно живого і багатогранного, осягнути ті його закономірності, які розкриваються при функціонуванні мовних одиниць у відрізках, більших, ніж речення. При цьому предметом розгляду є одна з основних функцій мови функція створення тексту. Мета даної роботи – комплексне вивчення закономірностей породження та сприйняття мовленнєвого повідомлення (тексту). Слід враховувати специфіку психолінгвістичного підходу, що полягає в розгляданні тексту як одиниці комунікація, як продукту мовлення, детермінованого потребам спілкування. Звісно, що в процесі спілкування один з учасників намагається певним чином змінити поведінку або стан іншого. Зміна поведінки виявляється в тому, що партнер по комунікації виконує якусь не мовленнєву дію або відтворює відповідне мовленнєве повідомлення. Зміна стану передбачає зміну відношення суб'єкту до будь якого об'єкта або явища, що в свою чергу може призвести до зміни поведінки. Таким чином, об'єктивно, тобто незалежно від суб'єктів мовленнєвої діяльності умови комунікації потребують, щоб мовленнєвий текст, що являється основною одиницею спілкування, чинив певний вплив.

Текст є цілісною знаковою формою організації мовлення. Існують такі визначення тексту: 1) текст як змістовна послідовність, закінчена та правильно оформлена, 2) деяка загальна модель для групи текстів, 3) послідовність висловлювань, що належить одному учаснику комунікації, 4) письмовий по формі мовленнєвий твір [3]. У зв'язку комунікативною переорієнтацією лінгвістики тексту, текст визначається одночасно як посередник, засіб, процес і мета комунікації.

Косеріу розглядав текст як мовленнєвий акт або ряд пов'язаних мовних актів, здійснюються індивідом в певній ситуації [3]. Комунікативно-орієнтовані дефініції тексту описують його або як відокремлений компонент комунікації,

серединний елемент схеми комунікативного акту, або як невід'ємний від комунікативного процесу, як такий, що характеризує комунікативністю предметно-знаковий стан системи комунікації» [2]). Як базові категорії різні дефініції тексту використовують цілісність, інтегративність, текстуальність і т.д. А саме, текстом називають «будь-яке пов'язане знакове утворення, яке висуває як предмет вивчення тексту категорії зв'язності, цілісності, інтегративності та ставить проблему розкриття базисних механізмів інтеграції цілого». Питання про визначення тексту також пов'язане з проблемою рівневої системно-мовної природи текстів. Е. Бенвеніст висунув перспективну ідею критеріїв для встановлення рівнів мовної системи [3].

На цій підставі текстовий рівень кваліфікувався як найвищий. Текст привертав і раніше увагу дослідників. Він слугував предметом науки текстології, яка займалась філологічним вивченням стародавніх текстів Зверталася до текстів і стилістика об'єктом були, як правило, художні твори, і вивчались вони з точки зору стилістичних (експресивних) ефектів, які досягаються в результаті майстерного використання авторами лексичних і граматичних елементів мови. Лінгвістика тексту розглядає побудову, породження тексту, його конструктивні елементи з точки зору як формальної, так і змістовної структури формування його смислу. Текст отримує нове визначення в відповідно до нових завдань, які ставить перед собою лінгвістика тексту, що робить з нього предмет особливого вивчення.

Існує ряд визначень тексту як об'єкта лінгвістичного вивчення, де текст розглядається як якась структурована за певними законами єдність, що складається з мовних одиниць речень, об'єднаних між собою і які утворюють більші одиниці надфразових єдності, тематичні відрізки тексту, параграфи, розділи і т. д., слугують для передачі певного закінченого змісту, що відповідає цілям комунікації. Існує думка, що предмет лінгвістики тексту – це «будь-який кінцевий відрізок мови, що є деякою єдністю з точки зору змісту, що передається з метою комунікації і має відповідну цим цілям внутрішню організацію» [1].

Цілісний текст складається з безлічі елементів, відрізків тексту, які входять в загальну смислову і формальну структуру тексту, а значить, пов'язані між собою і являють деякі відносно закінчені або принаймні відмежовані одне від одного відрізки повідомлення чи опису. Вони можуть знаходитися або на основній лінії тексту, або входити в одну з побічних ліній, або, нарешті, вклинюватися у вигляді окремих повідомлень у загальний потік мовлення. Такі відрізки тексту будуються, в свою чергу, із серії речень (рідко з одного речення), пов'язаних між собою не тільки логічно, семантично, а й формально, лінгвістично. Ці речення об'єднуються в понадфразові єдності.

Існує думка, що «текст є функціонально завершене мовленнєве ціле» Відзначається, що цілісність тексту лінгвістичного визначити неможливо, що визначається змістом, який має представлятися відправнику і одержувачу осмислена доцільна єдність» [5].

Також текст розглядається як цілісна, замкнена вища комунікативна одиниця, де основною конституючою ознакою тексту є зв'язність семантична, яка є обов'язковою, і формальна, яка може експлікувати семантичну застосуванням граматичних і лексичних засобів мови. Поняття тексту розглядається наступним чином: «Текст ідеальна вища комунікативна одиниця, що тяжіє до смислової замкненості і закінченості, конституючою ознакою якої є зв'язність, що виявляється кожного разу в інших параметрах, на різних рівнях тексту і в різній сукупності зв'язків» [2].

Література:

1. Барт Р. Вибіркові праці. – 1970
2. Семіотика. Поетика. – Київ, – 1999
3. Бенвініст Э. Загальна лінгвістика. – 1974.
4. Harweg H. Pronomina und Textkonstitution München, 1976.
5. Schmidt W. Aufgaben und Probleme einer funktional kommunikativen Sprachbeschreibung – In: Phonetik Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung. В., 1979, Bd. 32. Н. 2, S. 123

СПОСОБИ ПОДОЛАННЯ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ В КОНФЛІКТОЛОГІЇ

Усатенко Ольга Вікторівна

*магістр спеціальності «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»,
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»*

Науковий керівник: Пашкевич Марина Сергіївна

*професор кафедри міжнародних відносин і аудиту,
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4704/>

Визначення способів подолання суперечностей в конфліктології постійно змінюється в залежності від суспільних та політичних змін, технологічного розвитку та нових викликів, з якими стикаються сторони конфліктів. Конфліктологія як наука і практика постійно вдосконалюється та адаптується до обставин, що змінюються і нових вимог. Нові технології, зокрема комунікаційні засоби, соціальні мережі та штучний інтелект, впливають на способи аналізу та розв'язання конфліктів. Також, змінюються й самі суперечності, які виникають у сучасному світі. Глобалізація, політичні та економічні конфлікти, екологічні проблеми, культурні та релігійні розбіжності –

це лише кілька з багатьох нових викликів, які потребують нових підходів до розуміння та вирішення конфліктів.

Тому актуальність визначення способів подолання суперечностей в конфліктології полягає в постійному оновленні та адаптації цих способів до нових умов і потреб. Розвиток нових методів, які враховують соціальні, культурні, економічні та політичні зміни, дозволяє ефективніше вирішувати конфлікти та сприяти мирному співіснуванню.

Багато вчених займаються питаннями конфліктів та суперечностей. Серед вітчизняних науковців варто визначити наступних: Гуменюк Л. Й., яка займалась розкриттям теоретико-прикладних засад соціальної конфліктології з урахуванням сучасних досягнень науки і практики вивчення і розв'язання соціальних конфліктів [1], Дуткевич Т. В., яка займалася дослідженням конфліктології з основами психології управління [2], Слободянюк А. В., яка досліджувала конфліктологію в межах психології управління [3].

Суперечності – це конфліктні ситуації або розбіжності між двома або більше сторонами, що виникають унаслідок різниці в поглядах, інтересах, цілях, потребах або цінностях. Вони можуть виникати в різних сферах життя, включаючи особисті відносини, сімейні суперечки, професійні конфлікти, політичні суперечності, міжнародні конфлікти тощо.

Суперечності можуть мати різні рівні інтенсивності – від малих розбіжностей до серйозних конфліктів. Вони можуть бути відкритими і конфліктувати або прихованими і трансформуватися у взаємодії та поведінці сторін.

Суперечності можуть мати негативний вплив на сторони, призводити до напруження відносин, втрати довіри, емоційних конфліктів та можуть перешкоджати досягненню спільних цілей. Однак, суперечності також можуть бути стимулом для змін, розвитку та пошуку нових рішень. Вони можуть спонукати сторони до перегляду своїх поглядів і ідей, сприяють творчому мисленню та інноваціям. Подолання суперечностей вимагає взаєморозуміння, відкритості до діалогу, емпатії, пошуку компромісу та спільних рішень.

У конфліктології існує безліч способів подолання суперечностей. Класифікуємо їх:

- Дипломатичний підхід (переговори, медіація або посередництво третьої сторони) – це спроба знайти спільну мову та компроміс, щоб задовольнити обидві сторони конфлікту.

- Аналіз інтересів (розуміння цих інтересів може допомогти знайти спільні точки, де можна досягти компромісу) – це спроба виявити і розуміти інтереси кожної сторони в конфлікті.

- Розширення кола учасників – іноді додавання додаткових сторін до конфлікту може допомогти уникнути замкнутого кола протистояння і знайти нові рішення, які враховують більш широкий спектр інтересів.

- Консенсусне будівництво (може вимагати тривалого часу та спільної роботи, але дозволяє сторонам самостійно розробити рішення, з яким вони задовольняються) – цей підхід полягає у спільній роботі всіх учасників конфлікту для досягнення взаємно прийнятної угоди.

- Використання влади (використання влади має бути розумним і обґрунтованим, щоб уникнути погіршення конфлікту) – іноді в конфліктах неможливо досягти згоди без використання сили або авторитету.

Також існують альтернативні методи врегулювання конфліктів, це арбітраж, консенсус-будівництво, посередництво, медіацію та вирішення спорів через добровільні методи.

Отже, способи подолання суперечностей в конфліктології допомагають знайти спільні рішення, знизити напруження та досягти мирного вирішення конфліктів. Вони базуються на взаєморозумінні, відкритості до діалогу, емпатії та пошуку компромісу. Продовження дослідження і використання цих способів у конфліктології дозволить ефективніше вирішувати конфлікти, зменшувати напруження та сприяти мирному співіснуванню. Важливо враховувати актуальні виклики та зміни в суспільстві та використовувати нові технології та інновації, щоб адаптувати способи подолання суперечностей до сучасної реальності.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк Л. Й. Соціальна конфліктологія: навчальний посібник. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 400 с.
2. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами психології управління: Навчальний посібник. – Кам'янець-Подільський, 2006. 274 с.
3. Слободянюк А. В. Психологія управління та конфліктологія: Навчальний посібник. – ВНТУ. 2010. 120 с.

ОКСИГЕНОТЕРАПІЯ, ЯК МЕТОД ЛІКУВАННЯ АНЕМІЇ У ПАЦІЄНТІВ ЖІНОЧОЇ СТАТІ З ХРОНІЧНИМ НЕОБСТРУКТИВНИМ ПІЄЛОНЕФРИТОМ

Вінтонів О.Р.

кандидат медичних наук, доцент,
кафедра хірургії ПО та урології, Івано-Франківський національний
медичний університет, м. Івано-Франківськ, Україна

Столярчук М.М.

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4724/>

Актуальність: Інфекція верхніх сечових шляхів (ІВСШ) – найбільш поширена в сучасній терапевтичній та урологічній практиці, її частота в структурі госпітальних інфекцій сягає 45-50 %, схильна до рецидивів і не має тенденції до зниження.

Мета дослідження: розробити комплексний метод лікування ІВСШ для ефективного впливу на бактеріальну флору сечових шляхів у жінок з пієлонефритом та удосконалити спосіб лікування анемії.

Матеріал і дослідження: для досягнення встановленої мети проведено комплексне клініко-лабораторне обстеження 58 жінок з безсимптомною бактеріурією та анемією легкого ступеня, які становили основну групу. 20 жінок без ознак сечових інфекцій та анемії становили контрольну групу. Жінки основної групи після проведеної антибактеріальної терапії залежно від способу комплексного лікування були розподілені на дві клінічні групи. До першої клінічної групи увійшли 28 жінок, для яких використано рослинний препарат, що застосовується при лікуванні запальних захворювань сечових шляхів. До другої клінічної групи увійшли 30 пацієнток, які отримували 200 мл озонованого фізіологічного розчину внутрішньовенно один раз на день протягом 10 днів. Вік пацієнток коливався від 18 до 37 років, середній вік жінок основної групи становив $29,5 \pm 3,6$ року, контрольної – $26,4 \pm 4,3$ року.

Результати дослідження: після проведеного лікування рецидив захворювання визначався у 7 (25 %) жінок з традиційним лікуванням і у 2 (6,7 %) жінок, які отримували озонотерапію. Після проведеного лікування рослинним препаратом було визначено, що залізо сироватки крові збільшилось майже вдвічі, а після озонотерапії – у 3,5 рази, практично дорівнюючи контрольним показникам. Рівень трансферину підвищився в 1,3 рази після використання рослинного препарату та втричі після застосування озону. Також після застосування медичного озону нормалізувалися показники феритину. Зміни доплерометричних показників вказували на покращення стану сечовидільної системи після озонотерапії у 93,3 %, після фітолікування – у 67,9 %.

Висновок: використання комплексної патогенетично обґрунтованої терапії, спрямованої на оптимізацію ефективності лікування ІВСШ, не має побічних ефектів і дозволяє поліпшити результати лікування пацієнток із пієлонефритом, зменшити кількість прийому антибактеріальних препаратів та запобігти рецидивам сечових інфекцій, що сприятиме значному зниженню кількості анемії та покращанню показників метаболізму еритроцитів.

ЕФЕКТИВНІСТЬ КІНЕЗІТЕРАПІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ БАЛАНСУЮЧОЇ ПЛАТФОРМИ В РЕАБІЛІТАЦІЇ ПАЦІЄНТІВ МОЛОДОГО ВІКУ З МІОГЕННОЮ ЦЕРВІКАЛГІЄЮ

Мартинова Н.С.

*асистент кафедри фізичної реабілітації
та спортивної медицини,
Національний медичний університет
ім. О.О. Богомольця, м. Київ*

Білецька О.М.

*доктор медичних наук, професор,
професор кафедри спортивної, фізичної та реабілітаційної
медицини, фізичної терапії та ерготерапії,
Харківський національний медичний університет, м. Харків*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4719/>

Ключові слова. Міогенна цервікалгія, балансуюча платформа, реабілітація, біль у шиї, м'язи – стабілізатори, пропріорецепція, координація.

Актуальність. Як відомо, зниження фізичної активності у сучасної людини стало однією з причин поширення гіпотонії м'язів осьового скелету, особливо шийного відділу хребта через займання вимушеного положення при використанні гаджетів [2, с. 422]. Негативний вплив стресу на організм, навіть молодих людей, через розпочату війну РФ проти України призводить до негативних наслідків та розвиток різноманітних захворювань, які виникають на фоні постійного стресу [5, с. 199]. Тривале знаходження в напівзігнутому положенні сидячи стає причиною розтягування м'язового корсету спини і знижує його тонус, що і є одним із головних чинників виникнення міогенної цервікалгії [1, с. 234]. Звідси виникає потреба в дієвих та доступних програмах фізичної терапії для профілактики і реабілітації осіб з міогенною цервікалгією, що є важливим завданням на сучасному етапі розвитку реабілітації в Україні [6, с. 320]. Використання методу тренування з балансуючою платформою для задіяння пропріорецепції, координації та м'язового тонусу

має бути дієвим в реабілітації молоді з міогенною цервікалгією на фоні стресу через війну [3, с. 48-51].

Мета дослідження. Для наукового обґрунтування нової методики реабілітації нами була поставлена ціль: удосконалення рухової координації хворих з міогенною цервікалгією та укріплення м'язів – стабілізаторів шиї через комбіноване використання лікувальних вправ з балансуючою платформою. Також розроблена програма реабілітації має покращити психоемоційний стан представлених пацієнтів після отриманого стресу через застосування регулярної та дозованої фізичної активності.

Матеріали та методи. Для відновлення пацієнтів молодого віку з міогенною цервікалгією була розроблена програма реабілітації з використанням методу тренування з балансуючою платформою у вигляді диску виконаного з резини, діаметр її складає 60 см, а висота приблизно 10-12 см. Це основний засіб відновлення рухової активності, кровообігу та трофіки в міжхребцевих дисках та збільшенні сили у м'язах шийного відділу хребта. Був задіяний метод виконання вправ лікувальної гімнастики на балансуючій платформі з вільною вагою, тобто з використанням гантелей та фітнес резинок, а також вправ на супротив для м'язів-стабілізаторів шийного відділу хребта.

Дослідження проводилось протягом 2 місяців у 30 пацієнтів (18 – жінок і 12 чоловіків) у віці від 18 до 25 років. Всі обстежені перенесли психоемоційний стрес через обстріли м. Київ та всієї території України. Відповідні пацієнти були розділені на дві групи: основна (ОГ) та контрольна (КГ) по п'ятнадцять осіб у кожній групі. В ОГ засобом відновлення було використання балансуючої платформи та гантелей, фітнес-резинок. В КГ пацієнти виконували такі ж вправи з вільною вагою, але балансуюча платформа не була задіяна. В обох групах заняття проводили 3 рази на тиждень тривалістю 60 хв.

Всі пацієнти мали соматоформні розлади, пов'язані зі стресом через війну в Україні, а саме: посттравматичний стресовий розлад мали 10 з представлених пацієнтів, 4 мали порушення адаптації, 3 – фобічні тривожні розлади, 3 – панічний розлад.

Для оцінки ефективності реабілітаційних заходів, ми використовували пробу Ромберга (ускладнену), функціональні методи дослідження шийного відділу хребта (рухливість у шийному відділі хребта за шкалою ROM, мануальне м'язове тестування за п'ятибальною шкалою) та шкалу тривожності Бека.

Отримані результати. До початку дослідження всі функціональні показники не відрізнялись в обох групах: проба Ромберга – $10,7 \pm 2,6$ балів в ОГ та $10,6 \pm 2,3$ балів в КГ; тестування за шкалою ROM: рухливість ШВХ навколо фронтальної осі – $2,0 \pm 0,2$ балів в ОГ та $2,5 \pm 0,4$ балів в КГ; рухливість ШВХ навколо сагітальної осі при згинанні шиї - $2,3 \pm 0,3$ балів в ОГ та $2,5 \pm 0,2$ балів в КГ; рухливість ШВХ навколо сагітальної осі при розгинанні шиї - $2,2 \pm 0,2$

балів в ОГ та $1,9 \pm 0,3$ балів в КГ; ротація голови - $2,4 \pm 0,2$ балів в ОГ та $2,1 \pm 0,2$ балів в КГ; мануальне м'язове тестування за п'ятибальною шкалою: сила драбинчастих м'язів - $2,3 \pm 0,5$ балів в ОГ та $2,2 \pm 0,3$ балів в КГ; сила ремінного м'яза - $1,8 \pm 0,3$ балів в ОГ та $1,9 \pm 0,4$ балів в КГ; сила грудино-ключично-соскоподібного м'яза – ОГ $1,9 \pm 0,4$ балів та $2,0 \pm 0,3$ балів в КГ; сила коротких згиначів шиї ОГ - $1,7 \pm 0,5$ балів та $1,9 \pm 0,6$ балів в КГ; шкала тривожності Бека ОГ – $32,3 \pm 3,3$ балів та $31,5 \pm 3,6$.

Після проведеного курсу реабілітаційних заходів за розробленими методиками виявлено поліпшення результатів дослідження в обох групах, але в ОГ більш виражене: проба Ромберга – $15,1 \pm 2,6$ балів в ОГ та $12,3 \pm 2,3$ балів в КГ; тестування за шкалою ROM: рухливість ШВХ навколо фронтальної осі – $1,0 \pm 0,3$ балів в ОГ та $2,0 \pm 0,5$ балів в КГ; рухливість ШВХ навколо сагітальної осі при згинанні шиї - $1,2 \pm 0,2$ балів в ОГ та $2,0 \pm 0,4$ балів в КГ; рухливість ШВХ навколо сагітальної осі при розгинанні шиї - $1,2 \pm 0,3$ балів в ОГ та $1,5 \pm 0,2$ балів в КГ; ротація голови - $1,5 \pm 0,4$ балів в ОГ та $1,7 \pm 0,3$ балів в КГ; мануальне м'язове тестування за п'ятибальною шкалою: сила драбинчастих м'язів - $4,8 \pm 0,2$ балів в ОГ та $3,7 \pm 0,4$ балів в КГ; сила ремінного м'яза - $4,8 \pm 0,4$ балів в ОГ та $3,8 \pm 0,5$ балів в КГ; сила грудино-ключично-соскоподібного м'яза – ОГ $4,6 \pm 0,5$ балів та $3,9 \pm 0,4$ балів в КГ; сила коротких згиначів шиї - $4,7 \pm 0,6$ балів ОГ та $3,9 \pm 0,4$ балів в КГ; шкала тривожності Бека ОГ – $24,3 \pm 2,9$ балів та $25,4 \pm 2,6$.

Висновки. В результаті проведення дослідження була доведена ефективність розробленої програми фізичної терапії та доцільність використання балансуєчої платформи в програмі фізичної терапії осіб з міогенною цервікалгією під впливом гіподинамії та стресу. Про це свідчить аналіз результатів дослідження. Вивчення результатів функціональних показників доказують значні позитивні зміни в основній групі. Під впливом регулярних фізичних навантажень під час проведення дослідження зменшився стан проявів тривожності в обох групах рівномірно. Також було зазначено поліпшення загального стану пацієнтів, зменшення проявів тривожності та болю м'язів шиї, головної болі.

Розроблена програма фізичної терапії з використанням тренування на балансуєчій платформі надає більш ефективний вплив на функціональний стан шийного відділу хребта осіб з міогенною цервікалгією в молодому віці.

Список літератури:

1. Богдановська Н. В. Фізична реабілітація засобами фізичної терапії. / Н. В. Богдановська, І. В. Кальонова. – Університетська книга. 2020. С. 234.
2. Вакуленко Л. О., Клапчук В. В. Основи реабілітації, фізичної терапії, ерготерапії. / Л. О. Вакуленко, В. В. Клапчук. – Укрмедкнига. 2018. С. 422.

3. Істомін А. Г., Мартинова Н. С., Білецька О. М. Ефективність тренування з використанням балансуючої платформи в реабілітації у хворих після перенесеної коронавірусної хвороби з міогенною цервікалгією / А. Г. Істомін, Н. С. Мартинова, О. М. Білецька // Фізична реабілітація та рекреаційно-оздоровчі технології – Т. 7. № 2. – 2022. С. 48-51.
4. Козак Д. В. Фізична реабілітація та основи здорового способу життя / Д. В. Козак, Н. О. Давибіда. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2005. С. 199.
5. Попадюха Ю. А. Особливості використання сучасних і перспективних реабілітаційних технологій та засобів для відновлення опорно-рухового апарату спортсмена / Ю. А. Попадюха // Науковий часопис КПП ім. І. Сікорського. С. 320.

ВИВЧЕННЯ ТРАНКВІЛІЗУЮЧИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ТАРТРАТОГЕРМАНАТІВ МАГНІЮ ТА ЛІТІЮ В ТЕСТІ «КУБИК»

Шемонаєва Катерина Федорівна

*кандидат медичних наук, доцент кафедри
фармакології та фармакогнозії*

*Одеського національного медичного університету
ORCID: 0000-0001-8354-4692*

Кирилюк Анастасія Олександрівна

*студентка 1 групи 3 курсу медичного факультету
Одеського національного медичного університету*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4736/>

На сьогоднішній день в Україні налічується 22 тисячі найменувань лікарських засобів, але не всі вони відповідають сучасним вимогам, оскільки мають небажані ефекти [1]. Проблема безпеки використання сучасних лікарських засобів є однією з найактуальніших проблем медицини. З'явилися нові препарати з високою біологічною активністю, але їх використання супроводжувалося виникненням різних побічних реакцій. Почастішали випадки появи сенсibilізації до синтетичних речовин та рослин, нераціонального застосування ліків [2]. Тому проблема пошуку ефективних та безпечних лікарських засобів є актуальною та сучасною. Одним з напрямків створення нових ліків та виявлення ефективних біологічно активних речовин є цілеспрямований синтез нових сполук на основі металів. Комплексоутворення з біометалами дозволяє поєднувати в одній сполуці різні види активності, мати широкий спектр дії та низьку токсичність [3]. На основі германію створено

цілий ряд біметальних координаційних сполук, з лігандами (органічні кислоти, вітаміни тощо) [4]. Експериментами доведено, що координаційні сполуки германію мають виразну фармакологічну активність. Залежно від складу та дози виявляють нейротропні, протизапальні, антимікробні, протівірусні властивості [5-7]. На кафедрі неорганічної хімії та хімічної освіти Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова під керівництвом професора Сейфулліної І. Й. синтезовано тартратогерманати літію та магнію. Вивчення фармакологічних властивостей в тесті «відкрите поле» показало наявність седативних та протитривожних властивостей. Завданням нашої роботи було продовження вивчення нейротропних властивостей біологічно активних речовин (БАР) в тесті «кубик».

Тест "Кубик" дозволяє вивчити пізнавальні реакції тварин та рівень тривожності. Дерев'яний кубик 3 см x 3см поміщають в центр клітки, де знаходиться щур. На протязі 5 хв реєструють латентний час першого підходу щура до кубика, число підходів та сумарний час його дослідження тваринами. Уникнення незнайомого предмета в домашній клітці свідчить про підвищений рівень базової тривожності у щурів. Протитривожний вплив оцінюють за зменшенням латентного періоду часу першого підходу щура до кубика та за збільшенням кількості підходів і часу його дослідження.

Експеримент проведено на щурах лінії «Вістар» масою 180-250 г, яким внутрішньоочеревинно увеличили тартратогерманати літію та магнію дозами 1/80, 1/110 та 1/135 LD₅₀. Створені експериментальні групи по три на кожну БАР та контрольна. При проведенні експерименту керувалися загальними принципами Європейської конвенції із захисту хребетних тварин, Директиви 2010/63/EU Європейського Парламенту та Ради Європейського союзу від 21 вересня 2010 року.

Аналіз отриманих результатів показав, що тартратогерманат магнію дозою 1/80 LD₅₀ зменшував латентний час першого підходу у 3 рази, збільшував число підходів у 1,7 разів та збільшував час дослідження у 2 рази, що свідчить про наявність активування орієнтовно-дослідницької активності та протитривожної дії.

В той же час тартратогерманат літію збільшував латентний час першого підходу у 1,6 рази, зменшував число підходів у 1,6 рази та зменшував час дослідження у 1,2 рази, що свідчить про наявність пригнічуючої дії.

Таким чином, тартратогерманат магнію дозою 1/80 LD₅₀ виявляв виразну протитривожну дію, а тартратогерманат літію спричиняв пригнічуючу дію в тесті «кубик».

Список використаних джерел:

1. В. Т. Чумак. Доступність лікарських засобів в Україні. *Раціональна фармакотерапія*. №3 (8). 2008. С. 3-6.
2. Кашуба О. В. Побічні реакції, спричинені лікарськими засобами: термінологія та класифікація, механізми розвитку і клінічні прояви. *Фармакологія та лікарська токсикологія*. 2013. № 3 (34). С. 23-35.
3. Lukevics E. Biological activity of organogermanium compounds. *Metallotherapeutic Drugs & Metal-based Diagnostic Agents. The Use of Metals in Medicine*. eds. : M. Gielen, R. T. Tiekink. Wiley, 2005. P. 279-295.
4. Seifullina I. I., Martsinko E. E., Chebanenko E. A., Pirozhok O. V., Dyakonenko V. V., Shishkina S. V. Structure of bis(citrato)germanates with different types of cations: $(\text{Hphen})_2[\text{Ge}(\text{HCit})_2 \cdot 3\text{H}_2\text{O}]$, $[\text{CuCl}(\text{phen})_2]_2[\text{Ge}(\text{HCit})_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}]$, where H_4Cit is citric acid, phen is 1,10-phenanthroline. *Journal of Structural Chemistry*. 2017. Vol. 58. No 3. P. 532-538.
5. K. F. Shemonayeva, M. V. Matiushkina, R. S. Vastyanov, P. B. Antonenko. (Mg, Co) bis (citrato) germanates antidepressive properties *Pharmacology OnLine* 2021. Vol. 3. P. 1004-1009.
6. Порівняльна оцінка фармакологічної активності координаційних сполук біс(цитрато)германатів та станатів на моделі закритої черепно-мозкової травми. В. Д. Лук'янчук, Є. М. Поліщук, І. Й. Сейфулліна [та ін.] *Фармакологія та лікарська токсикологія*. 2014. № 2. С. 36-43.
7. Матюшкіна М.В. Фармакологічна активність нових координаційних сполук металів з лимонною кислотою : автореф. дис. к. фарм. наук : спец. 14.03.05 «Фармакологія».; Нац. фарм. ун-т. Харків, 2015. – 32 с.

ВИБІР ТЕХНІЧНИХ ПАРАМЕТРІВ ВІБРОФОРМУВАННЯ ЖАРОСТІЙКОГО БЕТОНУ З КОМПОЗИЦІЙНИМ В'ЯЖУЧИМ НА ОСНОВІ СИЛІКАТУ НАТРІЮ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРИВАТАЖУВАЧА

Косминський Ігор Владленович

*кандидат технічних наук, Київський національний
університет будівництва та архітектури
ORCID: 0000-0003-0234-7166*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4721/>

Одним з головних викликів для України є загальне енергозбереження та економічні витрати на енергоємну продукцію, в тому числі вогнетривких елементів. Економія може бути досягнута шляхом підвищення рівня технології виробництва і використання менш дорогих і більш термостійких матеріалів, що залежать від температурних умов, наприклад, жаростійкого бетону. Водночас до недавнього часу вогнетривкі матеріали вироблялися переважно у вигляді дрібних елементів (вогнетривкої цегли, форм, плиток та шамотних блоків), що ускладнює механізацію та індустріалізацію їх застосування, одночасно зменшуючи термін їх служби через багат шаровість [1].

Найважливішим резервом економії ресурсів у будівництві є широке використання вторинних матеріалів і ресурсів. Перероблювання промислових відходів дає дешеву і часто вже готову сировину у великій кількості для виробництва, заощаджуючи капітальні інвестиції та підвищуючи рентабельність будівництва сировинних компаній, звільняючи великі площі землі та зменшуючи забруднення навколишнього середовища [2]. Одним з головних національних пріоритетів є підвищення рівня перероблювання промислових відходів. Найбільш перспективним напрямком використання промислових відходів є виробництво будівельних матеріалів, яке може задовольнити до 40% попиту на сировину і є дуже важливою галуззю промисловості. Найбільші викиди припадають на енергетичну, хімічну та металургійну галузі. В результаті різних технологічних процесів в атмосферу потрапляють газоподібні та тверді відходи від спалювання палива. Окрім атмосфери, на гідросферу (водне середовище) також негативно впливають промислові відходи. Впровадження безвідходних технологій є ефективним способом розв'язання проблеми промислових відходів [2]. Комплексне використання сировини металургійної промисловості, де під час виплавки чавуну, сталі та залізних сплавів неминуче утворюється велика кількість технічних відходів, вважається особливо важливим через великий обсяг відходів.

Терморективний бетон на основі рідкого скла широко використовується в різних суворих умовах, а також при високих температурах. Порівняно з терморективним бетоном на основі клінкерного в'язучого, він має вищі показники міцності, економічності, фізико-механічних властивостей [3]. Крім того, на відміну від бетону на основі клінкерного в'язучого, термостійкий рідкий склобетон майже не втрачає свою міцність при нагріванні [4].

Однак склобетон містить велику кількість рідкого скла (300-500 кг на м³ бетону) і оксиду натрію Na₂O відповідно, що вимагає набагато більшого вмісту води в бетонній суміші (понад 300 л) і потребує великої кількості дрібнодисперсного затверджувача і домішок жаростійких добавок (>500 кг/м³ на 1 м³ бетону).

Слід зазначити, що оксид натрію Na₂O є легкозаймистим матеріалом, який знижує вогнестійкість терморективного бетону і його стійкість до гарячих умов.

У цьому контексті увагу привертають дослідження, спрямовані на розробку типу безклінкерного термочутливого бетону з високими термомеханічними властивостями на основі натрій-силікатних композиційних в'язучих [5].

Наразі накопичений достатній досвід проектування терморективних бетонів з силікатно-натрієвими композиціями де було враховано різні технічні та експлуатаційні чинники [5]. Цей бетон був розроблений для температур від 1000 до 1600°C з використанням різних вогнетривких матеріалів в якості заповнювачів.

При використанні дрібнозернистих композицій силікату натрію замість рідкого скла з подальшим твердненням шляхом низькотемпературної термообробки (90-180°C) призвело до значного зменшення вмісту силікату натрію, усунення енергомісткої операції отримання рідкого скла з силікатних блоків, однорідності бетонної суміші, покращення умов формування та зменшення використання води для лиття. Це також значно підвищує когезію в'язучого, що в кінцевому підсумку призводить до поліпшення вогнетривких властивостей терморективного бетону на безводному силікаті натрію і значного поліпшення його термодинамічних властивостей [5].

Порівняно з вогнетривкими бетонами такого ж складу, натрієво-силікатні терморективні бетони мають нижчий модуль пружності та теплового розширення при високих температурах, що зумовлює вищий термічний опір, приблизно на 20% нижчу теплопровідність та вищу міцність у конструкціях з таких бетонів [6-13]. Слід зазначити, що існують багато прикладів, що демонструють довший термін служби та вищу продуктивність термостійких матеріалів.

Жаростійкий бетон порівнювали з вогнестійкими виробами та досліджували їх ефективність [1, 2, 5, 6, 9-12].

Об'єктом дослідження є жаростійкий бетон з низькотемпературним вогнетривким глинистим заповнювачем, що складається з композиційного карборунд-натрій-силікатно-кремнеземистого в'язучого та сланцевої глини.

Для виробництва термореактивного бетону слід вибирати сировину, яка не поступається вогнетривким глинам за експлуатаційними характеристиками, а також підбирати раціональний склад.

Структура, яка визначає найважливіші властивості термореактивного бетону, визначається не лише його складом, але й технічними чинниками, а саме якістю перемішування бетонної суміші та ефективністю ущільнення при укладанні [1-6].

Процес змішування бетонної суміші залежить від декількох чинників. На ефективність і потужність змішування впливає конструкція змішувача, яка визначає, серед іншого, швидкість і траєкторію руху частинок і порядок подачі інгредієнтів.

З метою визначення впливу способу та інтенсивності приготування бетонної суміші на її однорідність на основі результатів попередніх досліджень було приймали наступний склад.

Жаростійкий бетон, % за масою: заповнювач з низькообпаленої вогнетривкої глини

Сланцева глина – 85, силікат натрію – 15. Склад силікатного натрієвого композиційного в'язучого з питомою поверхнею 2800-3200 см²/г, % за масою: дрібнодисперсна суміш карборундової та вогнетривкої глини (1:1) – 80; безводний силікат натрію (кремнеземна глина) – 20.

Жаростійку бетонну суміш з оптимізованим складом змішували та випробовували в різних типах змішувачів: крильчастих, гравітаційних і вібраційних. Для кожного типу змішувача було протестовано чотири режими змішування.

1. Всі інгредієнти та вода додаються одночасно і перемішуються за наступних умов від 7 до 11 хвилин.

2. Додають третину від загального обсягу води, додати всі інгредієнти, перемішати до 3 хвилин, додати воду, що залишилася, перемішати до 7 хвилин.

3. Одночасна подача всіх інгредієнтів - змішування з сухою водою до 5 хвилин, змішування з водою, змішування 7 хвилин.

4. Подача і перемішування дрібнодисперсного порошку і в'язучого протягом 3 хвилин, подача і перемішування решти заповнювачів до 5 хвилин і остаточне перемішування і змішування з водою до 7 хвилин.

Бетонні суміші з різними режимами змішування інгредієнтів готували методом вібраційного ущільнення для виготовлення зразків розміром 15 x 15 x 15 см і визначали їх міцність на стиск після термообробки. Результати тестів представлені в таблиці 1.

Згідно з отриманими даними, найкращий розподіл і однорідність структури в'язучого досягається при ретельному і сухому змішуванні компонентів, з подальшим змішуванням з водою і безперервним перемішуванням.

Таблиця 1: Вплив типу змішувача та умов змішування на міцність на стиск досліджуваних термореактивних бетонів.

Тип змішувача	Міцність на стиск після висихання, МПа, залежно від умов змішування компонентів			
	Режими змішування			
	1	2	3	4
Вібраційний	9,2	12,4	18,2	23,4
Гравітаційний	6,1	9,9	10,4	16,5
Лопатевий	9,8	10,3	13,4	20,7

Репрезентовані в таблиці 1 результати, показують, що спосіб перемішування, тобто тип змішувача, мають вплив на міцнісні властивості зразків термореактивного бетону, які піддавали дослідом. Найліпші результати отримані при вібраційному перемішуванні компонентів бетонної суміші, а найгірші – при гравітаційному перемішуванні. Але вібраційний змішувач має найменший коефіцієнт надійності та й робоче середовище також несприятливе (підвищений рівень шуму та вібрації). Тому в якості змішувального пристрою ліпше робити вибір на користь лопатевого змішувача з примусовим перемішуванням.

Разом з тим простежено вплив часу перемішування на навантаження бетонної суміші та швидкість змішування всіх компонентів у вибраному змішувальному пристрої та режим змішування.

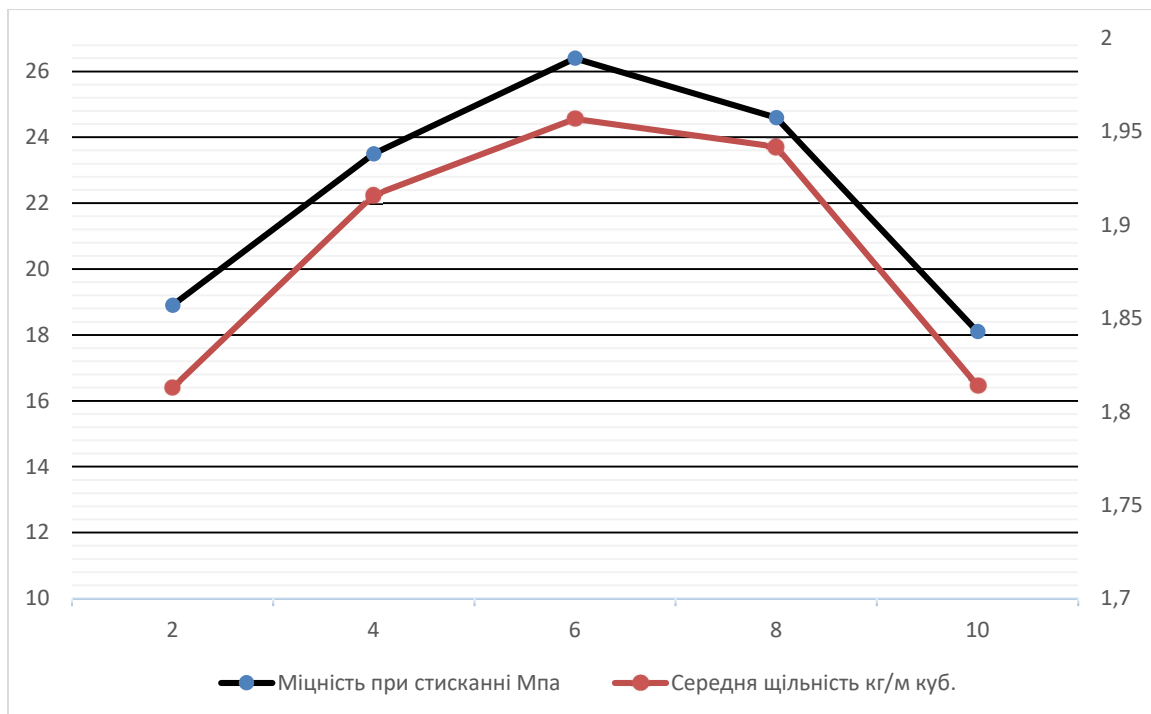


Рис. 1. Залежність міцності на стиск і середньої густини термореактивного бетону від часу перемішування після додавання всіх компонентів.

Результат впливу системи змішування, а саме лопатевого змішувача, та режиму змішування (подачі та перемішування дрібнодисперсного порошку і в'язучого протягом 3 хвилин, подачі та перемішування решти заповнювачів до 5 хвилин і остаточного перемішування і змішування з водою до 7 хвилин) на середню міцність на стиск та густину термореактивного бетону наведено на рис. 1.

Аналіз кривих на рис. 1 показано, що найкращі результати досягаються при перемішуванні від 5 до 7 хвилин. Подальше збільшення часу перемішування не призводить до покращення фізико-механічних властивостей бетону. Найімовірніше це пов'язано з сегрегацією суміші. Репрезентовані результати ще раз підтверджують, що четвертий режим перемішування є правильним вибором для змішування термореактивного бетону на композиційному в'язучому на основі силікату натрію.

Іншим важливим процесом в технології термореактивного бетону є його формування бетону. Компресійне та вібраційне формування – найпоширеніші методи формування термореактивного бетону.

Результати дослідження для визначення раціональних методів формування термореактивного бетону, наведені в таблиці 2.

Таблиця 2. Вплив різних методів ущільнення на міцність термореактивного бетону.

Режим формування	Метод формування	Параметри режиму формування	Міцність на вигин, МПа	Міцність на стиснення, МПа
Всі інгредієнти та вода додаються одночасно і перемішуються за наступних умов від 7 до 11 хвилин.	Вібрація	$v = 50$ Гц $x_0 = 0,7$ мм $t = 90$ с	3,86	19,95
Додають третину від загального обсягу води, додати всі інгредієнти, перемішати до 3 хвилин, додати воду, що залишилася, перемішати до 7 хвилин.	Вібрація з привантажувачем	$f = 50$ Гц $x_0 = 0,7$ мм $t = 90$ с $P = 0,0017$ МПа	6,45	24,53
Одновременна подача всіх інгредієнтів - змішування з сухою водою до 5 хвилин, змішування з водою, змішування 7 хвилин	Пресування в пресформі	$P = 5$ МПа	9,35	36,78

Результати демонструють ефективність ущільнення сумішей з застосуванням пресування. Більша щільність сприяє зчепленню в'язучого з частинками заповнювача і збільшує кількість циклів зчеплення завдяки більшій площі контакту. Цей контакт збільшується під час термічної обробки та закріплюється після висихання. Однак, попри те, що цей метод є дуже ефективним з технічної точки зору і дозволяє отримати бетон з високою щільністю і міцністю при мінімальних витратах в'язучого, ущільнення бетонних сумішей пресуванням застосовується рідко. Пресування широко використовується лише для формування невеликих виробів.

Найпоширенішим методом ущільнення бетонних сумішей є вібрація. Як відомо, вібробетон характеризується коефіцієнтом пластичної пластичності, який є функцією складу бетону (зерновий склад, властивості заповнювача, вологість тощо) і параметрів вібрації (частота Гц; амплітуда вібрації x_0 , мм; інтенсивність ущільнення I $\text{см}^2/\text{с}^3$; час вібрації t , хв).

З метою визначення впливу вищезазначених факторів на показник міцності термореактивного бетону, що розглядається, були проведені відповідні експериментальні дослідження, результати яких представлені на рисунку 2. Аналіз цієї графічної залежності показує, що для певного значення вібростійкості ущільнення міцнісні властивості термореактивного бетону зростають зі збільшенням частоти. Тому для ефективного ущільнення досліджуваного термореактивного бетону вібраційним методом доцільно застосовувати більш високу частоту вібрації. Однак, за рідкісними винятками, частоти вібрації для такого бетону не використовуються в промисловості, тому для вібрації термореактивного бетону була обрана промислова частота 50 Гц.

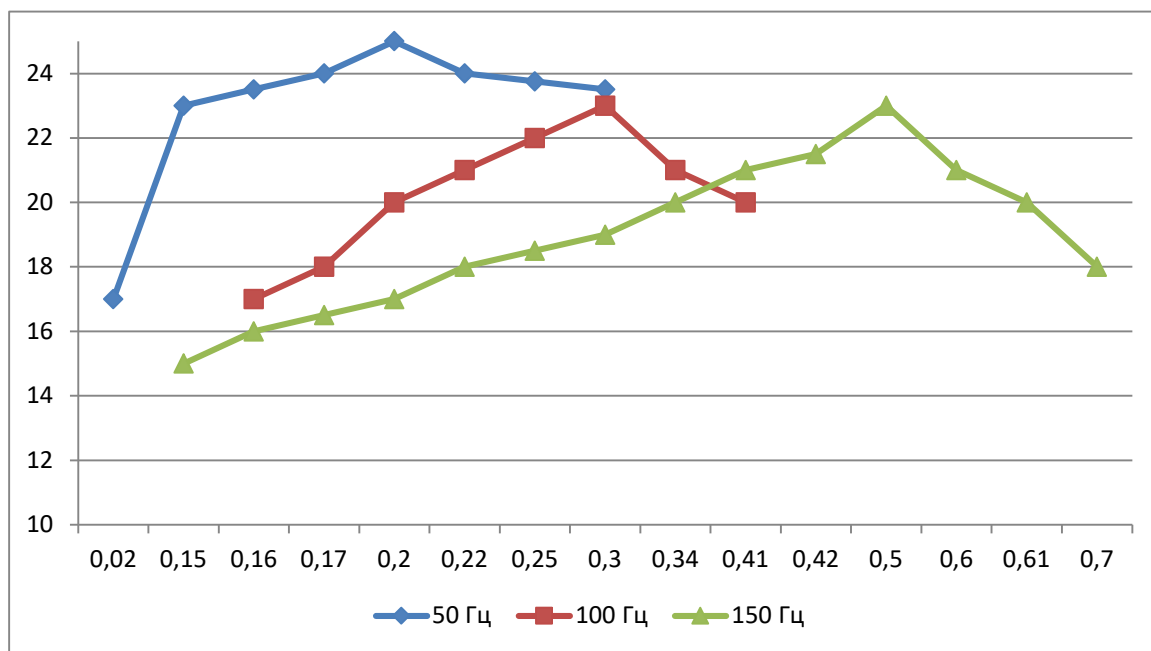


Рисунок 2 Залежність міцності жаростійкого бетону від амплітуди коливань

Міцність на стиск залізобетонних зразків після сушіння зростала зі збільшенням інтенсивності вібрації, досягаючи значень 260-320 см²/с³. Подальше збільшення міцності на стиск при вібрації призвело до незначного погіршення властивостей досліджуваного бетону через розшарування бетону і зниження його однорідності.

Результати досліджень (рис. 2) показують, що коли амплітуда вібрації перевищує 0,5 мм, вібрація випробуваних затверділих бетонних сумішей викликає розпушення і погіршує міцнісні властивості бетону. У цьому випадку ефективність віброуцільнення затверділих бетонних сумішей значно підвищується завдяки використанню штифтів у процесі вібрації. Дія тиску під дією привантаження (значення навантаження встановлюється на рівні 0,0017 МПа) усуває розпушування верхньої частини бетонної суміші, вся суміш ущільнюється швидше, структура стає щільнішою, а міцнісні властивості бетону покращуються.

Раціональний час вібрації слід вибирати відповідно до процесу вібрації та типу бетонної суміші. Недостатня тривалість вібрації призводить до недостатнього ущільнення і зниження міцності бетону, в той час, як занадто довга тривалість вібрації не призводить до помітного збільшення щільності та міцності бетону [5]. Встановлено оптимальну тривалість вібрації – 90 с. Більша тривалість вібрації призводить до значно більшого споживання енергії щільністю суміші, що, і собі, збільшує міцність зразків термореактивного бетону.

На основі отриманих результатів рекомендується ущільнювати вироби з випробуваного термореактивного бетону з параметрами, представленими в таблиці 2.

1. Обраний спосіб приготування бетонної суміші: змішування лопатевою мішалкою дрібної фракції заповнювачів і композиційного в'язучого до 3 хвилин, завантаження і перемішування решти інгредієнтів протягом 4 хвилин, змішування з водою до 7 хвилин. Приготування бетонної суміші в такому порядку забезпечує більш рівномірний розподіл в'язучого.

2. Метод і спосіб формування виробу – віброформування при навантаженні 0,0017 МПа, з використанням наступних параметрів: частота вібрації – 50 Гц, амплітуда вібрації – 0,5 мм, тривалість вібрації – 90 секунд.

Література:

1. Дворкин Л. И., Дворкин О. Л. Строительные материалы из отходов промышленности: учебно-справочное пособие; Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyi Təhlükəsizliyə Nəzarət Dövlət Agentliyi Elektron Kitabxanası: веб-сайт. URL: https://kitab.ttnda.az/uploadfiles/books/08/213/stroitel_niye_materiali_iz_otxodov_promishlennosti.pdf. (дата звернення: 19.01.2023)
2. Приходько П. и др. Опыт производства жаростойких вяжущих и бетонов на основе отходов производства. «Стародубовские чтения – 2013»: веб-сайт. URL: <http://smm.pgasa.dp.ua/article/viewFile/108409/103362> (дата звернення: 19.01.2023)

3. Римар Т. Е., Суворин О. В. Вплив термореактивних добавок на властивості гранульованих теплоізоляційних матеріалів на основі рідкого скла. веб-сайт. URL: <http://vestnik2079-5459.khpi.edu.ua/article/view/2413-4295.2020.03>. (дата звернення: 19.01.2023)
4. Mirzohidbek Alisher ogli Mirzaraximov Sh. M. Davlyato Application of filled liquid glass in the technology of obtaining a heat resistant material. SCIENTIFIC PROGRESS VOLUME 2 ISSUE 8|2021 веб-сайт. URL: <http://www.scientificprogress.uz/uz> (дата звернення: 19.01.2023)
5. Manturov Z. A. Determining the rational technological parameters of heat-resistant concrete produced with sodium silicate binder веб-сайт. URL: https://www.researchgate.net/publication/272171157_Inzenerno-stroitelnyj_zurnal_No7_2014 (дата звернення: 19.01.2023)
6. M. M. Myrzakhmetov, M. T. Zhuginisov, D. T. Sartaeov, E. S. Orynbekov, S. B. Aidarova, Seitzhan Turganbay The Properties of the Sodium Silicate Binder Composition Based on Quartzite Deposits веб-сайт. URL: https://www.researchgate.net/publication/272071365_The_Properties_of_the_Sodium_Silicate_Binder_Composition_Based_on_Quartzite_Deposits (дата звернення: 19.01.2023)
7. Будник А. Ф. Энергетика обладнання термічних цехів і дільниць: навч. посіб. / А. Ф. Будник, В. Б. Юскаєв. – Суми: Вид-во СумДУ, 2010
8. Щербина В. Ю Розвиток теорії та удосконалення технологічних процесів при виробництві будівельних матеріалів у високотемпературних агрегатах веб-сайт. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/21630/1/aref_Shcherbina.pdf (дата звернення: 19.01.2023)
9. Ruelle I., Richez G. Refractory Supplier plays a key roll in furnace construction // 7 Glass. 2000. V. 77. No. 5. Pp. 144-145.
10. Nishikawa A. Technology of monolithic refractories. Plibrico Japan Comp. Ltd. Tokyo, 1996. 598 p.
11. Jshikawa M., Taoka K. Energy and Resource Saving and Dusty Environment in Monolithic Refractories // Taikabutsu-Refractories. 2000. V. 52. No. 4. Pp. 234-239.
12. Petzold A., Ulbricht J. Feuerbeton und betonartige feuerfeste Masse und Materialien. Deutscher Verlag fur Grundstoffindustrie. Leipzig-Stuttgart: 1994. 322 p.
13. Banerjee S. Monolithic refractories. Singapore–New Jersey–London–Hong-Kong: World Scientific Publishing Co. Pte Ltd., 1998. 311 p.
14. Nahashi H., Tsuno M., Hayaishi M. Used refractories recycle technology in melting shop // Taikabutsu–Refractories. 2000. V. 52. No. 4. Pp. 178-184.

Архітектура

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОЕКТУВАННЯ ТА БУДІВНИЦТВА ОСВІТНІХ КОМПЛЕКСІВ I-II СТУПЕНІВ

Мартинів В'ячеслав Леонідович

доктор технічних наук, професор,
Національний авіаційний університет
ORCID: 0000-0002-0822-1970

Терещенко Валерія Валеріївна

магістрант 2 курсу, Національний авіаційний університет

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4715/>

У зарубіжній практиці протягом останніх десятиліть простежуються тенденції збільшення проектування та будівництва освітніх комплексів, що об'єднують дитячі дошкільні заклади та початкові школи. У кожній країні існують свої особливості виховання дітей і, відповідно, проектування дошкільних навчальних закладів. У США більшість дитячих закладів мають певну спеціалізацію: одні розвивають художні здібності, інші більшу увагу приділяють інтелектуальному розвитку дітей. Поширеними є маленькі групи; часто на вихователя припадає в середньому 5 дітей. У Німеччині переважно змішані групи; це вітається і вважається, що старші дітки таким чином навчаються піклуватися про молодших, а молодші беруть приклад зі старших. Діти з обмеженими можливостями, як правило, відвідують дитячі садки з повноцінними дітьми, щоб вони не відчували своєї неповноцінності.

За кордоном існує багато цікавих проектів дитячих садків. Один з прикладів – проект дитячий садок в м. Далянь, Китай [4] (рис.1.1). У будівлі розміщуються 9 класів зі спальнями, комп'ютерний клас, науковий кабінет, бібліотека, багатоцільовий зал, зали для занять бальними танцями та музикою, лекційний зал, кімнати для вихователів. Біля будівлі споруджено ігрові майданчики з велосипедними доріжками. Вікна класів виходять на південь і схід, забезпечуючи необхідну кількість сонячного тепла і світла навіть у холодні зимові дні. Кожна класна кімната являє собою окремий модуль, що складається з двох рівнів. Як будівельні матеріали обрано монолітний бетон, дерев'яні композитні стінові панелі.

Одним із цікавих прикладів може слугувати й дитячий садок «Солросен» (Solrosen) у Хонефоссі, Норвегія [3]. Головна його «фішка» полягає в окремих незалежних зонах, що відрізняються одна від одної за своїм змістом. Заходячи до дитсадка з вулиці, ви одразу ж потрапляєте до круглої кімнати, яка є серцем

усього будинку і двері з якої ведуть в інші приміщення. Прототипом для будівлі послужила квітка календули, де від круглої серцевини розходяться пелюстки-приміщення.



Рис.1.1. Зарубіжний досвід проектування дитячих закладів

Розваги та заняття в кожній з «пелюсток» відображені в дизайні інтер'єру та екстер'єру. Величезні вікна забезпечують відмінне освітлення всіх приміщень і нібито стирають межі між кімнатою і вулицею. Кожна з кімнат має свої колірні й текстурні акценти, що призначені для розвитку допитливості в дітей (рис.1.1)

В архітектурі шкільних будівель Європи та США простежується тенденція функціонального поділу блоків школи на «ділову частину» (до складу якої входять адміністративний, спортивний та клубний блоки, звернені до вулиці) і «навчальну частину» (яка розміщується в глибині ділянки, захищеної від шуму і відкритої сонячному опроміненню).

Навчальні блоки, як правило, поділяються на зони для початкової та старшої шкіл. Між собою блоки зазвичай з'єднуються внутрішнім двориком-рекреацією або блоком спільних приміщень. Активно впроваджуються новітні інженерні та енергоощадні технології, завдяки чому школи стають економічно вигідними об'єктами. Багато прикладів свідчать про активне використання сучасних технологій ландшафтного дизайну: вертикальне озеленення навчальних приміщень, озеленення дахів та фасадів шкільних будівель.

Одним із прикладів вдалого функціонального зонування є середня школа Thomas L. Wells Public School у передмісті Торонто, США [1]. Будівля її складається з двох паралельних блоків. Один, суспільний, включає в себе спортивний комплекс, їдальню та адміністративні приміщення. Він виходить на головну вулицю і працює автономно від школи. Другий, навчальний, виходить у двір; він зігнутий посередині, що створює зручні відкриті рекреаційні дворики. З'єднуються адміністративна і навчальна частини переходом з великою, світлою бібліотекою (рис. 1.2).

Початкова школа в Барселоні, Іспанія [2] розділена на три функціональні зони, кожна з яких відповідає певній навчальній програмі. Найбільший блок споруди, що домінує над рештою, являє собою триповерховий будинок, на першому поверсі якого розташовані приміщення для молодших класів, а на другому і третьому поверхах – для старших. У наступному блоці – їдальня та спортзал. А в останньому, п'ятому, блоці розмістилися шкільний хол та актовий зал (рис. 1.2).



Рис. 1.2. Зарубіжний досвід проектування початкових шкіл

Цікавим прикладом є також початкова школа в м. Коннектикуті, США [3], у якій хвилястий дах не лише визначає зовнішній вигляд, а й також є значним елементом інтер'єру. Один із характерних прикладів – будівля дитячого садка на 125 місць і початкової школи – на 400 у м. Франкфурт-Ридберг [5]. У проекті

вдало вирішено питання енергозаощадження при формуванні архітектурно-планувального рішення будівлі (рис.1.2).

Триповерхова споруда розташована в район і новобудов на ділянці з крутим рельєфом. З урахуванням місцевої ситуації було прийнято П-подібну конфігурацію плану. Дитячий садок розмістився у південному крилі навчального комплексу, школа – у західному та північному, з орієнтацією вікон класів на схід та південь. Блок дитсадка і школи формують разом напівзамкнутий добре інсольований і захищений від вітру ігровий двір.

Досвід показує, що спільне використання школою і дитячим садком загальних приміщень (холів, залів, їдальні) без дублювання їх у кожному закладі дає економічний ефект, а також позитивно позначається на соціалізації дітей, сприяє їх спільній діяльності, реалізації сучасних педагогічних програм. Зручні планувальні зв'язки між функціональними блоками забезпечує система коридорів та холів, що створює також цікаві інтер'єри будівлі.

У США нагромаджено значний досвід об'єднання навчальних закладів у єдиний комплекс: дитячий садочок + молодша школа + середня школа. Один із прикладів – навчально-виховний комплекс у штаті Міннесота. В одному крилі розміщені діти молодших початкових класів.

В іншому розташовані приміщення дошкільного закладу, блоки оздоровчо-спортивного призначення та їдальня (рис.1.3).



Рис. 1.3. Приклади розвитку проектування навчально-виховних комплексів.

Ще один цікавий дитячий освітній комплекс, що об'єднує дитячий садок і початкову школу, має назву Paul Chevallier School і розташований у приміській частині м. Ліона, Франція [2]. Навчально-виховний заклад розділений на окремі блоки, розташовані на одній території і об'єднані в щільну загальну композиційну структуру. Будинки побудовані у формі букви V, що дає змогу створити між секціями своєрідний рекреаційний простір. Класні кімнати розраховані на 30 учнів. У комплексі передбачені кабінети загального користування: бібліотека, кабінет інформатики, музичні студії. Будівлі мають різноманітні асиметричні й динамічні фасади, які цікаві дітям. При оформленні фасадів та інтер'єрів ключову роль архітектори віддали дереву, що було використане в оздобленні зовнішніх та внутрішніх стін, сходів і навіть шахти ліфта.

Отже, у зарубіжному досвіді є багато цікавих архітектурно-планувальних рішень дитячих садків, шкіл та освітніх комплексів, які доцільно використати в вітчизняній практиці.

Список використаних джерел:

1. Homon O. Method of calculation and nomenclature of new types of educational complexes “kindergarten – elementary school” within the housing development. TeKa Komisji Architektury, Urbanistyki I Studiów Krajobrazowych. Lublin, 2016. Vol. 12 (3), P. 62-69. ISSN 1895-3980.
2. School Design Studio [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://schoolstudio.typepad.com/>
3. Юрчишин О. М., Гнесь І. П., Лучко Л. І. Проектування дитячих дошкільних закладів: навч. посіб. Львів: Нац. унів. «Львівська політехніка», 2011. 152 с.
4. Школа Thomas L. Wells Public School у передмісті Торонто, США URL: <https://archidose.blogspot.com/2008/01/thomas-l-wells-public-school.html> (дата звернення: 10.07.2023).
5. Школа в Барселоні, Іспанія. URL: <https://www10.aecafe.com/blogs/arch-showcase/2011/09/29/martinet-primarieschool-in-barcelona-spain-by-mestura-architects/> (дата звернення 10.07.2023)
6. Школа в м. Коннектикуті, США URL: <https://www10.aecafe.com/blogs/arch-showcase/2011/09/29/martinet-primarieschool-in-barcelona-spain-by-mestura-architects/> (дата звернення 10.07.2023).

Наукове видання

«Світ наукових досліджень. Випуск 21»

Рік заснування – 2011

Видання виходить 10 разів на рік

Відповідальний за випуск *У.О. Русенко*
Комп'ютерне верстання *О.В. Ковальський*

Підписано до друку 24.07.2023
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк на дублюкаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 50 прим.

Громадська організація «Наукова спільнота»
46027, Україна, м. Тернопіль, вул. Загребельна, 23
Ідентифікаційний код 41522543
тел. 0979074970
E-mail: rusenkos@ukr.net

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК№7599 від 10.02.2022р.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99
E-mail: tooums@ukr.net